

Projekt

z dnia 12 sierpnia 2026 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY ZBROSŁAWICE**

z dnia 2026 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2026-2035

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz art. 16b ust. 1 i 2 oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Rada Gminy Zbrosławice uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2026–2035, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

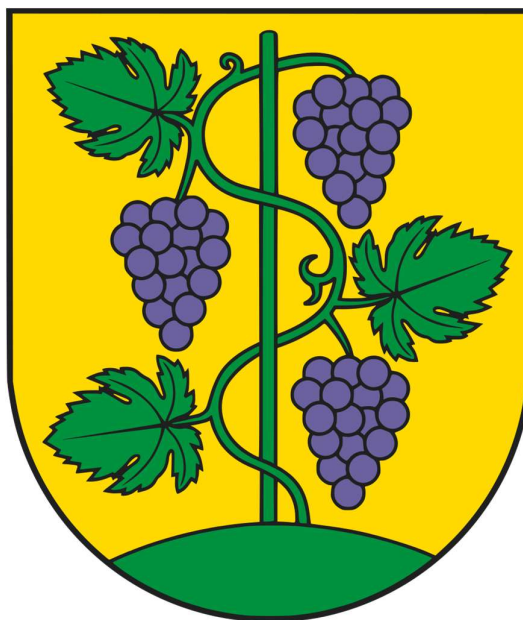
§ 2. Traci moc Uchwała Nr XVII/208/2016 Rady Gminy Zbrosławice z dnia 18 maja 2016 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2016–2025.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zbrosławice.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały nr Rady Gminy Zbrosławicez
dnia 2026 r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ZBROSŁAWICE NA LATA 2026-2035

ZBROSŁAWICE 2026

Spis treści

<u>Wprowadzenie</u>	4
<u>1. Sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych</u>	7
<u>2. Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z wybranymi dokumentami i politykami regionalnymi, krajowymi, europejskimi i globalnymi</u>	12
<u>2.1 Powiązania Strategii z dokumentami strategicznymi</u>	13
<u>2.1.1. Strategia Rozwoju Gminy Zbrosławice na lata 2021–2030</u>	13
<u>2.1.2. Strategia Rozwoju Powiatu Tarnogórskiego na lata 2025–2035</u>	15
<u>2.1.3. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030</u>	17
<u>2.1.4. Program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027</u>	18
<u>2.1.5. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego 2020–2030</u>	20
<u>2.1.6. Strategia Rozwoju Usług Społecznych – polityka publiczna do 2030 (z perspektywą do 2035 roku)</u>	21
<u>2.1.7. Strategia Rozwoju Polityki Społecznej 2021–2030: „Solidarność. Rodzina. Bezpieczeństwo”</u>	22
<u>2.1.8. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030</u>	23
<u>2.1.9. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku – Ekonomia solidarności społecznej</u>	24
<u>2.2 Źródła finansowania działań strategicznych</u>	25
<u>2.2.1. Środki własne gminy</u>	25
<u>2.2.2. Środki z budżetu państwa</u>	25
<u>2.2.3. Środki Unii Europejskiej</u>	26
<u>2.2.4. Inne źródła finansowania</u>	26
<u>3. Informacje o gminie i analiza sytuacji społecznej w gminie Zbrosławice</u>	27
<u>3.1. Ogólne informacje, dotyczące gminy Zbrosławice</u>	27
<u>3.2. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Zbrosławice w oparciu o dane ankietowe</u>	28
<u>3.3. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Zbrosławice w oparciu o dane z monitoringu</u>	44
<u>3.4. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Zbrosławice w oparciu o dane z raportów o stanie miasta</u>	61
<u>3.4.1 Wykluczenie społeczne</u>	61
<u>3.4.2 Wsparcie rodziny i edukacja</u>	63
<u>3.4.3 Niepełnosprawność, zdrowie i polityka senioralna</u>	64
<u>3.4.5 Wnioski końcowe i rekomendacje z diagnozy</u>	66
<u>4. Identyfikacja czynników rozwojowych w sferze społecznej – zastosowane narzędzie: analiza SWOT</u>	70
<u>4.1. Obszar wykluczenie społeczne</u>	70
<u>4.2. Obszar wsparcia rodziny i dziecka</u>	72
<u>4.3. Obszar niepełnosprawność, zdrowie i polityka senioralna</u>	74
<u>5. Cele strategiczne i operacyjne oraz źródła ich finansowania wypracowane dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbrosławic</u>	75
<u>1. Obszar: Wykluczenie społeczne</u>	78
<u>2. Obszar: Wsparcie rodziny i edukacja</u>	80
<u>3. Obszar: Niepełnosprawność, zdrowie i polityka senioralna</u>	82

6. Wdrożenie, monitorowanie oraz ewaluacja strategii	84
6.1 Wdrażanie i koordynowanie strategii	85
6.2 Ramy finansowe wdrażania strategii	86
6.3 Monitoring i ewaluacja strategii	87
7. Podsumowanie	90
8. Spisy	92
a. Spis tabel	92
b. Spis wykresów	92

Wprowadzenie

Polityka społeczna podlega dynamicznym zmianom zarówno w zakresie realizowanych zadań, jak i w wymiarze instytucjonalnym. Jej zasadniczym celem pozostaje poprawa jakości i warunków życia mieszkańców, wzmacnianie spójności społecznej, łagodzenie napięć wynikających ze zróżnicowanych potrzeb poszczególnych grup oraz tworzenie warunków sprzyjających równowadze między życiem rodzinnym, zawodowym i społecznym. Cele i zasady polityki społecznej wynikają z określonego systemu wartości, którego źródłem są zarówno normy prawne i społeczne, jak również doświadczenia wspólnot lokalnych, oczekiwania mieszkańców, standardy polityk publicznych oraz dorobek nauk społecznych. Zasady te wyznaczają kierunki działania podmiotów odpowiedzialnych za realizację lokalnej polityki społecznej i stanowią punkt odniesienia dla planowania rozwiązań odpowiadających na potrzeby mieszkańców. Do najważniejszych zasad, które powinny stanowić fundament budowania lokalnej wspólnoty odpornej na problemy i zagrożenia społeczne, należą:

- wyrównywanie szans i podnoszenie jakości życia mieszkańców,
- wspieranie istniejących inicjatyw prospołecznych,
- rozwijanie nowych działań sprzyjających integracji społecznej,
- podejmowanie inicjatyw o szerokim oddziaływaniu społecznym,
- planowanie działań nastawionych na trwałe i długofalowe rezultaty,
- wzmacnianie profilaktyki społecznej.

Na podstawie tych zasad formułowane są główne cele polityki społecznej w środowisku lokalnym. Szczególne znaczenie mają inicjatywy oddolne, ponieważ skuteczna polityka społeczna nie może opierać się wyłącznie na działaniach administracji publicznej. Wymaga ona aktywnego udziału mieszkańców, organizacji pozarządowych, instytucji lokalnych, środowisk sąsiedzkich oraz innych partnerów społecznych. Zrównoważony rozwój lokalny nie jest możliwy bez rzetelnej diagnozy problemów społecznych, rozpoznania zasobów wspólnoty oraz zaplanowania działań, które łączą cele rozwojowe z bieżącym reagowaniem na potrzeby mieszkańców. Najważniejszym obszarem praktycznej realizacji polityki społecznej na poziomie lokalnym pozostaje pomoc społeczna. Obejmuje ona działania ukierunkowane na zaspokajanie potrzeb osób i rodzin

znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, a także na wspieranie ich w przezwyciężaniu barier ograniczających samodzielne funkcjonowanie. Współczesna polityka społeczna wykracza jednak poza tradycyjnie rozumianą pomoc społeczną. Obejmuje również działania z zakresu rynku pracy, edukacji, zdrowia, kultury, sportu, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa, aktywizacji obywatelskiej i integracji społecznej, ponieważ wszystkie te obszary wpływają na jakość życia mieszkańców.

Obowiązek opracowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Dokument ten powinien być przygotowywany w sposób uwzględniający lokalne uwarunkowania, potrzeby mieszkańców oraz możliwości instytucjonalne i finansowe gminy. Proces tworzenia strategii powinien angażować administrację samorządową, jednostki organizacyjne gminy, organizacje społeczne, instytucje publiczne, lokalnych liderów oraz mieszkańców, w tym osoby i rodziny korzystające z różnych form wsparcia. Partycypacyjny charakter opracowywania strategii sprzyja trafniejszemu diagnozowaniu problemów, lepszemu określaniu priorytetów oraz zwiększaniu społecznej akceptacji dla planowanych działań. Strategia pełni funkcję dokumentu programowego i organizacyjnego — określa misję, cele, kierunki działań, podmioty odpowiedzialne za ich realizację, możliwe źródła finansowania oraz zasady monitorowania i oceny efektów. Jej znaczenie polega nie tylko na wskazaniu obszarów wymagających interwencji, lecz także na porządkowaniu współpracy pomiędzy instytucjami i partnerami lokalnymi.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych powinna opierać się na następujących zasadach:

- samopomoc — wzmocnianie wzajemnego wsparcia osób, rodzin i środowisk lokalnych zmagających się z podobnymi trudnościami,
- przeczorność — rozwijanie odpowiedzialności jednostki i rodziny za własną sytuację przy jednoczesnym zapewnieniu adekwatnego wsparcia społecznego,
- solidarność społeczna — podejmowanie działań służących dobru wspólnemu i przeciwdziałaniu marginalizacji grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem,
- pomocniczość — udzielanie wsparcia możliwie najbliżej osoby lub rodziny, z poszanowaniem roli rodziny, społeczności lokalnej, samorządu i państwa,
- partycypacja — zapewnienie mieszkańcom realnego wpływu na diagnozowanie potrzeb, planowanie działań i ocenę efektów polityki społecznej,

- samorządność — wzmacnianie odpowiedzialności wspólnoty lokalnej za rozwiązywanie problemów społecznych,
- dobro wspólne — poszukiwanie rozwiązań korzystnych dla całej społeczności lokalnej,
- wielosektorowość — współdziałanie sektora publicznego, społecznego i prywatnego w realizacji usług i działań na rzecz mieszkańców.

Ważnym punktem odniesienia dla lokalnej polityki społecznej są również założenia polityki społecznej Unii Europejskiej, koncentrujące się na poprawie warunków życia, pracy i kształcenia, zwiększaniu dostępu do zatrudnienia i edukacji oraz rozwijaniu systemów zabezpieczenia społecznego. Wartości te wzmacniają znaczenie działań ukierunkowanych na włączenie społeczne, przeciwdziałanie ubóstwu, dostępność usług, równość szans, aktywność obywatelską oraz rozwój lokalnych wspólnot. Metodologia opracowywania strategii oparta na partycypacji społecznej i zasadzie pomocniczości pozwala odejść od jednostronnego modelu zarządzania, w którym mieszkańcy są jedynie odbiorcami działań administracji. W jego miejsce wprowadza model współodpowiedzialności, w którym mieszkańcy, instytucje i organizacje współuczestniczą w diagnozowaniu potrzeb, określaniu priorytetów i realizacji działań. Tak rozumiana strategia staje się narzędziem wzmacniania lokalnego partnerstwa i budowania trwałych mechanizmów współpracy.

Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych spełnia wymagania w zakresie:

- odpowiedzi na konkretne wyzwania i potrzeby społeczności lokalnej, zidentyfikowane na podstawie diagnozy społecznej,
- realizacji zasady pomocniczości, solidarności społecznej i dobra wspólnego,
- oparcia procesu planowania na modelu partycypacyjnym,
- zachowania spójności z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- komplementarności wobec pozostałych dokumentów gminnych o charakterze strategicznym,
- wpisania się w aktywny, wielosektorowy model polityki społecznej, zakładający budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego.

Przyjęcie takiego podejścia zwiększa szanse na skuteczne wdrażanie strategii, ponieważ łączy profesjonalną diagnozę, długofalowe planowanie, współpracę instytucjonalną oraz aktywny udział

mieszkańców. Strategia nie jest więc wyłącznie dokumentem formalnym, lecz praktycznym narzędziem prowadzenia lokalnej polityki społecznej, ukierunkowanej na poprawę jakości życia, wzmacnianie samodzielności mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

1. Sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych

Skuteczna realizacja strategii wymaga zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za jej późniejsze wdrażanie już na etapie opracowywania dokumentu. Z tego względu proces przygotowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice został oparty na zasadach partycypacji społecznej, współpracy międzyinstytucjonalnej oraz dialogu lokalnego. Prace nad dokumentem opierały się na dwóch podstawowych założeniach. Pierwszym było rozszerzenie tradycyjnych mechanizmów podejmowania decyzji o dialog z mieszkańcami, przedstawicielami instytucji publicznych, organizacji społecznych oraz innych podmiotów działających na rzecz społeczności lokalnej. Drugim było wykorzystanie nowoczesnych narzędzi zarządzania publicznego, które pozwalają uwzględniać zróżnicowane potrzeby, interesy i oczekiwania mieszkańców, a następnie przekładać je na cele, kierunki działań i rozwiązania możliwe do wdrożenia. Zastosowanie mechanizmów partycypacyjnych zwiększa społeczną akceptację dla przyjmowanych rozwiązań, a jednocześnie sprzyja podejmowaniu trafniejszych i bardziej efektywnych decyzji. Udział lokalnych interesariuszy pozwala lepiej rozpoznać rzeczywiste problemy społeczne, zidentyfikować dostępne zasoby oraz określić priorytety odpowiadające specyfice gminy. Takie podejście wzmacnia również późniejszy proces wdrażania strategii, ponieważ buduje poczucie współodpowiedzialności za realizację przyjętych celów. W prace nad diagnozą sytuacji społecznej oraz określeniem kierunków rozwoju zaangażowano przedstawicieli różnych środowisk funkcjonujących na terenie gminy, w tym reprezentantów instytucji samorządowych, jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych oraz podmiotów realizujących zadania w obszarze polityki społecznej. Szerokie włączenie tych środowisk umożliwiło spojrzenie na lokalne problemy z różnych perspektyw oraz pozwoliło na wypracowanie bardziej kompleksowych i adekwatnych rozwiązań.

Istotnym elementem procesu opracowywania Strategii był warsztat strategiczny z udziałem przedstawicieli instytucji lokalnych, organizacji społecznych i jednostek samorządowych. Warsztatowa forma pracy sprzyjała wymianie doświadczeń, identyfikacji kluczowych wyzwań społecznych oraz określaniu priorytetowych kierunków działań na kolejne lata. Jednocześnie wzmacniała partnerskie relacje pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na terenie gminy, tworząc podstawy do dalszej współpracy przy wdrażaniu dokumentu. Partycypacyjny charakter prac nad Strategią przyczynił się do zwiększenia spójności planowanych działań z realnymi potrzebami mieszkańców oraz do wzmocnienia współdziałania lokalnych podmiotów w obszarze polityki społecznej. Wykaz osób i instytucji uczestniczących w pracach nad Strategią przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1: Wykaz osób i instytucji uczestniczących w pracach nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych

Imię i nazwisko	Instytucja
Mirośław Skwara	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbrostawicach
Łukasz Andzel	GOPS
Joanna Kamuda	GOPS
Iwona Kałwa	GOPS
Renata Ławniczak	GOPS
Joanna Ślusarczyk	GOPS
Magdalena Rogowska	GOPS
Anna Kazdraś	GOPS
Teresa Kamińska	GOPS
Adrian Korgel	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Boniowicach
Zuzanna Korgel	Przedszkole w Świętoszowicach
Dominika Witkowska	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym
Małgorzata Stańczyk	Przedszkole z Oddziałami Specjalnymi w Przezchlebiu
Agnieszka Szyguła	Szkoła Podstawowa w Ziemęcicach
Anna Białek	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Miedarach
Katarzyna Czarnik	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Kopienicy
Marta Grabowy	Szkoła Podstawowa w Zbrostawicach
Bartłomiej Wierzbicki	Szkoła Podstawowa w Przezchlebiu
Izabela Kowolik	Przedszkole z Oddziałami Specjalnymi w Przezchlebiu
Beata Supernok	Przedszkole w Wieszowie
Sylwia Ibrom	NGO

Całość warsztatów oraz opracowanie transkrypcji wypracowanych założeń strategii realizował zespół Stowarzyszenia Centrum Społecznego Rozwoju w Mikołowie, pod kierunkiem

Mateusza Eichnera -prezesa Centrum Społecznego Rozwoju, od 20 lat zaangażowanego w przygotowanie dokumentów strategicznych w obszarze polityki społecznej.

Planowanie strategiczne oparte na zasadach partycypacji oraz aktywnym udziale przedstawicieli różnorodnych instytucji i organizacji sprzyjało osiągnięciu konsensusu przy wyborze celów. Ostateczny kształt Strategii jest więc rezultatem otwartego dialogu społecznego oraz wspólnego działania w duchu solidarności. Zastosowanie narzędzi partycypacyjnych na etapie tworzenia dokumentu przyniosło szereg korzyści, takich jak: szeroki udział mieszkańców i przedstawicieli różnych środowisk w diagnozowaniu sytuacji społecznej, realne włączenie społeczności lokalnej w podejmowanie decyzji dotyczących kierunków rozwoju oraz wzrost zaufania obywateli wobec władz samorządowych i instytucji społecznych. Prace przygotowawcze przeprowadzone w taki sposób umożliwią włączenie wielu osób i instytucji nie tylko w proces realizacji Strategii, ale także w jej monitorowanie. Wypracowane w trakcie tworzenia dokumentu partnerstwo nie ma charakteru jednorazowego – zakłada się jego trwałość i długofalową wartość. Najistotniejsze jednak, że buduje ono więzi międzyludzkie i wzmacnia poczucie wspólnoty.

Tabela 2: Szczegółowy harmonogram prac nad Strategią.

ZADANIE	termin	Podmiot odpowiedzialny
Określenie zakresu prac nad Strategią.	grudzień 2024	CSR
Warsztat z zespołem lokalnych interesariuszy strategii. Analiza SWOT i określenie celów.	Marzec -czerwiec 2025	CSR/OPS
Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Przeprowadzenie ankiety badawczej oraz zebranie danych zastanych	Lipiec -sierpień 2025	CSR/OPS
Wysyłka Analizy SWOT i celów do interesariuszy -zebranie uwag	wrzesień 2025	OPS
Opracowanie diagnozy społecznej i ewaluacji poprzedniej strategii	luty 2026	CSR
Opracowanie wstępnego projektu dokumentu strategii w oparciu o wyniki przeprowadzonych warsztatów oraz zebrane dane statystyczne z wybranych obszarów społecznych	Czerwiec 2026	CSR

Konsultacje społeczne, przedstawienie dokumentu komisjom Rady Gminy		UG/OPS
Uchwalenie Strategii przez Radę Gminy		Rada Gminy

Opracowanie Strategii poprzedziło przeprowadzanie ewaluacji realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2016–2025, diagnoza obecnej sytuacji oraz zebranie rekomendacji na lata 2026–2035 koniecznych do opracowania nowego aktualnego dokumentu. Badanie zrealizowano metodą ankiety online wśród lokalnych ekspertów, która aktywna była w lipcu 2025. Na podstawie wyników z ankiety eksperckiej zebrano również rekomendacje i propozycje działań na kolejną dekadę (strategie na lata 2026–2035). Ankieta skierowana była do lokalnych ekspertów – przedstawicieli instytucji i organizacji zaangażowanych w politykę społeczną na terenie gminy (m.in. Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, biblioteka publiczna, inne jednostki gminne oraz lokalni liderzy). Badanie przeprowadzono metodą ankiety internetowej (formularz Google), a udział w nim wzięło 31 respondentów. Ankieta była anonimowa, a jej wypełnienie zajmowało ok. 15–20 minut. Ankieta zawierała 33 pytania merytoryczne zamknięte (w tym oceny w skalach 1–5 oraz pytania jednokrotnego wyboru) oraz kilka pytań otwartych uzupełniających (dotyczących sukcesów, porażek, wyzwań, szans oraz rekomendowanych działań). Pytania zamknięte dotyczyły m.in.: oceny skuteczności działań strategii w minionym okresie, ogólnej oceny warunków życia w gminie, natężenia poszczególnych problemów społecznych (bezrobocie, ubóstwo, problemy rodzinne, niepełnosprawność, starzenie się społeczeństwa, uzależnienia, problemy dzieci i młodzieży, przestępczość, bezdomność, aktywność obywatelska, dostęp do edukacji i opieki zdrowotnej) – wszystkie oceniane w skali od 1 do 5. Ponadto jedno z pytań (pyt. 32) wymagało wskazania najbardziej priorytetowego obszaru problemowego na następną dekadę, a kolejne (pyt. 33) oceny potencjału gminy w rozwiązywaniu problemów. Pytania otwarte prosiły o wymienienie konkretnych przykładów sukcesów i niepowodzeń strategii 2016–2025 oraz zidentyfikowanie nadchodzących wyzwań, szans i rekomendacji na przyszłość.

. Struktura ankiety obejmowała pytania zamknięte (skalowe oraz jednokrotnego wyboru) oraz pytania otwarte. W pierwszej części zebrano informacje metryczkowe o respondentach. Zdecydowana większość ankietowanych to osoby z wieloletnim doświadczeniem – 58% respondentów pracuje w swojej branży powyżej 11 lat, a kolejne 29% od 6 do 10 lat. Respondenci reprezentowali głównie sektor pomocy społecznej oraz oświaty: w badaniu uczestniczyli

pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej (ok. 42% wszystkich odpowiedzi), placówek oświatowych (ok. 19%), a także instytucji kultury (biblioteka publiczna – ok. 19%). Pozostałe osoby to przedstawiciele innych jednostek organizacyjnych gminy.

Wykres 1: Metryczka. Główny obszar Pana/Pani działalności

Ponad połowa respondentów pracuje na terenie gminy (niekoniecznie będąc jej mieszkańcami), a ok. 35% zarówno mieszka, jak i pracuje w Zbrosławicach – co wskazuje, że grupa badanych dobrze zna lokalne realia. Poniżej przedstawiono wyniki analizy ilościowej (pytania zamknięte) oraz jakościowej (pytania otwarte), wraz z wnioskami i rekomendacjami.

Wykres 2: Metryczka. Powiązanie z gminą Zbrosławice

Wykres przedstawia strukturę respondentów badania ewaluacyjnego według stażu pracy w obecnej branży. Dane wskazują na wyraźną dominację osób z dużym doświadczeniem zawodowym. Najliczniejszą grupę stanowią osoby pracujące w swojej branży powyżej 11 lat – 18 respondentów, co stanowi 58% badanych. Drugą co do wielkości grupą są osoby z doświadczeniem od 6 do 10 lat – 9 osób (29%). Respondenci z krótszym stażem są reprezentowani znacznie rzadziej: od 2 do 5 lat pracy zadeklarowały 3 osoby (10%), natomiast poniżej 1 roku – 1 osoba (3%). Wysoki udział osób z ponad 11-letnim stażem wskazuje, że opinie zawarte w badaniu mają charakter ekspercki i opierają się na praktycznym doświadczeniu.

Wykres 3: Metryczka. Lata doświadczenia zawodowego w obecnej branży

Zebrane odpowiedzi zostały opracowane ilościowo (w formie zestawień i wykresów) oraz jakościowo (poprzez analizę treści wypowiedzi). Wszystkie wykresy zamieszczone w raporcie zostały dodatkowo przygotowane w osobnym arkuszu kalkulacyjnym (Excel) – każdemu pytaniu zamkniętemu odpowiada oddzielny arkusz zawierający wykres wraz z danymi źródłowymi, co umożliwia weryfikację i dalszą analizę. Poniżej przedstawiono kluczowe wyniki badania.

Istotnym elementem procesu ewaluacji była analiza danych zastanych (desk research), polegająca na przeglądzie oraz interpretacji dostępnych materiałów statystycznych i dokumentów strategicznych dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Zbrosławice. Metoda ta

umożliwia wykorzystanie już istniejących źródeł informacji do pogłębionej diagnozy lokalnych uwarunkowań społecznych oraz identyfikacji trendów zachodzących w dłuższym okresie czasu. W ramach badania przeprowadzono zestawienie oraz analizę wybranych wskaźników społecznych, demograficznych i ekonomicznych obrazujących zmiany zachodzące w gminie w latach 2016–2024. Analizowane dane pochodziły przede wszystkim z dokumentów administracyjnych gminy, w szczególności z corocznych Raportów o stanie Gminy Zbrosławice, a także z danych instytucji realizujących zadania z zakresu polityki społecznej (m.in. Ośrodka Pomocy Społecznej, jednostek oświatowych oraz innych jednostek organizacyjnych gminy). Analiza danych zastanych polegała na:

- zebraniu i uporządkowaniu danych statystycznych dotyczących kluczowych obszarów funkcjonowania gminy,
- zestawieniu danych w układzie wieloletnim w celu identyfikacji zmian i trendów,
- interpretacji wskaźników w kontekście celów operacyjnych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- powiązaniu wyników analizy z wynikami badania ankietowego przeprowadzonego wśród lokalnych ekspertów.

2. Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z wybranymi dokumentami i politykami regionalnymi, krajowymi, europejskimi i globalnymi

Rozdział „Fundusze i strategie” stanowi ramę odniesienia dla wszystkich działań podejmowanych w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice. Jego celem jest wskazanie powiązań pomiędzy dokumentem a nadrzędnymi strategiami rozwoju funkcjonującymi na poziomie lokalnym, powiatowym, regionalnym, krajowym i unijnym. Dzięki temu możliwe jest zapewnienie spójności planowanych działań z szerszym kontekstem polityk publicznych oraz przygotowanie gruntu pod skuteczne ubieganie się o środki zewnętrzne, w szczególności z funduszy Unii Europejskiej dostępnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2021–2027 oraz programów regionalnych na kolejne okresy programowania.

Strategia społeczna Gminy Zbrosławice opiera się na zintegrowanym podejściu do rozwiązywania problemów społecznych, odpowiadając na potrzeby różnych grup mieszkańców: dzieci, młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, rodzin w kryzysie, osób wykluczonych i zagrożonych ubóstwem. Zakłada także rozwój usług społecznych i współpracę z lokalnymi partnerami. Dokument pozostaje w korelacji z szeregiem dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym, powiatowym, regionalnym, krajowym i unijnym, takich jak Strategia Rozwoju Gminy Zbrosławice do 2030 roku, Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030, Regionalny Program Operacyjny, krajowe strategie sektorowe oraz Umowa Partnerstwa 2021–2027 i Europejski Filar Praw Socjalnych. W kolejnych podrozdziałach przedstawiono analizę ich zgodności ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice.

2.1 Powiązania Strategii z dokumentami strategicznymi

2.1.1. Strategia Rozwoju Gminy Zbrosławice na lata 2021–2030

Najsilniej z tematyką polityki społecznej korespondują następujące cele:

Cel strategiczny 2. Przyjazna administracja

Cele operacyjne:

- 2.1. Rozwój infrastruktury publicznej na potrzeby funkcjonowania Gminy — istotne z punktu widzenia dostępności usług publicznych, w tym usług społecznych, edukacyjnych, opiekuńczych, kulturalnych i administracyjnych.
- 2.2. Wzmacnianie współpracy z istotnymi partnerami Gminy — ważne dla współpracy między GOPS, placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi, instytucjami zdrowia, policją, powiatem i podmiotami ekonomii społecznej.
- 2.3. Sprawna i nowoczesna administracja — powiązane z poprawą jakości obsługi mieszkańców, dostępnością informacji i rozwojem usług publicznych.

Cel strategiczny 3. Gmina atrakcyjna gospodarczo

Cele operacyjne:

- 3.1. Tworzenie przyjaznych warunków do prowadzenia działań gospodarczych — pośrednio związane z aktywizacją zawodową mieszkańców, ograniczaniem bezrobocia i tworzeniem lokalnych miejsc pracy.
- 3.2. Poprawa warunków transportowych w Gminie — istotna dla dostępności usług społecznych, edukacji, ochrony zdrowia, rynku pracy i aktywności osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami.
- 3.3. Inicjowanie działań w obszarze gospodarczym — powiązane z lokalną przedsiębiorczością, ekonomią społeczną i przeciwdziałaniem wykluczeniu zawodowemu.

Cel strategiczny 4. Gmina atrakcyjna turystycznie

Cele operacyjne:

- 4.1. Rozbudowana sieć turystyczna — pośrednio wspiera rozwój rekreacji, aktywności mieszkańców i lokalnej oferty spędzania czasu wolnego.
- 4.2. Wykorzystanie potencjałów Gminy — może korespondować z aktywizacją społeczną, rozwojem inicjatyw lokalnych, kulturą, rekreacją i integracją mieszkańców.

Cel strategiczny 5. Wysoka jakość środowiska

Cele operacyjne:

- 5.1. Ograniczenie presji środowiskowej — ma znaczenie dla zdrowia publicznego i jakości życia mieszkańców.
- 5.2. Podejmowanie działań adaptacyjnych i mitygujących — istotne w kontekście bezpieczeństwa mieszkańców, zwłaszcza osób starszych, zależnych i szczególnie wrażliwych na skutki zmian klimatu.
- 5.3. Budowanie świadomości ekologicznej — powiązane z edukacją społeczną i kształtowaniem odpowiedzialnych postaw mieszkańców.

Cel strategiczny 6. Zaktywizowani mieszkańcy

Cele operacyjne:

- 6.1. Zintegrowane i aktywne społeczeństwo — bezpośrednio koresponduje z polityką społeczną, integracją mieszkańców, rozwojem wolontariatu, partycypacji, aktywności lokalnej i przeciwdziałaniem izolacji społecznej.
- 6.2. Wysoka jakość usług — bezpośrednio odnosi się do poprawy dostępności i jakości usług publicznych, w tym usług społecznych, edukacyjnych, opiekuńczych, zdrowotnych i kulturalnych.

2.1.2. Strategia Rozwoju Powiatu Tarnogórskiego na lata 2025–2035

W przypadku powiatu najbardziej adekwatne są poniższe cele strategiczne i kierunki działań. Dokument wskazuje trzy cele strategiczne, z których każdy częściowo dotyczy polityki społecznej, ale najistotniejsze są kierunki działań przypisane do celów C1, C2 i C3. Strategia powiatu akcentuje dostęp do wysokiej jakości usług publicznych, edukacji, pomocy społecznej, zdrowia, sportu, kultury i turystyki.

Cel strategiczny 1. Efektywna, dostępna i zrównoważona infrastruktura

Kierunki działań korespondujące z polityką społeczną:

- K1. Modernizacja, remont dróg i obiektów użyteczności publicznej znajdujących się na terenie Powiatu Tarnogórskiego — istotne ze względu na dostępność komunikacyjną i możliwość korzystania z usług publicznych.
- K2. Poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej — szczególnie ważne dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami; dokument wskazuje m.in. eliminację barier architektonicznych i dostosowanie przestrzeni publicznych.
- K3. Modernizacja infrastruktury edukacyjnej i zdrowotnej — bezpośrednio powiązane z edukacją, ochroną zdrowia i dostępem do usług medycznych; obejmuje m.in. rozwój i modernizację obiektów edukacyjnych oraz poprawę dostępności usług medycznych.
- K4. Rozwój infrastruktury sportowej — istotne dla profilaktyki zdrowotnej, aktywności fizycznej dzieci, młodzieży, rodzin i seniorów.

- K6. Dostosowanie infrastruktury do sytuacji kryzysowych — powiązane z bezpieczeństwem mieszkańców i odpornością lokalnych instytucji na sytuacje nadzwyczajne.

Cel strategiczny 2. Innowacyjne szkolnictwo i nowoczesna gospodarka

Kierunki działań korespondujące z polityką społeczną i edukacją:

- K10. Dostosowanie kompetencji i kwalifikacji uczniów do trendów i potrzeb rynku pracy — bezpośrednio związane z edukacją, doradztwem zawodowym i przygotowaniem młodzieży do aktywności zawodowej; dokument wskazuje m.in. warsztaty, praktyki, kursy, staże, klasy patronackie i programy stypendialne.
- K11. Modernizacja bazy kształcenia zawodowego i artystycznego — istotne dla jakości edukacji, rozwoju kompetencji uczniów i dostosowania kształcenia do współczesnych wyzwań.
- K12. Kadry dla nowoczesnej gospodarki — powiązane z aktywizacją zawodową, rozwojem kompetencji osób na rynku pracy oraz włączaniem osób ze specjalnymi potrzebami.
- K13. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli — bezpośrednio związane z jakością edukacji i wsparciem kadry pedagogicznej.
- K14. Efektywna współpraca z przedsiębiorcami — ważne w kontekście edukacji zawodowej, przygotowania uczniów do rynku pracy i promocji przedsiębiorczości wśród młodzieży.
- K15. Rozwój oferty edukacyjnej — bardzo istotne dla SRPS; obejmuje m.in. zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne, zajęcia wyrównawcze, programy stypendialne, wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami oraz wdrażanie nowoczesnych metod nauczania.

Cel strategiczny 3. Zielony, przyjazny i bezpieczny Powiat

Kierunki działań korespondujące z polityką społeczną:

- K16. Podnoszenie świadomości ekologicznej — powiązane z edukacją społeczną, zdrowiem publicznym i jakością życia mieszkańców.
- K17. Dostosowanie usług do potrzeb społeczeństwa — najważniejszy kierunek z punktu widzenia polityki społecznej; obejmuje rozwijanie systemu usług społecznych, wsparcie osób ze specjalnymi potrzebami, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób przewlekle chorych, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, pomoc rodzinom w rozwiązywaniu

problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych oraz aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem.

- K18. Poprawa dostępności cyfrowej — istotne dla przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu i poprawy dostępności e-usług.
- K19. Rozwój kompetencji cyfrowych — powiązane z edukacją, integracją społeczną i dostępem do usług publicznych.
- K20. Wspieranie rozwoju kultury i turystyki — ważne dla integracji społecznej, aktywności mieszkańców i rozwoju oferty czasu wolnego.
- K21. Ochrona dziedzictwa kulturowego — związane z edukacją regionalną, budowaniem tożsamości lokalnej i międzypokoleniowym przekazem kulturowym.
- K22. Programy profilaktyczne i zdrowotne — bezpośrednio związane ze zdrowiem publicznym, profilaktyką i promocją zdrowia.
- K25. Podnoszenie świadomości społecznej w reagowaniu na sytuacje kryzysowe — istotne dla bezpieczeństwa mieszkańców, edukacji społecznej i odporności lokalnej wspólnoty.

2.1.3. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030

Wśród celów strategicznych określonych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego 2030 szczególne znaczenie dla wdrażania niniejszej strategii mają cele:

- B. Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca;
- C. Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych koreluje bezpośrednio z celami operacyjnymi:

- B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych;
- B.2. Aktywny mieszkaniec;
- B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki;
- C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu.

SRPS jest zgodna z wizją rozwoju społecznego regionu Śląskiego, który zakłada wspieranie kapitału ludzkiego, przeciwdziałanie wykluczeniu i poprawę dostępu do usług publicznych. Strategia wojewódzka koncentruje się na zmniejszaniu dysproporcji społecznych i przestrzennych, a działania planowane w gminie Zbrosławice wpisują się w te priorytety. Dokument gminny

operacjonalizuje regionalne cele, dopasowując je do lokalnego kontekstu i potrzeb mieszkańców. Zbieżność ta ułatwia pozyskiwanie środków w ramach polityki spójności i zapewnia zgodność działań z regionalną polityką społeczną. Strategia Zbrostawice wspiera także realizację założeń zrównoważonego rozwoju na poziomie województwa.

2.1.4. Program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrostawice pozostaje w pełnej zgodności z priorytetami i kierunkami działań określonymi w Programie Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 (FE SL 2021–2027), który stanowi kluczowy regionalny dokument operacyjny polityki spójności na lata 2021–2027. Dokument ten umożliwia finansowanie projektów mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców, wzmocnienie integracji społecznej, dostęp do usług społecznych oraz rozwój lokalnego kapitału ludzkiego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zbrostawice koreluje m.in. z następującymi priorytetami i działaniami określonymi przez Zarząd Województwa Śląskiego w Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027:

- Priorytet FESL.05 Fundusze Europejskie dla rynku pracy
 - Działanie FESL.05.01 Aktywizacja zawodowa poprzez PUP
 - Działanie FESL.05.02 Aktywizacja zawodowa poprzez OHP
 - Działanie FESL.05.03 ALMA - staże zagraniczne dla młodych
 - Działanie FESL.05.04 Aktywizacja zawodowa osób pracujących
 - Działanie FESL.05.11 Równość szans na rynku pracy
 - Działanie FESL.05.12 Regionalne programy zdrowotne
 - Działanie FESL.05.13 Zdrowy pracowni
 - Działanie FESL.05.14 Usługi rozwojowe dla kadr administracji samorządowej
 - Działanie FESL.05.16 Outplacement EFS+
- Priorytet FESL.06 Fundusze Europejskie dla edukacji
 - Działanie FESL.06.01 Edukacja przedszkolna
 - Działanie FESL.06.02 Kształcenie ogólne
 - Działanie FESL.06.03 Kształcenie zawodowe
 - Działanie FESL.06.05 Wsparcie edukacyjne społeczności objętych LSR

- Działanie FESL.06.06 Kształcenie osób dorosłych - EFS+
- Działanie FESL.06.09 Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji - LOWE
- Priorytet FESL.07 Fundusze Europejskie dla społeczeństwa
 - Działanie FESL.07.01 Ekonomia społeczna
 - Działanie FESL.07.02 Aktywna integracja
 - Działanie FESL.07.03 Integracja społeczno - gospodarcza cudzoziemców
 - Działanie FESL.07.04 Usługi społeczne
 - Działanie FESL.07.05 Strategiczne projekty dla obszaru usług społecznych
 - Działanie FESL.07.06 Ochrona zdrowia
 - Działanie FESL.07.07 Wsparcie rodziny, dzieci i młodzieży oraz deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej
 - Działanie FESL.07.08 Strategiczne projekty dla obszaru wsparcia rodziny
 - Działanie FESL.07.09 Usługi dla osób w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością
 - Działanie FESL.07.10 Wsparcie społeczności objętych LSR
 - Działanie FESL.07.11 Wsparcie społeczności mniejszościowych, w tym społeczności romskich
 - Działanie FESL.07.12 Rozwój dialogu obywatelskiego
- Priorytet FESL.08 Fundusze Europejskie na infrastrukturę dla mieszkańca
 - Działanie FESL.08.02 Edukacja włączająca
 - Działanie FESL.08.03 Infrastruktura szkolnictwa zawodowego - ZIT
 - Działanie FESL.08.04 Infrastruktura usług społecznych
 - Działanie FESL.08.05 E-zdrowie
 - Działanie FESL.08.06 Infrastruktura ochrony zdrowia
 - Działanie FESL.08.08 Infrastruktura szkolnictwa zawodowego
- Priorytet FESL.09 Fundusze Europejskie na rozwój terytorialny
 - Działanie FESL.09.05 Rewitalizacja obszarów wiejskich
- Priorytet FESL.10 Fundusze Europejskie na transformację
 - Działanie FESL.10.14 Infrastruktura kształcenia zawodowego
 - Działanie FESL.10.16 Rozwój przedsiębiorczości FST
 - Działanie FESL.10.17 Kształcenie osób dorosłych FST

- Działanie FESL.10.20 Wsparcie na założenie działalności gospodarczej
- Działanie FESL.10.24 Włączenie społeczne - wzmocnienie procesu sprawiedliwej transformacji

Powiązanie lokalnej strategii z Programem Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 nie tylko zapewnia spójność kierunków działań z dokumentami wyższego rzędu, ale przede wszystkim otwiera możliwość finansowania konkretnych projektów społecznych i edukacyjnych w Gminie Zbrostawice. Strategia uwzględnia to poprzez zaplanowanie działań możliwych do realizacji w partnerstwie z instytucjami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi, szkołami, oraz z wykorzystaniem instrumentów polityki regionalnej. Wdrażanie strategii będzie skorelowane z aktualnymi harmonogramami naborów i planem działania instytucji zarządzających funduszami europejskimi w regionie.

2.1.5. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego 2020–2030

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zbrostawice koreluje z celami strategicznymi i kierunkami działań określonymi w Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030. Wśród celów strategicznych Strategia ta na poziomie regionu znalazły się:

- Cel strategiczny 1: Aktywna polityka prorodzinna. Wspieranie właściwego funkcjonowania rodziny, zapewniającej prawidłowy rozwój i opiekę wszystkim jej członkom, zwłaszcza osobom zależnym.
- Cel strategiczny 2: Rozwój warunków sprzyjających aktywnemu i pełnemu uczestnictwu osób starszych w życiu społecznym. Dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.
- Cel strategiczny 3: Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych oraz instytucji wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
- Cel strategiczny 4: Wzmocnienie instytucji, organizacji i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz włączenia społecznego mieszkańców regionu oraz skuteczności działań w tym obszarze. Organizowanie społeczności lokalnej.
- Cel strategiczny 5: Wzmocnienie roli ekonomii społecznej i solidarnej w integracji społeczno-zawodowej oraz w dostarczaniu usług społecznych.

- Cel strategiczny 6: Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

SRPS odpowiada bezpośrednio na cele i kierunki wskazane w Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, szczególnie w zakresie integracji społecznej, profilaktyki i rozwoju usług. Oba dokumenty uwzględniają wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa, wykluczeniem cyfrowym oraz potrzebą wzmocnienia kompetencji społecznych i obywatelskich. Strategia Gminy Zbrostawice przenosi cele wojewódzkie na poziom lokalny, tworząc warunki do ich realizacji w konkretnych sołectwach i środowiskach. Spójność celów i obszarów interwencji ułatwia koordynację działań instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych. SRPS może być dzięki temu uznana za skuteczne narzędzie wdrażania wojewódzkiej polityki społecznej na poziomie lokalnym.

2.1.6. Strategia Rozwoju Usług Społecznych – polityka publiczna do 2030 (z perspektywą do 2035 roku)

Niniejsza Strategia jest zgodna z Strategią Rozwoju Usług Społecznych – polityką publiczną do 2030 (z perspektywą do 2035 roku) w zakresie rozwoju usług społecznych w środowisku lokalnym oraz partnerską współpracę z organizacjami społecznymi i mieszkańcami. Zakłada wzmocnienie roli samorządów w planowaniu i świadczeniu zindywidualizowanych usług społecznych, co jest zbieżne z podejściem gminy do aktywizacji i integracji lokalnej społeczności.

Strategia odpowiada na założenia strategii krajowej, w szczególności w zakresie:

- transformacji systemu usług społecznych w kierunku deinstytucjonalizacji;
- zwiększenia dostępności i jakości usług świadczonych lokalnie;
- rozwoju centrów usług społecznych i integracji usług na poziomie gminnym;
- wzmocniania współpracy międzysektorowej, w tym z podmiotami ekonomii społecznej;
- rozwoju kadr i kompetencji pracowników sektora usług społecznych;
- wzmocnienia mechanizmów finansowania i planowania usług społecznych.

Wpisuje się ponadto w realizację celów strategii krajowej, którymi są:

- Cel strategiczny 1: Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci

- Cel strategiczny 2. Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu
- Cel strategiczny 3. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwości życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności
- Cel strategiczny 4. Stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- Cel strategiczny 5. Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością

Strategia krajowa stanowi ramy dla lokalnych działań w zakresie nowoczesnych, dostępnych usług społecznych, stawiając samorządy w roli liderów zmiany. Gmina Zbrosławice, wdrażając własną strategię, może czerpać z dokumentu krajowego zarówno kierunki, jak i konkretne narzędzia wspierające rozwój lokalnej polityki społecznej.

2.1.7. Strategia Rozwoju Polityki Społecznej 2021–2030: „Solidarność. Rodzina. Bezpieczeństwo”

Strategia Rozwoju Polityki Społecznej 2021–2030 "Solidarność. Rodzina. Bezpieczeństwo" ma na celu zapewnienie lepszego życia dla obywateli poprzez wzmocnienie rodziny, zwiększenie solidarności społecznej i poprawę bezpieczeństwa. Priorytety strategii to ochrona zdrowia, ochrona środowiska, edukacja, praca i rozwój regionalny obejmując przede wszystkim kwestie demograficzne i wsparcia osób w wieku senioralnym i osób niesamodzielnych.

Niniejszy dokument koresponduje z zapisami strategii w zakresie realizacji działań na rzecz określonych w niej obszarów interwencji, którymi są:

- Obszary dotyczące ogółu osób starszych:
 - Obszar I: Kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie;
 - Obszar II: Uczestnictwo w życiu społecznym oraz wspieranie wszelkich form aktywności obywatelskiej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej i religijnej;
 - Obszar III: Tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, dostosowanych do ich możliwości psychofizycznych oraz sytuacji rodzinne;

- Obszar IV: Promocja zdrowia, profilaktyka chorób, dostęp do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji;
- Obszar V: Zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego – przeciwdziałanie przemocy i zaniedbaniom wobec osób starszych;
- Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnych osób starszych:
 - Obszar I: Zmniejszanie skali zależności od innych poprzez ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnych osób starszych;
 - Obszar II: Zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych, dostosowanych do potrzeb niesamodzielnych osób starszych;
 - Obszar III: Sieć usług środowiskowych i instytucjonalnych udzielanych niesamodzielnym osobom starszym;
 - Obszar IV: System wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnych osób starszych przez instytucje publiczne.

2.1.8. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030

Strategia koresponduje z zapisami Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 w zakresie działań służących dalszemu ograniczaniu ubóstwa, rozwijaniu usług społecznych oraz wspieraniu integracji społecznej.

Głównym celem przyjętej polityki publicznej w perspektywie do roku 2030 jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Określone w dokumencie priorytety i działania koncentrują się na obszarach:

- przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży,
- przeciwdziałania bezdomności,

- rozwijania usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- wspierania osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz działania podmiotów ekonomii społecznej,
- wspierania integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz ich integracji na rynku pracy.

Obszary te stanowią istotny element wdrażania lokalnej strategii na poziomie gminnym i mogą stanowić cenny punkt odniesienia do wprowadzania realnych zmian na terenie gminy.

2.1.9. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku – Ekonomia solidarności społecznej

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia solidarności społecznej jest programem rządowym, który wyznacza kluczowe kierunki polityki publicznej na rzecz ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych. W KPRES określono kierunki interwencji publicznej mające służyć kształtowaniu jak najlepszych warunków dla rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w Polsce.

Zgodnie z zapisami Programu ekonomia społeczna stanie się istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego. Osiągnięcie celu głównego możliwe będzie dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

1. Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych.
2. Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
3. Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na rynku.
4. Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej.

Program promuje ekonomię społeczną jako narzędzie włączenia i budowy lokalnych wspólnot. SRPS Gminy Zbrosławice odpowiada na te postulaty, planując wspieranie podmiotów ekonomii społecznej w świadczeniu usług społecznych i integracyjnych. Strategia wskazuje na potrzebę łączenia działań opiekuńczych, edukacyjnych i zatrudnieniowych z rozwojem lokalnych podmiotów. Współpraca między samorządem, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami

społecznymi tworzy przestrzeń do realizacji modelu solidarnościowego. To istotne dla obszaru gminy, gdzie podmioty ekonomii społecznej mogą wypełniać lukę w dostępie do usług.

2.2 Źródła finansowania działań strategicznych

Realizacja celów i kierunków działań zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice będzie możliwa dzięki zintegrowanemu wykorzystaniu różnych źródeł finansowania. Poniżej przedstawiono główne kategorie źródeł finansowych:

2.2.1. Środki własne gminy

Gmina Zbrosławice co roku przeznaczają określoną część budżetu na realizację zadań z zakresu polityki społecznej, w tym:

- świadczenia i usługi realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej,
- działania profilaktyczne i edukacyjne,
- wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych,
- rozwój i utrzymanie lokalnej infrastruktury społecznej (świetlice, kluby seniora, mieszkania socjalne).

Środki własne pozostają podstawą stabilności systemu wsparcia i są niezbędne jako wkład własny w realizację projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

2.2.2. Środki z budżetu państwa

Działania określone w SRPS mogą być współfinansowane m.in. z następujących funduszy krajowych:

- Fundusz Pracy – środki na aktywizację zawodową osób bezrobotnych, organizację robót publicznych, prac społecznie użytecznych, staży i szkoleń.
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) – finansowanie usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami (asystenci, dostępność, sprzęt), integracja zawodowa i społeczna.
- Dotacje celowe z budżetu państwa – m.in. na dofinansowanie zadań zleconych, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych, dożywianie dzieci, usługi opiekuńcze.

- Rezerwa celowa budżetu państwa – możliwość pozyskiwania środków na działania interwencyjne lub innowacyjne.

Współpraca z instytucjami rządowymi i powiatowym urzędem pracy pozwala na zwiększenie skali i jakości działań społecznych.

2.2.3. Środki Unii Europejskiej

W perspektywie finansowej 2021–2027 głównym źródłem środków z UE dostępnych dla gminy Zbrostawice są:

1. Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 (FESL) – w szczególności:
 - Priorytet FESL 6. Fundusze Europejskie dla społeczeństwa – działania wspierające integrację społeczną, usługi opiekuńcze, wsparcie seniorów, ekonomię społeczną;
 - Priorytet FESL 7. Fundusze Europejskie dla edukacji i kompetencji – inwestycje w edukację przedszkolną, cyfrową, wyrównywanie szans edukacyjnych;
 - Priorytet FESL 10. Fundusze Europejskie na rzecz dostępności i zdrowia – wsparcie profilaktyki zdrowotnej, rehabilitacji społecznej, opieki środowiskowej.
2. Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) – jako źródło dofinansowania projektów miękkich (animacja lokalna, reintegracja, poradnictwo, działania środowiskowe).
3. Program Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową (FEPŻ) – wspieranie osób najuboższych przez dystrybucję żywności i działania towarzyszące.

Ponadto cennym źródłem finansowania działań określonych w strategii mogą być programy centralne i krajowe (m.in. KPO, FERS, POWER BIS) – możliwe do aplikowania w partnerstwach międzygminnych lub z NGO.

2.2.4. Inne źródła finansowania

Do realizacji założeń Strategii angażowane mogą być ponadto:

- Środki organizacji pozarządowych, w tym fundacji i stowarzyszeń działających lokalnie i regionalnie (w tym granty na działania innowacyjne).
- Programy rządowe (np. „Aktywni+”, „Opieka 75+”, „Maluch+”, „Senior+”).
- Wkłady rzeczowe i społecznościowe – zaangażowanie mieszkańców i wolontariuszy.

3. Informacje o gminie i analiza sytuacji społecznej w gminie Zbrostawice

3.1. Ogólne informacje, dotyczące gminy Zbrostawice

Gmina Zbrostawice położona jest w środkowej części województwa śląskiego. Graniczy z Tarnowskimi Górami, Bytomiem, Zabrzem, Gliwicami, Pyskowicami, Toszkiem, gminą Wielowieś oraz gminą Tworóg. Zajmuje powierzchnię 148,7 km², a liczba mieszkańców wynosi około 16 tysięcy osób. Gmina podzielona jest na 21 sołectw: Boniowice, Czekanów, Jasiona, Jaśkowice, Kamieniec, Karchowice, Kopienica, Księży Las, Laryszów, Łubie, Łubki, Miedary, Przezchlebie, Płakowice, Szalsza, Świątoszowice, Wieszowa, Wilkowice, Zawada, Zbrostawice i Ziemięcice. Siedzibą władz gminy są Zbrostawice.

Na koniec 2025 roku w Gminie Zbrostawice zameldowanych na pobyt stały i czasowy było 15 558 osób, w tym 15 364 osoby na pobyt stały oraz 194 osoby na pobyt czasowy. Wśród mieszkańców zameldowanych na pobyt stały było 7 799 kobiet i 7 565 mężczyzn. W 2025 roku odnotowano 96 urodzeń oraz 204 zgony, co oznacza ujemny przyrost naturalny. Największymi miejscowościami pod względem liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały były: Zbrostawice – 2 828 osób, Wieszowa – 2 435 osób, Miedary – 1 055 osób, Ziemięcice – 942 osoby, Przezchlebie – 847 osób oraz Czekanów – 833 osoby. Z danych ewaluacyjnych wynika jednocześnie, że w latach 2016–2024 liczba ludności wzrosła z 14 895 do 15 424 osób, tj. o 3,5%.

Gmina ma charakter wiejski i rolniczy. Użytki rolne stanowią około 70% jej powierzchni. W raporcie wskazano również na znaczenie rozwoju sieci komunikacyjnej, w szczególności autostrady A1, której jeden węzeł znajduje się na terenie gminy. Dostęp do autostrady A1 ułatwia dojazd do Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach oraz do autostrady A4. Na terenie gminy rozwijają się także funkcje rekreacyjne i turystyczne, związane m.in. z ośrodkami jeździeckimi, klubami tenisowymi, zabytkową Stacją Wodociągową „Zawada” w Karchowicach, pałacami, zabytkowymi kościołami oraz przebiegiem drogi św. Jakuba „Via Regia”.

Według danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej w 2025 roku na terenie Gminy Zbrostawice działało 889 przedsiębiorców, natomiast według miejsca zamieszkania przedsiębiorcy liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą wynosiła 1 097. Raport wskazuje więc na funkcjonowanie lokalnej aktywności gospodarczej przy jednoczesnym utrzymaniu rolniczego charakteru gminy.

W 2025 roku dochody ogółem Gminy Zbrostawice wyniosły 153 265 739,12 zł, co oznacza wzrost o 25,87% w porównaniu z rokiem 2024. Dochody ogółem na mieszkańca wyniosły 9 851,25 zł. Wydatki gminy koncentrowały się przede wszystkim na oświacie i wychowaniu, na które przeznaczono 64 567 421,48 zł, co stanowiło 44,56% wydatków gminy. Drugim istotnym obszarem były transport i łączność, na które wydatkowano 20 058 035,90 zł. Gmina zrealizowała inwestycje o wartości 28 696 638,89 zł, przy czym otrzymane dotacje wyniosły 24 276 055,75 zł, co oznacza pokrycie inwestycji dotacjami na poziomie 84,60%. Na koniec 2025 roku zadłużenie gminy wyniosło 18 124 711,30 zł i było niższe niż rok wcześniej.

3.2. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Zbrostawice w oparciu o dane ankietowe

Ocena skuteczności poprzedniej strategii 2016–2025. Większość respondentów umiarkowanie ocenia skuteczność działań realizowanych w ramach dotychczasowej strategii. Najczęściej wybieraną oceną była 3 w skali 1–5 (średnia skuteczność) – tak odpowiedziało 20 z 31 osób. Nieliczni uznali, że strategia sprawdziła się bardzo dobrze (tylko jedna osoba wskazała ocenę 5), a kilka osób było bardziej krytycznych (2 osoby wybrały ocenę 2, zaś nikt nie ocenił skuteczności najniżej w skali). Oznacza to, że zrealizowane w latach 2016–2025 działania zostały ocenione jako przeciętnie efektywne, z pewnymi sukcesami, ale i z odczuwalnymi brakami wpływającymi na całościową ocenę.

Wykres 4: Jak oceniasz skuteczność działań realizowanych w ramach dotychczas obowiązującej Strategii w latach 2016–2025 w gminie Zbrostawice

Ogólne warunki życia w gminie. Respondenci dość pozytywnie oceniają aktualne warunki życia w Gminie Zbrostawice – dominują opinie, że są one średnie do dobrych. Na pytanie „Jak oceniasz warunki życia w gminie?” większość odpowiedziała 3 lub 4 (w skali gdzie 1 oznacza „bardzo złe” a 5 „bardzo dobre”). Warto zauważyć, że żaden z ankietowanych nie stwierdził, by warunki były bardzo złe (1), a tylko jedna osoba oceniła je poniżej średniej (2). Jednocześnie jedynie 2 osoby (≈6%) uznały, że warunki są bardzo dobre (5). Takie rozkłady wskazują, iż jakość życia w gminie jest postrzegana umiarkowanie dobrze, choć zdecydowanie istnieje pole do dalszej poprawy (skoro niemal nikt nie ocenił jej na 5).

Wykres 5: Jak oceniasz warunki życia w gminie ?

Natężenie problemu bezrobocia. W opinii uczestników badania bezrobocie nie należy do najbardziej palących problemów społecznych w gminie. Aż 19 osób (61%) określiło obecne natężenie problemu bezrobocia jako średnie (3/5). Nikt nie zaznaczył najwyższej intensywności (5 – bardzo duże nasilenie bezrobocia), a tylko 4 osoby wybrały poziom 4. Jednocześnie 26% respondentów (8 osób) ocenia bezrobocie jako problem mało odczuwalny (2 lub nawet 1 – bardzo małe natężenie według 2 osób). Wyniki te sugerują, że sytuacja na rynku pracy w Zbrostawicach jest względnie stabilna z perspektywy lokalnych ekspertów – bezrobocie istnieje, ale nie osiąga alarmujących rozmiarów.

Wykres 6: Obecne natężenie problemów w obszarze bezrobocie

Natężenie problemu ubóstwa. Postrzeganie skali ubóstwa w gminie jest podobne do oceny bezrobocia – przeważa odczucie umiarkowanego nasilenia problemu. Najczęściej wskazywano

ocenę 3 (23 respondentów, tj. 74%). Niewielka część uznała, że ubóstwo to zjawisko mniejszej skali (5 osób wybrało 2 – “bardzo małe” lub “małe” natężenie), a 3 osoby dostrzegają je bardziej (ocena 4). Żaden respondent nie ocenił skali ubóstwa na 5 (bardzo duże), co może świadczyć o tym, że skrajne ubóstwo nie jest aż tak powszechne, choć nadal istotna większość widzi pewien poziom problemów ekonomicznych wśród mieszkańców.

Wykres 7: Obecne natężenie problemów w obszarze ubóstwo

Problemy w rodzinie (przemoc, rozwody). Respondenci ocenili nasilenie problemów rodzinnych (takich jak przemoc domowa, rozpad rodziny) głównie jako umiarkowane. Ponad dwie trzecie badanych (21 osób) zaznaczyło 3 w skali 1–5. Kilka osób postrzega te zjawiska jako poważniejsze (8 odpowiedzi na poziomie 4, brak wskazań “5 – bardzo duże”), a pojedyncze osoby uznały je za mniej nasilone (2 odpowiedzi na 2, nikt na 1). Ogólnie można zatem stwierdzić, że problemy rodzinne występują w gminie w stopniu odczuwalnym, lecz większość ekspertów ocenia, iż nie osiągają one skali kryzysu – choć niemal 1/4 dostrzega ich znaczący wpływ (ocena 4).

Wykres 8: Problemy w rodzinie (przemoc, rozwody).

Wsparcie osób niepełnosprawnych. Opinie na temat dostępności i wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami były zróżnicowane, ale z przewagą ocen średnich. Najczęściej wskazywano 3 (12 osób), jednak niemal równie często pojawiały się oceny niższe i wyższe: 10 osób oceniło ten obszar na 2 (czyli widzi duże braki w wsparciu), a 8 osób na 4 (dostrzegając dość duże wsparcie). Pojawiła się nawet pojedyncza ocena 1 (bardzo mała dostępność/duże problemy). Rozkład ten sugeruje, że wśród ekspertów brak jest konsensusu – być może wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami jest rozwinięte lepiej w niektórych aspektach, a gorzej w innych. Wiele osób dostrzega poważne bariery (stąd dość licznie oceny 2), inni zauważają postępy (oceny 4), ale ogólnie dominuje odczucie, że nadal jest to obszar wymagający poprawy.

Wykres 9: Obecne natężenie problemów w obszarze dostępności i wsparcia osób niepełnosprawnych

Starzenie się społeczeństwa. Proces starzenia się mieszkańców gminy został uznany za jedno z poważniejszych wyzwań – świadczy o tym wysoki odsetek ocen wskazujących na duże nasilenie problemów związanych ze starzeniem. Blisko połowa respondentów (14 osób) oceniła skalę problemów wynikających ze starzenia się społeczeństwa na 4, a kolejne 11 osób (35%) – nawet na 5 (bardzo duże). Tylko 3 osoby wybrały ocenę 3, a dalsze 3 – ocenę 2; brak odpowiedzi “1”. Takie wyniki jednoznacznie pokazują, że starzenie się społeczności lokalnej jest postrzegane jako wysoce istotny problem społeczny. Można wnioskować, że gmina już teraz lub w najbliższych latach będzie mierzyć się z konsekwencjami rosnącej liczby seniorów (np. zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, ochronę zdrowia, aktywizację osób starszych).

Wykres 10: Obecne natężenie problemów związanych ze starzeniem się mieszkańców

Uzależnienia (alkohol, narkotyki). Problem uzależnień został oceniony przez znaczną część badanych jako poważny. Najwięcej osób (14, tj. 45%) wskazało ocenę 4 dla obecnego natężenia problemów uzależnień. Kolejne 12 osób (39%) oceniło go na poziomie 3. Nieliczni uznali, że uzależnienia stanowią niewielką skalę problemu w gminie (4 osoby – ocena 2; 1 osoba – ocena 1), natomiast żaden respondent nie wybrał oceny 5, co może oznaczać, że choć uzależnienia są istotne, to nie wszyscy postrzegają je jako zupełnie wymykające się spod kontroli. Niemniej sumarycznie ok. 84% badanych ocenia problem uzależnień co najmniej na średni (3 lub 4), co sygnalizuje potrzebę ciągłych działań w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień.

Wykres 11: Obecne natężenie problemów związanych z uzależnieniami (alkohol, narkotyki)

Problemy dzieci i młodzieży. Kwestie takie jak uzależnienie młodych od internetu, hejt czy problemy depresyjne wśród dzieci i młodzieży zostały ocenione niepokojąco wysoko. Aż 11 respondentów (35%) wskazało 4, a 7 osób (23%) – maksymalną ocenę 5, co łącznie oznacza, że blisko 60% badanych dostrzega te problemy jako poważne. 9 osób (29%) oceniło natężenie tych zjawisk na 3, a tylko pojedyncze osoby uznały je za małe (3 osoby – ocena 2; 1 osoba – ocena 1). Takie wyniki pokazują, że problemy dotyczące młode pokolenie są jednymi z najistotniejszych w odczuciu ekspertów – szczególnie w kontekście zdrowia psychicznego młodzieży, bezpieczeństwa w sieci i innych nowych zagrożeń społecznych.

Wykres 12: Obecne natężenie problemów wśród dzieci i młodzieży (uzależnienie od internetu, hejt, depresja)

Zjawisko przestępczości na terenie gminy zostało ocenione stosunkowo łagodnie. Większość odpowiedzi lokowała się na poziomie niski–średni: 14 osób (45%) wybrało ocenę 3, a drugie 14 osób – ocenę 2. Zaledwie jedna osoba oceniła natężenie przestępczości wyżej (4), a 2 osoby stwierdziły, że jest ono bardzo małe (ocena 1). Brak ocen 5. To sugeruje, że przestępczość nie jest postrzegana jako poważny problem społeczny w Zbrosławicach przez zdecydowaną większość badanych. Niski poziom wskazań wysokich może odzwierciedlać relatywnie bezpieczną sytuację na terenie gminy, z niewielką skalą poważnych wykroczeń czy przestępstw.

Wykres 13: Obecne natężenie problemów w obszarze przestępczość na obszarze Zbrosławic

Bezdomność i polityka mieszkaniowa. W zakresie problemów bezdomności oraz dostępności mieszkań komunalnych/socjalnych opinie są umiarkowane. Największa grupa respondentów (13 osób, 42%) oceniła nasilenie tych problemów na 2 (czyli raczej małe). Niewiele mniej, bo 12 osób (39%), wskazało jednak ocenę 3, sygnalizując umiarkowane odczuwanie problemu. Kilka osób dostrzega poważniejsze trudności mieszkaniowe (4 odpowiedzi na poziomie 4), a 2 osoby uznały, że problem praktycznie nie występuje (1). Nikt nie ocenił bezdomności jako zjawiska o maksymalnej skali (5). Wynika z tego, że kwestie mieszkaniowe i bezdomność są

zauważalne, lecz nie dominujące wśród wyzwań społecznych gminy – choć pewna grupa mieszkańców może potrzebować wsparcia lokalowego, to problem ten wydaje się być pod kontrolą lub dotyczyć jednostkowych przypadków.

Wykres 14: Obecne natężenie problemów w obszarze bezdomność, polityka mieszkaniowa gminy

Aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców. Respondenci ocenili poziom aktywności społecznej/obywatelskiej (np. zaangażowania mieszkańców w życie gminy, inicjatywy oddolne) głównie jako średni. Aż 22 osoby (71%) wybrały wartość środkową skali (3), wskazując na umiarkowany poziom aktywności. Co ważne, żaden respondent nie ocenił aktywności obywatelskiej jako bardzo wysokiej (5). Zdarzały się natomiast opinie o niskiej aktywności – po 3 osoby wskazały 2 i 1 (łącznie ~19% uznało aktywność za niską). Kilka osób dostrzegło ponadprzeciętne zaangażowanie (3 odpowiedzi – 4). Ogólny obraz pokazuje, że udział mieszkańców w działaniach społecznych nie jest oceniany jako wybitny – przeważa poczucie przeciętności, a nawet pewnego niedostatku aktywności obywatelskiej. Może to oznaczać potrzebę większej mobilizacji społeczności lub lepszej komunikacji i zachęt do współuczestnictwa w życiu publicznym.

Wykres 15: Aktywność społeczna, obywatelska mieszkańców gminy

Dostęp do edukacji (żłobek, przedszkole, szkoła). Opinie na temat dostępności opieki i edukacji dla dzieci były podzielone. Najwięcej wskazań uzyskała ocena 3 (13 osób), jednak istotna część respondentów oceniła ten obszar gorzej niż średnio – 6 osób (19%) wskazało 2, a 3 osoby (10%) nawet 1, co oznacza dostrzeganie poważnych braków w ofercie edukacyjno-opiekuńczej (zwłaszcza w kontekście żłobka czy przedszkola). Równocześnie 7 osób (23%) oceniło dostęp do edukacji na 4, a 2 osoby na 5 – co sygnalizuje, że dla części badanych sytuacja wygląda całkiem dobrze. Taki rozkład wskazuje na znaczące zróżnicowanie ocen – być może w gminie istnieją dobre warunki edukacyjne w niektórych miejscowościach/obszarach, podczas gdy inne zmagają się z niedoborem placówek (np. brak gminnego żłobka, co zostało zaznaczone także w odpowiedziach

na pytania otwarte). Ogólnie dostęp do edukacji oceniono przeciętnie, ale aż 1/3 respondentów dostrzega poważne luki, co czyni ten temat ważnym do zaadresowania.

Wykres 16: Obecne natężenie problemów w obszarze dostęp do edukacji (żłobek, przedszkole, szkoła)

Dostęp do opieki zdrowotnej. Opieka zdrowotna w gminie to kolejny obszar, gdzie odpowiedzi badanych są mocno rozproszone. Na pytanie o natężenie problemów z dostępnością ochrony zdrowia lokalnie, 9 osób (29%) wybrało ocenę 3 (średnio), jednak niewiele mniej, bo 8 osób (26%) – ocenę 4, wskazując na dość duże problemy z dostępem. Jednocześnie 6 osób (19%) oceniło dostęp do opieki zdrowotnej jako słaby (2), a aż 4 osoby (13%) wskazały najniższą ocenę 1, co oznacza bardzo poważne braki odczuwane przez część społeczności. Były też 4 odpowiedzi (13%) na poziomie 5, sugerujące bardzo dobrą dostępność według niektórych. Tak skrajnie rozbieżne opinie mogą wynikać z różnic w dostępie do lekarzy w poszczególnych sołectwach lub dla różnych grup (np. osoby starsze vs. młodsze). Należy jednak zauważyć, że łącznie większość (58%) ocenia dostęp do służby zdrowia jako co najwyżej średni (3 lub niżej), co oznacza, iż istnieje odczuwalna potrzeba poprawy dostępności usług medycznych (np. więcej lekarzy specjalistów, krótsze kolejki, lepszy transport do placówek).

Wykres 17: Obecne natężenie problemów w obszarze dostęp do opieki zdrowotnej

Priorytetowe obszary na następną dekadę. W ankiecie poproszono ekspertów o wskazanie jednego obszaru problemowego, który ich zdaniem jest najbardziej priorytetowy dla gminy w najbliższych 10 latach. Wyniki wyraźnie pokazują kilka wiodących kwestii. Najczęściej jako priorytet wskazywano problemy dzieci i młodzieży – wybrało je 9 respondentów (najwięcej wskazań). Na drugim miejscu znalazła się polityka senioralna, czyli wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa (6 wskazań), a na trzecim ochrona zdrowia (5 wskazań, kategoria „Zdrowie”). Pozostałe obszary otrzymały znacznie mniej głosów – po 2 osoby uznały za najważniejsze:

problemy w rodzinie, uzależnienia, niepełnosprawność oraz aktywizację społeczną. Tylko 1 respondent wskazał kwestię bezdomności i mieszkalnictwa jako priorytet. Żaden z uczestników nie wybrał bezrobocia ani ubóstwa jako najważniejszego problemu – co koresponduje z wcześniejszymi wynikami, gdzie te dwie kwestie oceniano jako relatywnie mniej dotkliwe. Warto odnotować, że pojedynczy respondenci mieli trudność z ograniczeniem się do jednego priorytetu – jedna osoba zaznaczyła praktycznie wszystkie obszary naraz (wskazując na wielość równorzędnych wyzwań), inna nie udzieliła jednoznacznej odpowiedzi. Ogólnie jednak zarysował się konsensus co do kluczowych priorytetów: są nimi problemy młodego pokolenia oraz wyzwania starzejącego się społeczeństwa, a także zapewnienie odpowiedniej opieki zdrowotnej – te trzy obszary wymagają zdaniem lokalnych ekspertów największej uwagi w nowej strategii.

Wykres 18: Który z obszarów jest dla gminy Zbrosławice jest najbardziej priorytetowy na najbliższe 10 lat?

Potencjał gminy do rozwiązywania problemów. Respondenci ocenili również, na ile gmina Zbrosławice ma wystarczający potencjał, by skutecznie radzić sobie z problemami społecznymi (gdzie 1 oznacza „mały potencjał”, a 5 „duży potencjał”). Oceny te koncentrowały się wokół środka skali – najwięcej osób (11, czyli 35%) wybrało 3, uznając potencjał za przeciętny. Dość liczna grupa (9 osób, 29%) jest bardziej optymistyczna, wskazując ocenę 4, a 6 osób (19%) ocenia potencjał bardzo wysoko (5). Jednocześnie 5 respondentów (16%) widzi potencjał gminy jako niewystarczający (ocena 2). Żadna osoba nie wskazała najniższej wartości 1, co oznacza, że nikt nie uważa, by gmina była zupełnie bezradna wobec wyzwań. Ogólny wydźwięk tych opinii to umiarkowany optymizm – większość ekspertów dostrzega pewne zasoby, możliwości i dotychczasowe doświadczenia, które stanowią podstawę do działania, jednak równie wielu zauważa ograniczenia (np. kadrowe, finansowe lub organizacyjne) mogące utrudniać realizację celów społecznych. To zróżnicowanie ocen potwierdza potrzebę mądrego wykorzystania istniejącego potencjału i jego dalszego wzmocnienia w nadchodzących latach.

Wykres 19: Czy gmina Zbrosławice ma wystarczający potencjał aby rozwiązywać problemy społeczne?

Odpowiedzi na pytania otwarte pozwalają lepiej zrozumieć kontekst powyższych ocen oraz wskazać konkretne przykłady i pomysły uczestników badania. Analiza jakościowa koncentruje się na głównych wątkach pojawiających się w wypowiedziach respondentów: sukcesach i osiągnięciach z lat 2016–2025, niepowodzeniach i brakach w realizacji strategii, przewidywanych wyzwaniach i zagrożeniach na przyszłość, potencjalnych szansach rozwojowych oraz sugerowanych rekomendacjach i działaniach na kolejne lata.

Najważniejsze sukcesy i dokonania (2016–2025): Wśród osiągnięć w obszarze polityki społecznej respondenci najczęściej wymieniali rozwój oferty dla seniorów oraz infrastruktury społecznej. Podkreślano utworzenie i prężne działanie Klubów Seniora oraz świetlic środowiskowych w sołectwach, co aktywizowało osoby starsze i integrowało społeczność. Za sukces uznano również rozbudowę infrastruktury opiekuńczo-edukacyjnej – np. rozszerzenie przedszkola w Świętoszowicach (oddanie do użytku nowego budynku, zwiększenie liczby miejsc dla dzieci) czy utworzenie nowego oddziału przedszkolnego w Wieszowie w odpowiedzi na potrzeby demograficzne. Wspomniano także o inwestycjach kulturalno-sportowych (np. budowa nowej biblioteki w Ziemięcicach, budowa boisk sportowych w niektórych miejscowościach) oraz organizowaniu aktywności dla różnych grup (np. cykliczne spotkania okolicznościowe dla seniorów). Jako osiągnięcie strategii wskazywano pozyskiwanie zewnętrznych funduszy na projekty społeczne – np. realizację programów takich jak „Wzmocnij swoje otoczenie”, dofinansowania do dożywiania dzieci w szkołach czy innych inicjatyw społecznych. Co istotne, niektórzy respondenci zauważyli również poprawę sytuacji w niektórych wskaźnikach społecznych: odnotowano spadek ubóstwa w gminie oraz utrzymywanie się niskiego poziomu przestępczości – co samo w sobie można uznać za sukces (choć trudno przypisać to wyłącznie działaniom strategii, świadczy o stabilności społecznej). Podsumowując, w ocenie badanych miniona dekada przyniosła pewne pozytywne zmiany – zwłaszcza w obszarze senioralnym, infrastrukturalnym i współpracy ze społecznością lokalną, gdzie gmina zrealizowała kilka wartościowych inicjatyw.

Główne niepowodzenia i zaniedbane obszary: Obok sukcesów, ankietowani wskazali także czego nie udało się zrealizować w latach 2016–2025. Najczęściej wymienianym brakiem jest nieutworzenie gminnego żłobka – deficyt opieki żłobkowej dla najmłodszych dzieci został wyraźnie zaznaczony jako porażka (wielu ekspertów dostrzega to jako palącą potrzebę, która pozostała

niezaspokojona). Kolejnym wskazywanym niepowodzeniem jest brak Dziennego Domu Pomocy lub podobnej placówki dla osób starszych i niepełnosprawnych – mimo starzenia się społeczeństwa, nie powstała instytucja zapewniająca opiekę dzienną tej grupie (co mogłoby odciążyć rodziny opiekunów). Respondenci zwracali też uwagę na niewystarczającą ofertę mieszkaniową dla potrzebujących: nie rozwinęło się budownictwo komunalne ani mieszkania chronione dla osób wymagających wsparcia (np. wychodzących z kryzysu bezdomności czy opuszczających pieczę zastępczą). Innym problemem pozostała ograniczona mobilność osób niesamodzielnych – gmina nie zapewniła adekwatnego transportu dla osób z niepełnosprawnościami (np. specjalistycznego dowozu do Warsztatów Terapii Zajęciowej czy placówek zdrowotnych), co wskazano jako poważny mankament. W obszarze profilaktyki społecznej wspomniano o niedostatku programów profilaktycznych i kulturalno-sportowych dla mieszkańców – część ankietowanych uważa, że oferta spędzania czasu wolnego, zajęć dla młodzieży czy wydarzeń integracyjnych była zbyt skromna. Pojawiły się również opinie o słabej współpracy z sektorem pozarządowym – lokalne NGO nie odgrywały dużej roli w realizacji strategii, a ich potencjał pozostał niewykorzystany. Niektórzy zwrócili uwagę na utrudniony przepływ informacji o potrzebujących w społecznościach lokalnych („hermetyczność” małych środowisk sprawiała, że sygnały o rodzinach w kryzysie docierały do OPS z opóźnieniem), co mogło hamować szybką pomoc. Ogólnie, do najważniejszych niepowodzeń zaliczono brak kluczowych usług i placówek (żłobek, dom dzienny, mieszkania chronione) oraz ograniczenia systemowe (transport, współpraca, profilaktyka), które nie zostały przez ostatnie lata należycie rozwiązane.

Wyzwania i zagrożenia na lata 2026–2035: Patrząc w przyszłość, respondenci zgodnie wskazywali na pogłębiające się trendy demograficzne jako kluczowe wyzwanie dla gminy. Starzenie się populacji Zbrosławic i niski przyrost naturalny oznaczają, że w nadchodzących latach znacznie wzrośnie zapotrzebowanie na usługi dla seniorów (opiekuńcze, zdrowotne), przy jednoczesnym kurczeniu się zasobów siły roboczej i potencjalnych deficytach kadrowych w instytucjach (np. braki nauczycieli czy opiekunów). Zwrócono uwagę, że już teraz obserwowany jest niż demograficzny i mniejsza liczba dzieci, co z jednej strony może zwalniać miejsca w szkołach, ale z drugiej – rodzi obawy o przyszłość lokalnych szkół i przedszkoli (mniej uczniów) oraz o to, kto w przyszłości zaopiekuje się rosnącą populacją osób w podeszłym wieku. Równolegle zmiany cywilizacyjne i społeczne stwarzają nowe zagrożenia: wielu respondentów wskazało na narastające problemy zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży oraz ich uwikłanie w świat nowych technologii (uzależnienie od Internetu, mediów społecznościowych, hejt). Już obecnie

odnotowuje się wzrost liczby dzieci z problemami emocjonalnymi i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, co będzie wyzwaniem dla szkół i poradni psychologicznych w kolejnej dekadzie. Kolejnym zagrożeniem jest szybkie tempo życia i presja na rodziny, gdzie rodzice pochłonięci pracą mają mniej czasu dla dzieci – respondenci obawiają się pogłębiania problemów rodzinnych, jeśli nie zostanie zachowana równowaga praca-dom. Z perspektywy systemowej wyzwaniem mogą być także ograniczenia finansowe: część osób zauważyła, że może nastąpić konieczność ograniczenia liczby osób objętych pomocą instytucjonalną przy jednoczesnym wzroście kosztów intensywnej opieki dla najbardziej potrzebujących – co oznacza trudne decyzje przy priorytetyzacji wydatków. Dodatkowo wspomniano o możliwości odpływu młodych ludzi z gminy do większych ośrodków miejskich (za edukacją czy pracą), co może osłabić lokalną społeczność i inicjatywy obywatelskie. Podsumowując, najpoważniejsze wyzwania to: kryzys demograficzny (starzejące się społeczeństwo, mało urodzeń), rosnące potrzeby specjalistyczne młodego pokolenia (psychologiczne, edukacyjne), utrzymanie spójności społecznej (rodziny i społeczności lokalne pod presją zmian) oraz zapewnienie środków i kadr do realizacji zadań społecznych na odpowiednim poziomie.

Szanse i potencjał rozwojowy: Mimo licznych zagrożeń, respondenci dostrzegają również szanse, które gmina może wykorzystać w nadchodzących latach. Najczęściej wskazywano na możliwość pozyskania zewnętrznych funduszy – zarówno unijnych, jak i krajowych – na różnorodne projekty społeczne. Kontynuacja i intensyfikacja aplikowania o środki finansowe daje widoki na sfinansowanie potrzebnych inwestycji (np. rozbudowa infrastruktury opieki – żłobków, mieszkań chronionych) czy programów (profilaktycznych, edukacyjnych). Podkreślono, że dostępność funduszy unijnych i krajowych (np. programy rządowe dla samorządów) stanowi ogromną szansę, o ile gmina będzie aktywnie zabiegać o te środki. Za atut uznano również rosnącą świadomość społeczną – mieszkańcy stają się coraz bardziej świadomi istniejących problemów i potrzeb społecznych, co może przełożyć się na większe zaangażowanie we wspólne inicjatywy czy wolontariat. Także rozwój technologii i nowe formy pracy (np. praca zdalna) zostały wspomniane jako szansa: mogą umożliwić aktywizację zawodową osób, które dotąd miały utrudniony dostęp do rynku pracy (np. osób z niepełnosprawnością ruchową, matek małych dzieci – dzięki pracy z domu). Nowe technologie to także możliwość usprawnienia komunikacji z mieszkańcami i dostarczania niektórych usług (np. teleporady medyczne) efektywniej. Część respondentów widzi również szansę w napływie nowej kadry – jeśli gmina będzie atrakcyjna dla specjalistów (np. lekarzy, terapeutów, nauczycieli), może uzupełnić braki kadrowe i poprawić jakość usług.

Wspomniano też, że wielofunkcyjność i rozwój kompetencji istniejących instytucji (np. OPS) może zwiększyć ich skuteczność – czyli lepsze wykorzystanie wewnętrznego potencjału poprzez szkolenia, nowe metody pracy. Ogólnie, szanse dla gminy Zbrosławice skupiają się wokół dwóch aspektów: środki finansowe i zasoby (fundusze zewnętrzne, nowi pracownicy, współpraca z otoczeniem) oraz społeczne innowacje (świadomość, technologia, nowe modele pracy) – jeśli zostaną one odpowiednio wykorzystane, mogą znacząco wesprzeć gminę w realizacji polityki społecznej.

Rekomendacje i propozycje działań: Ankietowani przedstawili bogaty katalog propozycji ulepszeń i nowych działań we wszystkich kluczowych obszarach polityki społecznej. Poniżej zestawiono najważniejsze rekomendacje, pogrupowane tematycznie:

- **Poprawa jakości życia ogółem:** Inwestowanie w infrastrukturę komunalną podnoszącą komfort życia mieszkańców – np. dokończenie modernizacji sieci kanalizacyjnej, remonty dróg i chodników, rozwój terenów rekreacyjnych. Zwiększenie oferty kulturalnej i sportowej w gminie poprzez organizację regularnych imprez, festynów, zajęć dla różnych grup wiekowych (rodzinnych pikników, wydarzeń integracyjnych). Poprawa transportu publicznego – częstsze połączenia autobusowe ułatwiające dojazd do pracy i szkół, co szczególnie podniesie mobilność osób z małych sołectw. Wspieranie lokalnego rynku pracy (np. poprzez zachęty dla inwestorów, tworzenie stref ekonomicznych) tak, aby mieszkańcy mieli więcej miejsc pracy na miejscu i nie musieli dojeżdżać daleko.
- **Rynek pracy i bezrobocie:** Stymulowanie tworzenia nowych miejsc pracy na terenie gminy – np. przyciąganie małych przedsiębiorstw, wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości (szkolenia z zakładania firm, ułatwienia administracyjne). Zwiększenie dostępności komunikacyjnej – ulepszenia transportu publicznego oraz infrastruktury drogowej, aby osoby bez pracy mogły łatwiej dotrzeć do ośrodków oferujących zatrudnienie. Programy aktywizujące bezrobotnych – organizacja szkoleń zawodowych, doradztwa zawodowego, prac społecznie użytecznych czy staży we współpracy z przedsiębiorcami. Ponadto zachęcanie do zatrudniania osób z niepełnosprawnościami (we współpracy z PUP i organizacjami) oraz edukacja w zakresie wartości pracy (motywowanie osób długotrwale bezrobotnych do powrotu na rynek).
- **Ubóstwo i wykluczenie społeczne:** Wzmocnienie systemu pomocy społecznej – większe wsparcie finansowe i kadrowe dla OPS, by mógł efektywnie realizować programy pomocowe. Kontynuacja i rozszerzanie programów socjalnych (dożywianie dzieci, stypendia socjalne, zasiłki celowe) tak, by trafiały do najbardziej potrzebujących. Zwiększenie dostępności mieszkań

socjalnych – poprzez budowę nowych lokali lub adaptację pustostanów na potrzeby rodzin o najniższych dochodach. Zapewnienie podstawowej opieki zdrowotnej i psychologicznej osobom zagrożonym wykluczeniem (np. bezrobotnym bez ubezpieczenia – we współpracy z NFZ i organizacjami). Edukacja i aktywizacja osób ubogich – np. warsztaty zarządzania budżetem domowym, kursy podnoszące kwalifikacje, aby pomagać im wyjść z ubóstwa w dłuższej perspektywie.

- Problemy rodzinne: Rozszerzenie dostępu do poradnictwa rodzinnego i terapii – utworzenie lub dofinansowanie punktów konsultacyjnych dla rodzin w kryzysie (psycholog, terapeuta rodzinny, prawnik), organizacja grup wsparcia dla ofiar przemocy domowej czy samotnych rodziców. Profilaktyka przemocy i patologii rodzinnych – szkolenia i kampanie uświadamiające o skutkach przemocy, usprawnienie procedury Niebieskiej Karty (ściślejsza współpraca policji, OPS i szkół w identyfikacji zagrożeń). Edukacja młodzieży w zakresie życia rodzinnego – wprowadzenie programów w szkołach dotyczących budowania zdrowych relacji, radzenia sobie z emocjami, odpowiedzialnego rodzicielstwa w przyszłości (aby młodzi ludzie byli lepiej przygotowani do ról partnerów i rodziców). Wsparcie asystentów rodzin – zwiększenie liczby asystentów pracujących z rodzinami dysfunkcyjnymi, co umożliwi wcześniejszą interwencję i zapobieganie rozpadowi rodzin.
- Wsparcie osób z niepełnosprawnościami: Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i przestrzeni wspólnej (podjazdy, windy, dostosowane przejścia dla pieszych), aby gmina była bardziej dostępna. Specjalistyczny transport – zorganizowanie (samodzielnie lub we współpracy z powiatem/NGO) transportu dla osób na wózkach i o ograniczonej mobilności, umożliwiającego dojazd do ośrodków rehabilitacji, szkół czy WTZ. Tworzenie miejsc pracy chronionej – zachęty dla firm do zatrudniania osób z orzeczeniem, a także rozważenie utworzenia Zakładu Aktywności Zawodowej na terenie gminy, by dać zatrudnienie osobom z niepełnosprawnością. Więcej rehabilitacji i opieki – dążenie do poszerzenia oferty rehabilitacyjnej (np. poprzez współpracę z fundacjami, tworzenie lokalnych centrów rehabilitacji) oraz zapewnienie usług asystenckich osobom niepełnosprawnym (np. asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością finansowany z programów państwowych).
- Polityka senioralna: Utworzenie dziennego domu pomocy dla seniorów – placówki, gdzie osoby starsze (zwłaszcza niesamodzielne) mogłyby spędzać dzień pod opieką (zajęcia terapeutyczne, posiłki, pomoc medyczna), co odciąży rodziny opiekunów i poprawi jakość życia seniorów. Rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania – zwiększenie liczby opiekunek

środowiskowych, wolontariat sąsiedzki, dostawy posiłków do domów seniorów, pomoc w drobnych pracach domowych, aby osoby starsze mogły jak najdłużej funkcjonować samodzielnie w swoim domu. Aktywizacja i integracja osób starszych – kontynuacja i poszerzenie działalności klubów seniora, organizowanie częstszych spotkań, warsztatów, wycieczek dla seniorów, programy międzypokoleniowe (łącznie seniorów z młodzieżą). Opieka zdrowotna dla seniorów – wprowadzenie specjalnych programów profilaktycznych (np. bezpłatne badania dla 60+), prelekcji prozdrowotnych, a także poprawa dostępu do lekarzy geriatrów i specjalistów w zakresie chorób wieku podeszłego.

- Przeciwdziałanie uzależnieniom: Edukacja i profilaktyka od najmłodszych lat – realizacja w szkołach programów przestrzegających przed sięganiem po alkohol, narkotyki, a także przed uzależnieniem od internetu czy hazardu; organizowanie spotkań z ekspertami i osobami wychodzącymi z nałogu, które podzielą się swoim doświadczeniem (ku przestrodze). Kampanie społeczne skierowane do ogółu mieszkańców, zwiększające świadomość na temat różnych form uzależnień (w tym behawioralnych) oraz dostępnych form pomocy. Ułatwienie dostępu do terapii – zapewnienie (we współpracy z powiatem) większej liczby terapeutów uzależnień, być może uruchomienie lokalnego punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin, dofinansowanie udziału w terapiach (jeśli brakuje bezpłatnych miejsc). Alternatywy dla młodzieży – rozwijanie oferty zajęć sportowych, artystycznych, społecznych, aby młodzi ludzie mieli zdrowe formy spędzania czasu i nie sięgali po używki z nudy czy braku perspektyw.
- Problemy dzieci i młodzieży: Wzmocnienie opieki psychologiczno-pedagogicznej – zatrudnienie większej liczby psychologów i pedagogów w szkołach, skrócenie czasu oczekiwania na pomoc psychologiczną dla dzieci (również poprzez współpracę z poradnią psychologiczno-pedagogiczną i ośrodkami zdrowia). Warsztaty dla rodziców – organizowanie spotkań, na których specjaliści uczą rodziców jak rozpoznawać objawy depresji, jak kontrolować korzystanie dzieci z Internetu, jak reagować na przejawy hejtu czy agresji rówieśniczej; zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców. Bezpieczny Internet – programy edukacyjne dla uczniów dotyczące bezpieczeństwa w sieci i radzenia sobie z cyberprzemocą; ewentualnie stworzenie lokalnej kampanii „STOP Hejt”. Miejsca dla młodzieży – utworzenie młodzieżowych klubów lub świetlic z atrakcyjną ofertą (konkursy, projekty młodzieżowe, dostęp do sprzętu np. komputerowego w kontrolowanych warunkach), by nastolatki mieli gdzie spędzać czas pod opieką mentorów, co przeciwdziała poczuciu wykluczenia i patologii.

- **Profilaktyka przestępczości:** Budowanie poczucia bezpieczeństwa w lokalnych społecznościach – wsparcie tworzenia inicjatyw typu Straż sąsiedzka (sąsiedzi zwracający uwagę na otoczenie, zgłaszający podejrzone sytuacje), współpraca z dzielnicowymi policjantami (regularne spotkania z mieszkańcami w sołectwach, dyżury dzielnicowego). Zwiększenie świadomości prawnej mieszkańców – warsztaty o tym, jak uchronić się przed oszustwami (np. “na wnuczka”), jak reagować na przemoc czy wandalizm. Praca z grupami ryzyka – programy resocjalizacyjne lub integracyjne dla młodzieży zagrożonej popadaniem w konflikt z prawem (np. sportowe zajęcia z elementami dyscypliny, wolontariat). Ponadto podkreślano, że skuteczna profilaktyka przestępczości jest powiązana z innymi działaniami społecznymi – takimi jak redukcja bezrobocia, dostęp do świetlic (żeby młodzi nie włóczyli się bez celu), czy praca socjalna z rodzinami dysfunkcyjnymi.
- **Bezdomność i mieszkalnictwo:** Wykorzystanie niewyremontowanych budynków – adaptacja opuszczonych lub niewykorzystanych nieruchomości komunalnych na cele mieszkaniowe (mieszkania treningowe, chronione) dla osób w trudnej sytuacji mieszkaniowej. Budowa mieszkań socjalnych – jeśli pojawią się fundusze zewnętrzne, realizacja nawet niewielkich inwestycji mieszkaniowych (np. kontenerowe mieszkania tymczasowe) w celu zapewnienia dachu nad głową najbardziej potrzebującym. Utworzenie noclegowni lub ogrzewalni – miejsca, gdzie osoby bezdomne mogłyby się przespać i skorzystać z podstawowej pomocy (zwłaszcza zimą). Programy wychodzenia z bezdomności – we współpracy z organizacjami charytatywnymi plan wsparcia dla osób bezdomnych (pomoc w załatwieniu formalności, terapii uzależnień, znalezieniu pracy i stałego lokum). W zakresie polityki mieszkaniowej postulowano także rozwój budownictwa komunalnego – aby zmniejszyć długie listy oczekujących na przydział mieszkania.
- **Aktywność społeczna i obywatelska:** Lepszy przepływ informacji – gmina powinna skuteczniej informować mieszkańców o planach, konsultacjach, inicjatywach (np. poprzez media społecznościowe, aplikacje, tablice ogłoszeń w sołectwach), tak by więcej osób mogło się zaangażować. Promowanie postaw obywatelskich – kampanie zachęcające do wspólnego działania, podkreślające że “razem możemy więcej”; wykorzystanie autorytetu władz lokalnych i liderów opinii do inspirowania mieszkańców do udziału w życiu gminy. Włączenie młodzieży w działania społeczne – np. poprzez młodzieżową radę gminy, wolontariat szkolny na rzecz lokalnej społeczności, aby od najmłodszych lat kształtować nawyk zaangażowania. Wsparcie lokalnych liderów – bliższa współpraca Urzędu Gminy z sołtysami i radami sołeckimi przy organizowaniu spotkań wiejskich, projektów osiedlowych; docenianie i szkolenie animatorów społecznych.

Infrastruktura dla integracji – tworzenie lub utrzymanie miejsc, gdzie mieszkańcy mogą się spotykać i wspólnie działać (światlice wiejskie, domy kultury, miejsca spotkań w każdej miejscowości). Niektórzy sugerowali również wprowadzenie mechanizmów takich jak budżet obywatelski, by pobudzić aktywność mieszkańców poprzez umożliwienie im współdecydowania o części inwestycji.

- Dostęp do edukacji: Priorytetowe potraktowanie utworzenia żłobka – niemal wszyscy ankietowani zgadzają się, że brak publicznego żłobka to poważna luka; rekomenduje się więc podjęcie wszelkich działań (w tym pozyskanie środków zewnętrznych) w celu otwarcia gminnego żłobka lub klubu malucha, co ułatwi młodym rodzicom godzenie pracy z opieką nad dzieckiem. Zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach – poprzez rozbudowę istniejących przedszkoli lub adaptację dodatkowych pomieszczeń (np. w szkołach) na oddziały przedszkolne; niektórzy proponują utworzenie nowych filii przedszkolnych tam, gdzie jest taka potrzeba. Wsparcie przedszkoli niepublicznych – np. dotacje dla oddolnych inicjatyw tworzących małe przedszkola lub punkty przedszkolne na wsiach, by zapewnić dostępność wychowania przedszkolnego w całej gminie. Podniesienie jakości edukacji szkolnej – doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne (komputery, laboratoria), zatrudnienie specjalistów (logopedów, psychologów) do pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami, tak aby wyrównać ich szanse edukacyjne. Wspieranie nauczycieli (szkolenia) w radzeniu sobie z nowymi wyzwaniami (np. nauka zdalna, edukacja inkluzyjna). Ogólnie, w obszarze edukacji rekomendacje koncentrują się na zapewnieniu pełnej opieki od najmłodszych lat (żłobek, przedszkole) oraz poprawie warunków kształcenia w szkołach.
- Ochrona zdrowia: Przyciągnięcie większej liczby specjalistów – gmina we współpracy z podmiotami medycznymi powinna starać się o zakontraktowanie dodatkowych lekarzy specjalistów (np. geriatrów, pediatrów) w lokalnych przychodniach; ewentualnie rozważyć dofinansowanie takich usług ze środków samorządu, by skrócić kolejki. Mobilne gabinety i telemedycyna – pomysłem jest zorganizowanie np. raz na kwartał objazdowych gabinetów (dentobus, spirobus, mammobus) dla mieszkańców mniejszych sołectw, co poprawi dostępność badań profilaktycznych. Rozwój telemedycyny (konsultacje online) mógłby również pomóc zwłaszcza osobom z ograniczoną mobilnością. Transport pacjentów – podobnie jak w przypadku osób niepełnosprawnych, wskazano na potrzebę systemu dowozu seniorów czy chorych z odległych wsi do lekarza (np. poprzez wolontariat, czy specjalny bus gminny). Edukacja prozdrowotna – kontynuacja i zwiększenie liczby inicjatyw typu białe niedziele, wykłady o zdrowym stylu życia, zachęcanie do badań okresowych; tak by poprawić świadomość zdrowotną i

profilaktykę w społeczeństwie. Ogólnym zaleceniem jest, aby ochrona zdrowia stała się priorytetem inwestycyjnym i organizacyjnym – ze względu na starzenie się mieszkańców i rosnące potrzeby zdrowotne.

Powyższe rekomendacje odzwierciedlają opinie i pomysły lokalnych ekspertów – są one cenną wskazówką, które działania należy ująć w nowej strategii i planach operacyjnych gminy.

3.3. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Zbrosławice w oparciu o dane z monitoringu

Liczba ludności. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 14895 → 15424 (+3.5%). Zmiany między kolejnymi okresami są w większości jednokierunkowe. Możliwe przyczyny: saldo migracji (napływ/odpływ mieszkańców), zmiany dzietności i struktury wieku, zmiany administracyjne/aktualizacja ewidencji ludności.

Wykres 20: Liczba ludności

Przyrost naturalny. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 17 → -49 (zmiana o -66.0). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: spadek liczby urodzeń przy względnie stabilnej liczbie zgonów (lub odwrotnie), zmiany struktury wieku (starzenie się populacji), krótkookresowe wahania demograficzne oraz migracje.

Wykres 21: Przyrost naturalny

Liczba mieszkań komunalnych. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 194 → 174 (-10.3%). Zmiany między kolejnymi okresami są w większości jednokierunkowe. Możliwe przyczyny: sprzedaż mieszkań komunalnych, zmiany w zarządzaniu zasobem (np. przekształcenia), ograniczone inwestycje odtworzeniowe.

Wykres 22: Liczba mieszkań komunalnych

Liczba mieszkań socjalnych. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 48 → 55 (+14.6%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zwiększenie zasobu lokali socjalnych w odpowiedzi na potrzeby, decyzje polityki mieszkaniowej, zmiany kwalifikacji lokali (przeklasyfikowania).

Wykres 23: Liczba mieszkań socjalnych

Liczba złożonych wniosków o mieszkanie komunalne. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 21 → 30 (+42.9%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: pogorszenie dostępności rynkowych mieszkań, wzrost kosztów utrzymania/inflacja, zmiany w kryteriach lub świadomości programu.

Wykres 24: Liczba złożonych wniosków o mieszkanie komunalne

Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 18 → 1 (-94.4%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zwiększenie podaży mieszkań socjalnych lub sprawniejsze kierowanie do lokali, zmiany w kryteriach uprawnień, korekty listy oczekujących (weryfikacje).

Wykres 25: Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne

Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 1375 → 1645 (+19.6%). Zmiany między kolejnymi okresami są w większości jednokierunkowe. Możliwe przyczyny: rosnąca przedsiębiorczość i samozatrudnienie, działania prorozwojowe/inwestycyjne w regionie, zmiany uwarunkowań prawno-podatkowych sprzyjające rejestracji.

Wykres 26: Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych

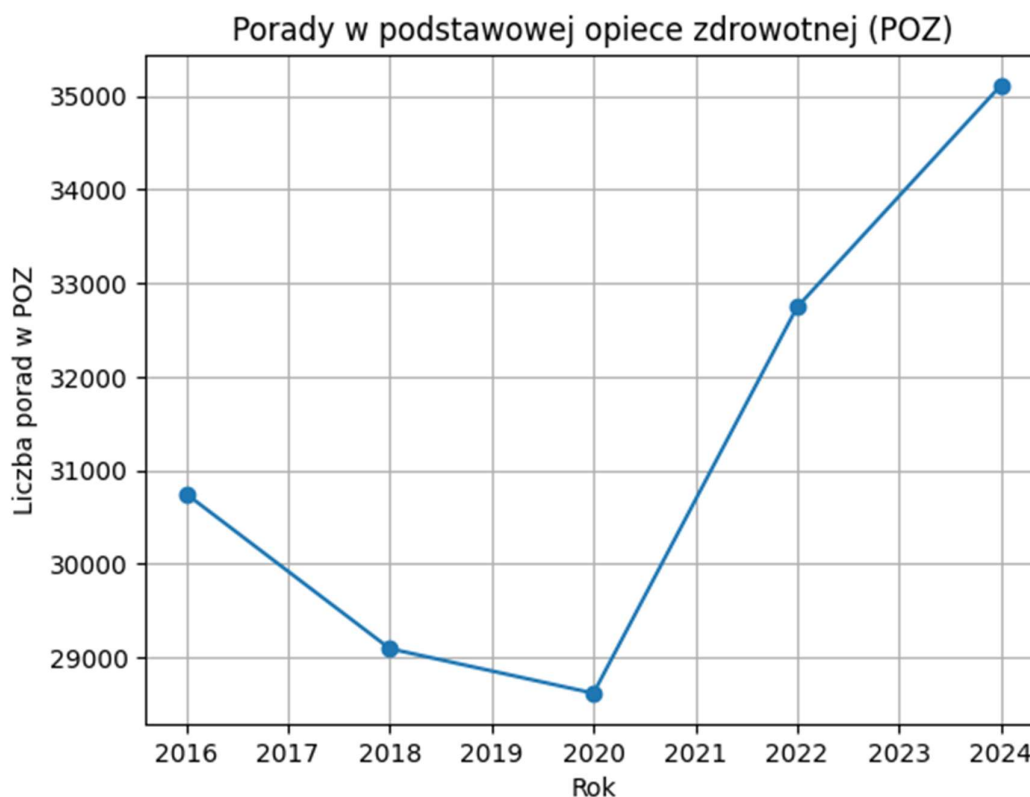
Z danych nt. bezrobocia w gminie wynika, że w analizowanym okresie nastąpił spadek liczby osób bezrobotnych. W 2016 roku było ich 394, w 2018 roku 292, a w 2020 roku 300, co oznacza niewielki wzrost względem roku 2018. W kolejnych latach liczba bezrobotnych ponownie malała – w 2022 roku wynosiła 235, a w 2024 roku 204 osoby. Łączny spadek o 48%. Na tej podstawie można stwierdzić, że w latach 2016–2024 występuje ogólny trend spadkowy bezrobocia, mimo krótkotrwałego wzrostu w 2020 roku, co wskazuje na stopniową poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Wykres 27: Liczba bezrobotnych

Odsetek kobiet wśród bezrobotnych. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 59.4% → 60.3% (zmiana o +0.9 pkt proc.). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: różnice w strukturze zatrudnienia branżowego i wrażliwości sektorów na kryzysy, czynniki opiekuńcze/rodzinne wpływające na aktywność zawodową, zmiany w rejestracji i dostępności ofert.

Wykres 28: Odsetek kobiet wśród bezrobotnych

Liczba porad w podstawowej opiece zdrowotnej w latach 2016–2024 wykazuje ogólny trend wzrostowy. Po spadku z 30 746 porad w 2016 roku do 28 615 w 2020 roku, w kolejnych latach nastąpił wyraźny wzrost, osiągając 35 112 porad w 2024 roku. W całym analizowanym okresie liczba porad zwiększyła się o około 14%, co może wskazywać na rosnące zapotrzebowanie mieszkańców na usługi medyczne.

Wykres 29: Liczba porad w podstawowej opiece zdrowotnej w latach 2016–2024

Wydatki na przeciwdziałanie narkomanii w 2016 wynosiły 1489,52 zł. W 2018 roku nastąpił wyraźny wzrost do 2780,74 zł, co stanowi najwyższą wartość w analizowanym okresie. W kolejnych latach wydatki ponownie spadły – w 2020 roku wyniosły 1383,67 zł, a w 2022 roku 1420,16 zł. W 2024 roku odnotowano ponowny wzrost do 1979,53 zł. Między rokiem 2016 a 2024 wydatki wzrosły z 1489,52 zł do 1979,53 zł, czyli o 490,01 zł, co oznacza wzrost o około 33% ale wciąż są relatywnie małe. W analizowanym okresie wydatki charakteryzują się zmiennym przebiegiem, jednak w ujęciu długookresowym można zauważyć lekki trend wzrostowy względem roku początkowego.

Wykres 30: Wydatki na przeciwdziałanie narkomanii

Wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 266693.41 → 278250.86 (+4.3%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami

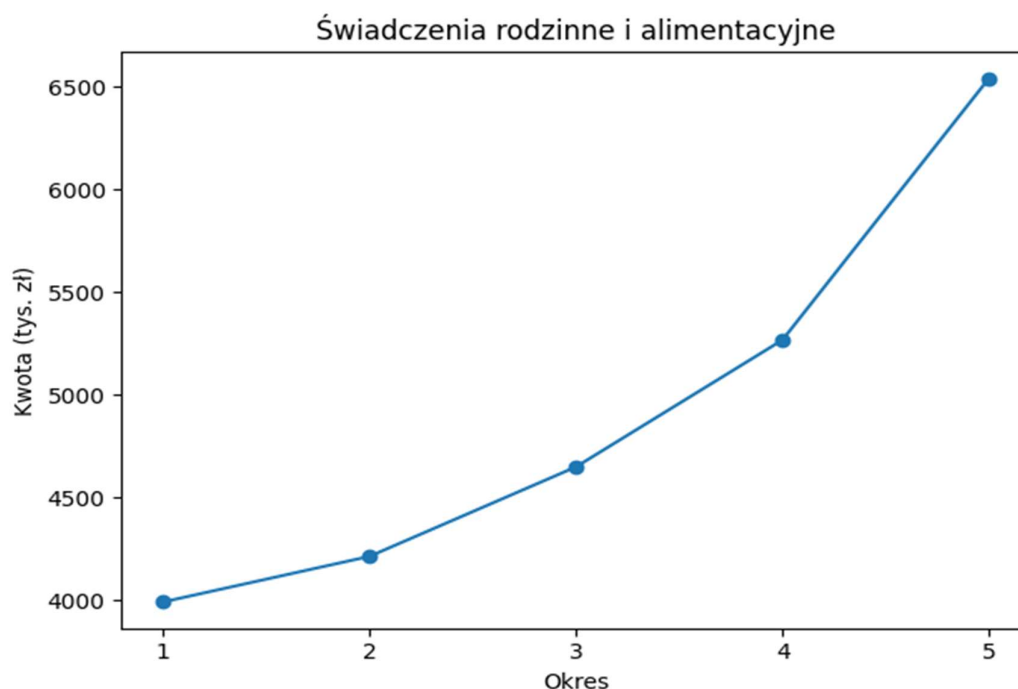
(trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: większy zakres programów profilaktycznych/interwencyjnych, inflacja i wzrost kosztów realizacji działań, zmiana priorytetów polityki lokalnej.

Wykres 31: Wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi

Wydatki na wspieranie rodziny. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 197450 → 183995 (-6.8%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zmiany zakresu usług (asystentura, poradnictwo), przesunięcia budżetowe, zmiany zapotrzebowania.

Wykres 32: Wydatki na wspieranie rodziny

Świadczenia rodzinne i alimentacyjne. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 3991411 → 6540139 (+63.9%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zmiany programów transferowych i ich skali, wzrost liczby uprawnionych lub wysokości świadczeń, czynniki demograficzne (liczba rodzin/dzieci).

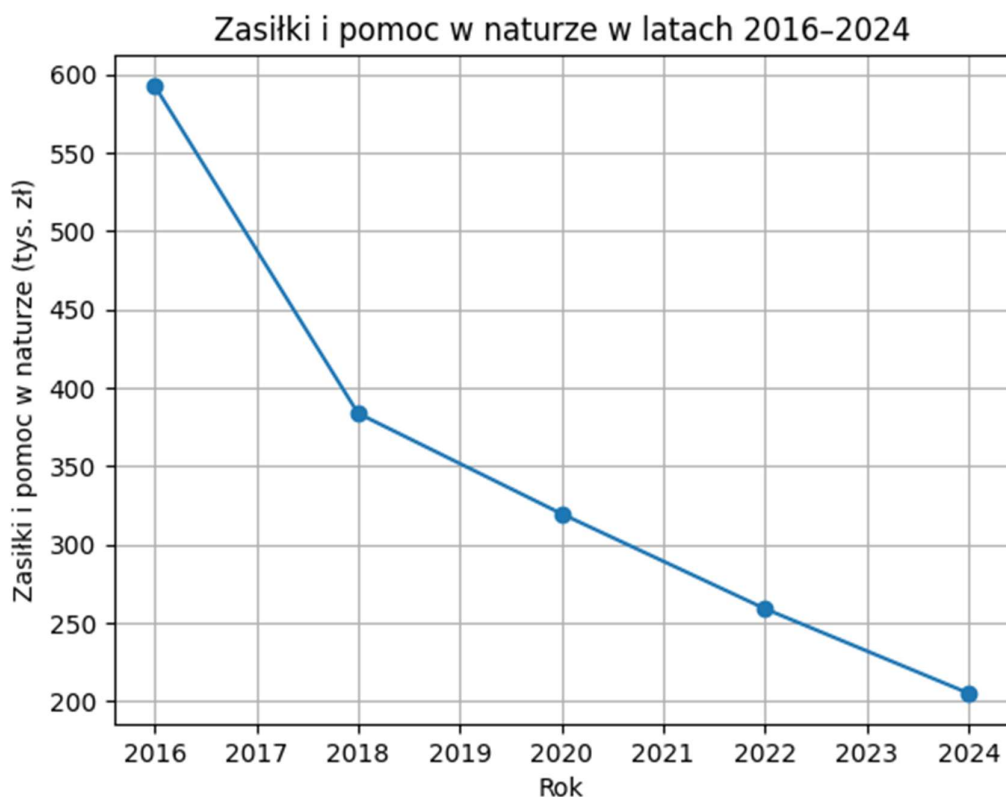

Wykres 33: Świadczenia rodzinne i alimentacyjne

Dodatki mieszkaniowe. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy : 38882 → 660604 (73%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zmiany kryteriów dochodowych, zmiana sytuacji materialnej mieszkańców, zmiany kosztów mieszkaniowych, wzrost kosztów energii.

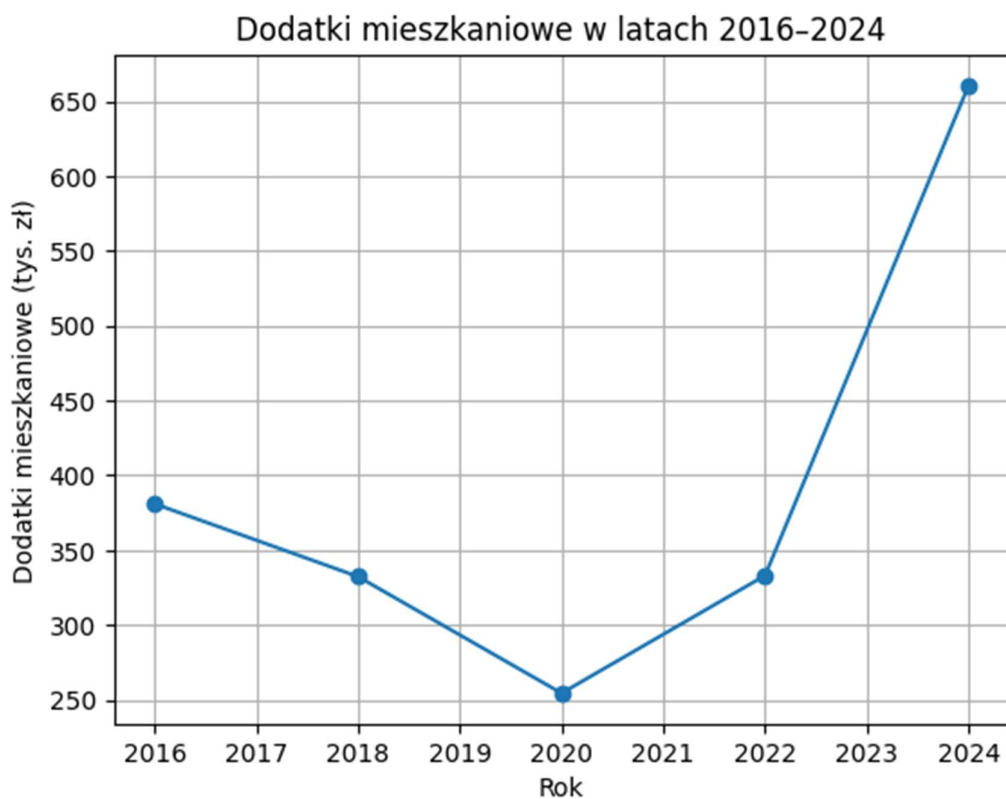
Wykres 34: Dodatki mieszkaniowe

W latach 2016–2024 wydatki na zasiłki i pomoc w naturze systematycznie malały. W analizowanym okresie odnotowano spadek o około 65%, co może wskazywać na zmniejszenie liczby osób korzystających z tej formy wsparcia lub zmianę struktury udzielanej pomocy społecznej. W 2016 roku wydatki wynosiły 592,9 tys. zł, w 2018 roku 383,7 tys. zł, w 2020 roku 319,6 tys. zł, a w 2022 roku 259,0 tys. zł. Najniższą wartość odnotowano w 2024 roku – 205,1 tys. zł. W analizowanym okresie widoczny jest wyraźny trend spadkowy, ponieważ w kolejnych latach poziom wydatków systematycznie malał.

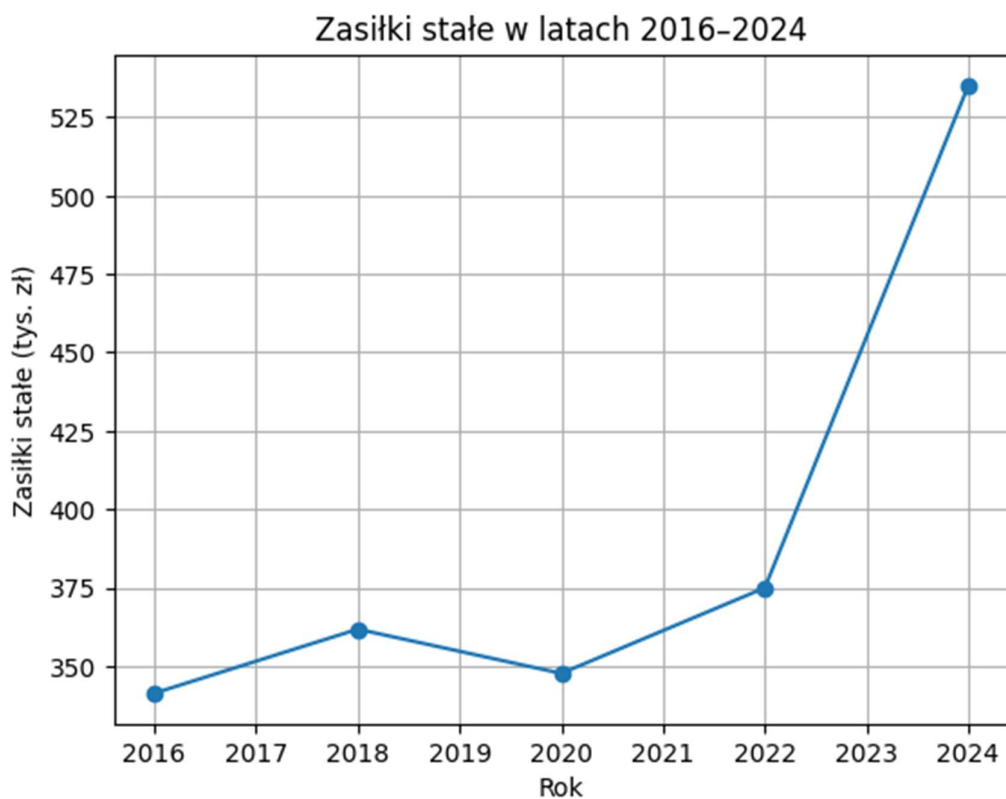
Wykres 35: Wydatki na zasiłki i pomoc w naturze systematycznie malały

W 2016 roku wydatki na dodatki mieszkaniowe wynosiły 381,0 tys. zł, w 2018 roku 332,3 tys. zł, a w 2020 roku spadły do 254,4 tys. zł. W kolejnych latach nastąpił wzrost – w 2022 roku wydatki wyniosły 333,0 tys. zł, natomiast w 2024 roku osiągnęły najwyższy poziom – 660,6 tys. zł. Dane wskazują na zmienny przebieg wydatków, jednak w ujęciu całego okresu widoczny jest wyraźny trend wzrostowy, szczególnie po 2020 roku. Między 2016 a 2024 rokiem wydatki wzrosły z 381 000 zł do 660 604 zł, co oznacza wzrost o około 73%.

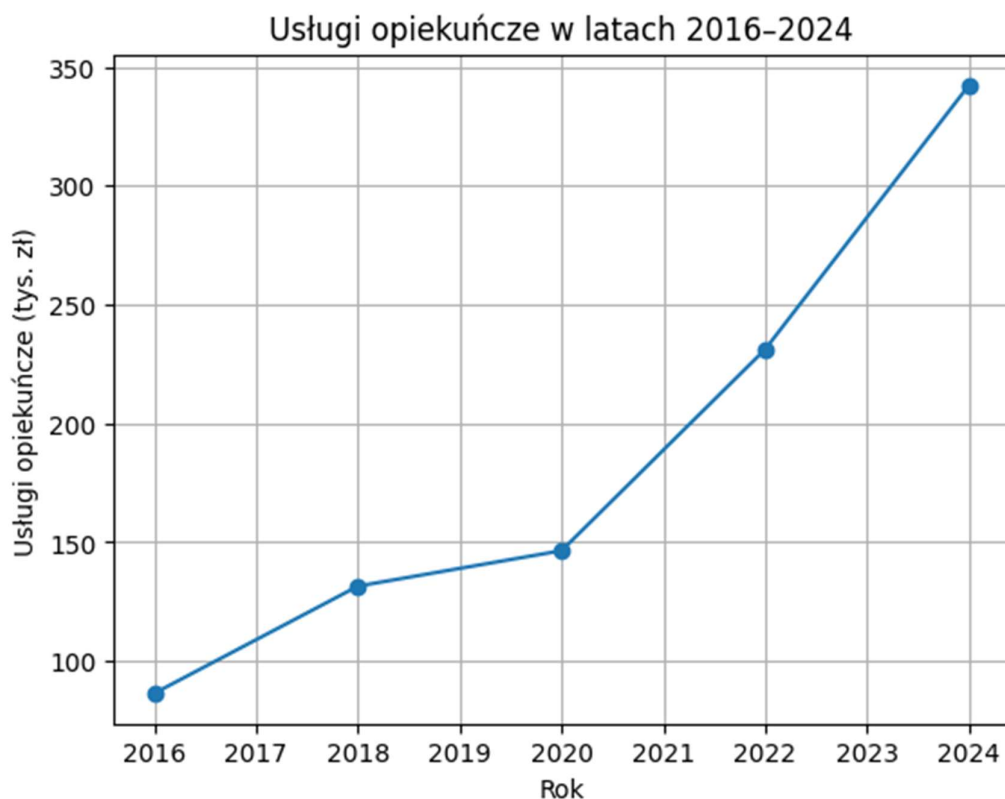
Wykres 36: Wysokość wydatków na dodatki mieszkaniowe w latach 2016–2024

W latach 2016–2024 wydatki na zasiłki stałe wykazują trend wzrostowy. Wartość świadczeń wzrosła z 341,3 tys. zł w 2016 roku do 535,1 tys. zł w 2024 roku, co oznacza wzrost o około 57%, mimo niewielkich wahań w latach pośrednich

Wykres 37: Wydatki na zasiłki stałe wykazują trend wzrostowy

W latach 2016–2024 wydatki na usługi opiekuńcze wykazują wyraźny trend wzrostowy. W 2016 roku wynosiły 86,4 tys. zł, natomiast w 2024 roku osiągnęły 342,1 tys. zł. W analizowanym okresie odnotowano wzrost o około 296%, co wskazuje na znaczące zwiększenie nakładów na tę formę wsparcia, prawdopodobnie związane z rosnącym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze.

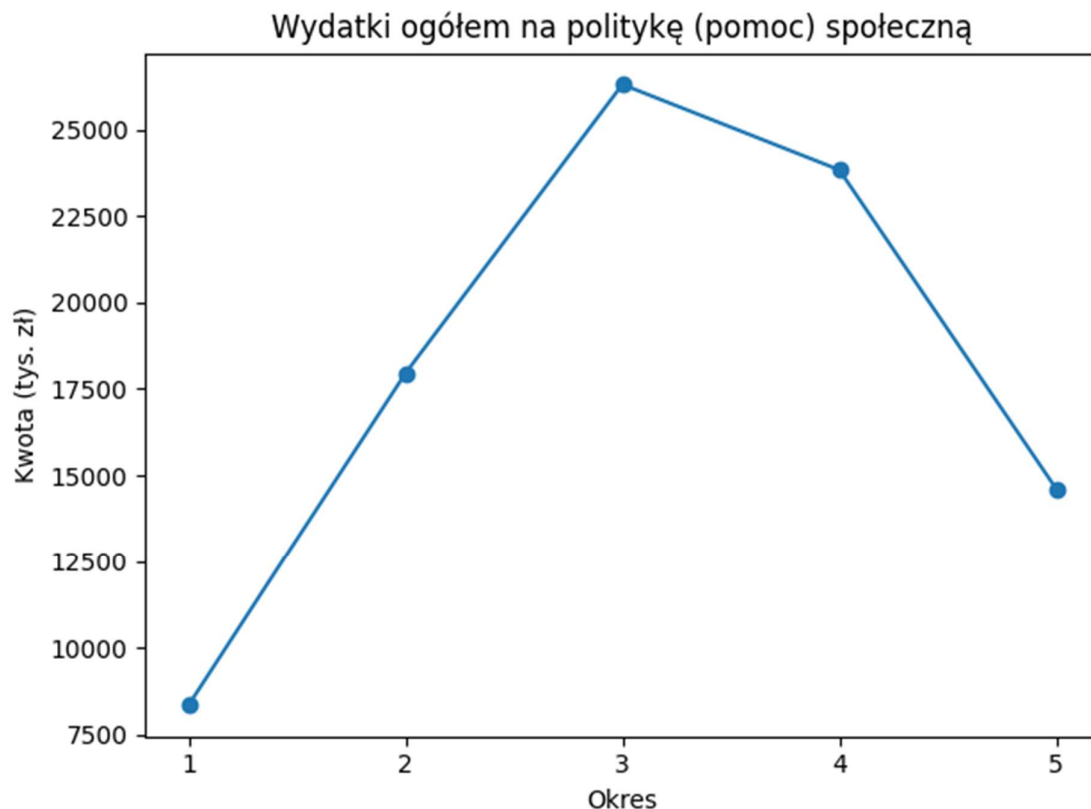

Wykres 38: Wydatki na usługi opiekuńcze

Pomoc materialna dla uczniów. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 33504 → 5735 (-82.9%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: spadek liczby uprawnionych (kryteria dochodowe), zmniejszenie liczby uczniów lub zmiana struktury dochodów rodzin, zmiany w programach wsparcia edukacyjnego.

Wykres 39: Pomoc materialna dla uczniów

Wydatki ogółem na politykę (pomoc) społeczną. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 8354525 → 14611550 (+74.9%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: rozszerzenie programów i świadczeń, inflacja i wzrost kosztów usług/opieki, wzrost potrzeb społecznych (np. starzenie).

Wykres 40: Wydatki ogółem na politykę (pomoc) społeczną

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 799 → 382 (-52.2%). Zmiany między kolejnymi okresami są w większości jednokierunkowe. Możliwe przyczyny: spadek liczby rodzin korzystających ze wsparcia, poprawa sytuacji dochodowej, zmiany demograficzne (mniejsze gospodarstwa).

Wykres 41: Liczba osób w rodzinach objętych pomocą

Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych. W latach 2018–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 276 → 198 (-28.3%). Zmiany między kolejnymi okresami są w większości jednokierunkowe. Możliwe przyczyny: spadek liczby uprawnionych, zastępowanie świadczeń pieniężnych innymi formami wsparcia, poprawa sytuacji dochodowej. Uwagi o danych: brak danych dla 2016.

Wykres 42: Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych

Liczba bezdomnych objętych pomocą. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 0 → 3 (zmiana o +3.0). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zmiany rzeczywistej skali bezdomności, lepsza identyfikacja i objęcie wsparciem, zmiany instytucjonalne w kierowaniu do pomocy.

Wykres 43: Liczba bezdomnych objętych pomocą

Procent osób bezrobotnych objętych pracą socjalną,/ wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów Pom. Społ. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 65.0% → 46.0% (zmiana o -19.0 pkt proc.). Zmiany między kolejnymi okresami są w większości jednokierunkowe. Możliwe przyczyny: skuteczność działań aktywizacyjnych, poprawa sytuacji na rynku pracy wśród beneficjentów, zmiany w profilu osób korzystających z pomocy.

Wykres 44: Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pom. społ

Wielkość stopy bezrobocia. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 8.1% → 4.4% (zmiana o -3.7 pkt proc.). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zmiany koniunktury, struktura lokalnego rynku pracy, programy aktywizacji.

Wykres 45: wielkość stopy bezrobocia

Liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 25 → 9 (-64.0%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny), w roku

2020 ze względu na realizację programów specjalnych dużo osób zostało objętych wsparciem. Możliwe przyczyny: zmiany w rejestracji bezrobotnych, migracje i demografia, intensywność wsparcia i aktywizacji.

Wykres 46: liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia

Liczba osób objęta projektami aktywizacyjnymi. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 1520 → 616 (-59.5%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zakończenie/zmiana finansowania projektów, zmiana liczby uczestników kwalifikujących się do wsparcia, przesunięcia priorytetów.

Wykres 47: liczba osób objęta projektami aktywizacyjnymi

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 3020 → 3328 (+10.2%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: starzenie się populacji, migracje młodszych roczników, czynniki demograficzne (niższa dzietność).

Wykres 48: liczba osób w wieku poprodukcyjnym

Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych usługami opiekuńczymi. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 58 → 45 (-22.4%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: ograniczenia kadrowe i dostępność usług, zmiana form wsparcia (np. rodzinna opieka), zmiany w kwalifikacji do usług.

Wykres 49: liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych usługami opiekuńczymi

Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 9 → 45 (+400.0%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: rozszerzenie oferty usług specjalistycznych, wzrost potrzeb zdrowotnych, lepsze finansowanie lub organizacja usług.

Wykres 50: liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi

Liczba osób korzystających z klubu seniora. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 21 → 112(+433.3%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: rozwój infrastruktury i programu klubu seniora, większa aktywizacja społeczna seniorów, czynniki demograficzne (więcej osób w wieku senioralnym).

Wykres 51: liczba osób korzystających z klubu seniora

Liczba osób z gminy objętych całodobową opieką. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 35 → 48 (+37.1%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: wzrost potrzeb opiekuńczych (starzenie), dostępność miejsc w placówkach, zmiany w kwalifikacji i finansowaniu.

Wykres 52: liczba osób z gminy objętych całodobową opieką w domach pomocy społecznej

Liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i niepełnosprawne. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 3 → 4 (+25.0%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: wzrost aktywności obywatelskiej, działania organizacyjne i rekrutacyjne, zmiany w liczbie inicjatyw społecznych.

Wykres 53: liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i niepełnosprawne.

Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny. W latach 2016–2024. Wskaźnik rodziny objęte wsparciem asystenta miał trend spadkowy: 59 → 19 (-67.8%). Zmiany są w większości jednokierunkowe. Możliwe przyczyny: ograniczenia kadrowe, zmiana skali potrzeb lub kwalifikacji do wsparcia, zmiany organizacyjne w systemie wspierania rodziny.

Wykres 54: liczba rodzin objętych wsparciem asystenta

Liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 119 → 160 (+42.9%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: większa dostępność poradnictwa, wzrost świadomości i zgłaszalności, zmiany sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Wykres 55: liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym

Liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 51 → 31 (-39.2%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: spadek liczby rodzin w ubóstwie, zmiana kryteriów lub form wsparcia, zmiany demograficzne.

51.

Wykres 56: liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem

Liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej. W latach 2018–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 1147 → 1618 (+41.1%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: większa liczba

programów/akcji, zmiany raportowania, wzrost potrzeb i aktywności instytucji. Uwagi o danych: brak danych dla 2016.

Wykres 57: liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej

Liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi. W latach 2018–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 816 → 589 (-27.8%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zmiany dostępności świadczeń (kadra, kontrakty), zmiany popytu (np. demografia), zmiany organizacyjne/sprawozdawcze. Uwagi o danych: brak danych dla 2016.

Wykres 58: liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi

Liczba osób objętych pomocą w ramach punktu konsultacyjno-informacyjnego. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 62 → 85 (+37.1%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: większa dostępność punktu i wzrost zgłaszalności, nasilenie problemów społecznych, działania informacyjne.

Wykres 59: liczba osób objętych pomocą w ramach punktu konsultacyjnego

Liczba udzielonych porad i przeprowadzonych konsultacji. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 39 → 54 (+38.5%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: wzrost obciążenia poradnictwa, lepsza dostępność usług, zmiany w sposobie liczenia porad.

Wykres 60: liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 149 → 156 (+4.7%). W przebiegu widoczne są wahania między

okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zmiany liczby zgłoszeń przemocy i interwencji, praca instytucji i procedury, zmiany w raportowaniu.

Wykres 61: liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego

Liczba popełnionych przestępstw. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 176 → 166 (-5.7%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zmiana poziomu przestępczości, zmiany w wykrywalności i działaniach służb, zmiany zgłaszalności.

Wykres 62: liczba popełnionych przestępstw

Liczba wykrytych przestępstw. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 109 → 79 (-27.5%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zmiany w wykrywalności, zmiana liczby czynów, zmiany w pracy operacyjnej i klasyfikacji.

Wykres 63: liczba wykrytych przestępstw

Liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 17 → 23 (+35.3%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: zwiększenie działań profilaktycznych, dostępność finansowania projektów, priorytety instytucji.

Wykres 64: liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych w zakresie bezpieczeństwa

Liczba pracowników OPS-u, w tym liczba pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend spadkowy: 20 → 19 (-5.0%). W przebiegu widoczne są

wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: decyzje kadrowo-budżetowe, zmiany organizacyjne, fluktuacja zatrudnienia.

Wykres 65: liczba pracowników OPS-u, w tym liczba pracowników socjalnych

Liczba organizacji pozarządowych. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 34 → 49 (+44.1%). Zmiany między kolejnymi okresami są w większości jednokierunkowe. Możliwe przyczyny: rozwój aktywności obywatelskiej, wsparcie grantowe i lokalne programy, zmiany w rejestracji i formalizacji podmiotów.

Wykres 66: liczba organizacji pozarządowych

Liczba wolontariuszy. W latach 2016–2024 wskaźnik miał trend wzrostowy: 3 → 27 (+800.0%). W przebiegu widoczne są wahania między okresami (trend nie jest monotoniczny). Możliwe przyczyny: kampanie i inicjatywy promujące wolontariat, większa liczba programów angażujących mieszkańców, czynniki społeczne (mobilizacja, edukacja, lokalne potrzeby).

Wykres 67: liczba organizacji pozarządowych

3.4. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Zbrostawice w oparciu o dane z raportów o stanie miasta

3.4.1 Wykluczenie społeczne

W obszarze wykluczenia społecznego szczególne znaczenie mają działania związane z realizacją świadczeń z pomocy społecznej, pracą socjalną, dodatkami mieszkaniowymi oraz pomocą żywnościową i dożywianiem. Analiza danych wskazuje, że system wsparcia w tym zakresie funkcjonował w sposób stabilny przez cały badany okres, choć w poszczególnych latach obserwować można zmiany dotyczące skali potrzeb oraz struktury udzielanego wsparcia.

Świadczenia z pomocy społecznej obejmowały przede wszystkim zasiłki okresowe, celowe i stałe, pomoc rzeczową, dożywianie, a także pracę socjalną i kontrakty socjalne. W całym analizowanym okresie widoczna jest ciągłość realizacji tych działań, przy czym pełniejsze i bardziej porównywalne dane liczbowo dostępne są dla lat 2021–2024.

W latach 2018–2020 z zasiłków okresowych korzystało rocznie około 70–75 osób. W kolejnych latach dane pokazują, że liczba beneficjentów pomocy społecznej wynosiła 337 osób w 2021 r. i 316 osób w 2022 r., natomiast w latach 2023–2024 liczba osób objętych decyzjami w zakresie pomocy społecznej spadła z 337 do 307. Jednocześnie w 2024 r. praca socjalna objęła 75 rodzin, czyli 166 osób, a ponadto zawarto 14 kontraktów socjalnych. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że system świadczeń funkcjonuje stabilnie i zachowuje ciągłość organizacyjną. Jednocześnie od 2023 r. widoczny jest spadek liczby decyzji administracyjnych, któremu towarzyszy wzrost znaczenia pracy socjalnej. Może to wskazywać na stopniowe przesuwanie akcentu z samego transferu świadczeń na bardziej procesową, środowiskową formę wsparcia. Istotnym elementem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu są dodatki mieszkaniowe, które pełnią funkcję osłony wobec gospodarstw domowych doświadczających trudności ekonomicznych. Dane finansowe pokazują wyraźny wzrost wydatków na ten cel, szczególnie w pierwszej części analizowanego okresu. W 2018 r. na dodatki mieszkaniowe przeznaczono 132 334 zł, w 2019 r. 180 450 zł, a w 2020 r. już 284 481 zł, co oznacza wzrost o około 115% w stosunku do roku 2018. W kolejnych latach trend wzrostowy utrzymał się: w 2021 r. wydatki wyniosły 284 744 zł, w 2022 r. 333 041 zł, w 2023 r. 394 203 zł, a w 2024 r. 447 807,29 zł. Dynamika wzrostu nakładów wskazuje, że dodatki mieszkaniowe są ważnym wskaźnikiem presji ekonomicznej odczuwanej przez mieszkańców. Jednocześnie brak danych o liczbie gospodarstw domowych korzystających z tej formy wsparcia ogranicza możliwość pełnej oceny dostępności i skuteczności pomocy.

Kolejnym ważnym elementem polityki osłonowej gminy była pomoc żywnościowa oraz realizacja programu dożywiania. W zakresie pomocy żywnościowej dane z lat 2023 i 2024 wskazują na stabilny poziom wsparcia – zarówno w 2023 r. w ramach POPŻ, jak i w 2024 r. w ramach FEPŻ pomocą objęto 297 osób. W ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w 2018 r. wydatkowano 107 330 zł, w 2019 r. 127 364 zł, w 2021 r. 107 472 zł, a w 2022 r. 113 299 zł. W 2023 r. program finansowany był z dotacji w wysokości 75 183 zł oraz wkładu własnego 51 095,23

zł. W 2024 r. wysokość dotacji wzrosła do 90 715 zł, a wkład własny do 79 997,20 zł. Dane te pokazują, że pomoc żywnościowa ma stabilny zasięg, natomiast w 2024 r. zwiększyły się nakłady na dożywianie. Brak danych o liczbie dzieci lub liczbie wydanych posiłków ogranicza jednak możliwość pogłębionej analizy efektywności tego wsparcia.

3.4.2 Wsparcie rodziny i edukacja

Obszar wsparcia rodziny i edukacji obejmuje zarówno działania interwencyjne i ochronne, jak i profilaktykę, wsparcie wychowawcze oraz świadczenia finansowe kierowane do rodzin. Analiza pokazuje, że w Gminie Zbrosławice działania te były realizowane systematycznie, a w części obszarów widoczne są zarówno wzrost skali, jak i wzrost kosztów. W zakresie przeciwdziałania przemocy domowej analizowane dane obejmują przede wszystkim liczbę prowadzonych procedur „Niebieskiej Karty”, aktywność zespołu oraz poziom wydatków. W 2023 r. prowadzono 39 procedur „Niebieskiej Karty”, a w 2024 r. 35. Liczba posiedzeń zespołu wzrosła w tym samym czasie z 4 do 6, natomiast wydatki zwiększyły się z 9 600 zł do 22 000 zł. Dane te wskazują, że system przeciwdziałania przemocy domowej działa stabilnie i jednocześnie wzmacnia aktywność organizacyjną. Brakuje jednak danych o skuteczności podejmowanych działań, takich jak liczba zakończonych procedur, trwałość poprawy sytuacji rodzin czy poziom nawrotowości problemu.

Działania profilaktyczne obejmowały funkcjonowanie Punktu Konsultacyjnego, realizację programu „Debata”, organizację półkolonii i świetlic, działania komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych oraz współpracę ze szkołami. Jest to obszar o charakterze środowiskowym i edukacyjnym, skierowany przede wszystkim do dzieci, młodzieży oraz rodzin. W 2023 r. działaniami profilaktycznymi objęto ponad 250 dzieci, natomiast w 2024 r. liczba ta wzrosła do ponad 350 dzieci. Wydatki na realizację tego obszaru wynosiły 358 796 zł w 2018 r. i 360 277 zł w 2019 r. W 2023 r. odnotowano wydatki w wysokości 358 795,67 zł oraz dodatkowo 1 481,25 zł. Dla roku 2024 brak jest pełnych porównywalnych danych finansowych, wiadomo jednak, że odrębnie poniesiono 28 000 zł kosztów związanych z izbą wytrzeźwień, a doprowadzono tam 70 mieszkańców. Zestawienie danych pozwala stwierdzić, że program profilaktyczny był utrzymywany przez cały analizowany okres, a w 2024 r. wyraźnie wzrosła liczba dzieci objętych wsparciem. Nadal jednak ograniczeniem pozostaje brak spójnych danych o rezultatach działań profilaktycznych. Wsparcie rodzin w kryzysie realizowane było również poprzez pracę asystentów rodziny. Działania te miały charakter opiekuńczo-wychowawczy i były ukierunkowane na wzmacnianie kompetencji

rodzin oraz poprawę ich funkcjonowania. W całym analizowanym okresie liczba asystentów rodziny pozostawała stała i wynosiła dwóch pracowników rocznie. W 2018 r. wsparciem objęto 18 rodzin, w 2019 r. 20 rodzin, w 2020 r. 19 rodzin, w 2021 r. 20 rodzin, w 2022 r. 18 rodzin, w 2023 r. 21 rodzin, a w 2024 r. 19 rodzin. Oznacza to stabilną skalę działania, mieszczącą się w przedziale 18–21 rodzin rocznie. W zakresie kosztów, w 2021 r. wykazano 96 189 zł oraz 21 120 zł, w 2022 r. 121 146 zł oraz 39 117 zł, w 2023 r. ponownie 96 189 zł oraz 21 120 zł, natomiast w 2024 r. 121 145,60 zł oraz 39 117,24 zł. Dane te pokazują, że poziom wsparcia pozostaje stabilny, natomiast koszty realizacji usług wykazują tendencję wzrostową.

W obszarze pieczy zastępczej dostępne dane dotyczą głównie poziomu wydatków. W 2018 r. wyniosły one 72 798 zł, w 2019 r. 63 969 zł, w 2020 r. 58 750 zł, w 2021 r. 58 598 zł, w 2022 r. 52 300 zł, w 2023 r. 63 969 zł, a w 2024 r. 82 528,09 zł. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że wydatki na pieczę zastępczą pozostają relatywnie stabilne i nie należą do najwyższych pozycji budżetowych, choć występują w nich wahania. Brak danych o liczbie dzieci objętych pieczą zastępczą utrudnia jednak analizę rzeczywistych zmian skali potrzeb i kosztów jednostkowych. Świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny stanowią jeden z największych finansowo segmentów wsparcia rodzin. W 2018 r. wydatki wyniosły 4 051 457 zł, w 2019 r. 5 393 885 zł, w 2021 r. 5 047 851 zł, w 2022 r. 4 180 285 zł, w 2023 r. 5 393 885 zł, a w 2024 r. 6 252 313,46 zł. Dla 2023 r. dostępne są również bardziej szczegółowe dane operacyjne dotyczące funduszu alimentacyjnego. Ze wsparcia korzystało 45 osób, wypłacono 723 świadczenia, a odzysk należności wyniósł 177 003,51 zł. Analiza wskazuje, że jest to największy pod względem finansowym segment wsparcia rodzin w gminie. Jednocześnie brak porównywalnych danych dotyczących liczby rodzin i liczby świadczeń w całym okresie 2018–2024 ogranicza możliwość dokładniejszego porównania dynamiki potrzeb oraz skuteczności systemu.

3.4.3 Niepełnosprawność, zdrowie i polityka senioralna

Obszar ten obejmuje działania skierowane do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców wymagających wsparcia opiekuńczego. Analiza danych pokazuje, że właśnie w tym segmencie w latach 2023–2024 nastąpił jeden z najbardziej widocznych wzrostów skali działań oraz finansowania. Usługi opiekuńcze środowiskowe obejmowały pomoc domową dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami. Z dostępnych danych wynika, że był to obszar systematycznie rozwijany zarówno pod względem liczby osób

objętych wsparciem, jak i poziomu finansowania. W 2021 r. z usług korzystało 13 osób, w 2022 r. 18 osób, w 2023 r. 27 osób, a w 2024 r. 30 osób. Jednocześnie budżet przeznaczony na ten cel wzrastał z około 80 tys. zł w 2018 r., do 100 tys. zł w 2019 r., około 120 tys. zł w 2020 r., 221 264 zł w 2023 r. i 341 030 zł w 2024 r. Dane te wskazują, że usługi opiekuńcze środowiskowe należą do najszybciej rosnących obszarów wsparcia. Brak informacji o liczbie godzin usług i kosztach jednostkowych ogranicza jednak możliwość pełnej oceny efektywności.

Opieka instytucjonalna realizowana poprzez kierowanie mieszkańców do Domów Pomocy Społecznej zachowuje w całym analizowanym okresie stabilny poziom liczby osób objętych wsparciem, przy jednoczesnym wzroście kosztów. Wydatki na DPS wynosiły 1 186 470 zł w 2018 r., 1 238 898 zł w 2019 r., około 1,38 mln zł w 2021 r., 1 478 789 zł w 2022 r., 1 645 627 zł w 2023 r. oraz 1 909 246,49 zł w 2024 r. Liczba osób korzystających z tej formy wsparcia pozostawała na poziomie około 47–48 rocznie. Można więc stwierdzić, że gmina zapewnia stabilność opieki instytucjonalnej, jednak wzrost kosztów wskazuje na rosnącą presję finansową w tym obszarze, co w przyszłości wymagać będzie zestawiania kosztów opieki instytucjonalnej z rozwojem usług środowiskowych.

Istotnym elementem lokalnej polityki senioralnej była rozbudowa infrastruktury wsparcia i aktywizacji seniorów. W latach 2018–2020 funkcjonowały trzy Kluby Seniora, natomiast od 2022 r. ich liczba wzrosła do czterech. W latach 2021–2024 z oferty klubów korzystało około 140 seniorów rocznie. Dodatkowym elementem wsparcia była teleopieka, którą w 2023 r. objęto 20 seniorów. Zgromadzone dane wskazują na systematyczny rozwój działań aktywizujących i wspierających osoby starsze, choć brakuje informacji o rezultatach tych działań, takich jak wpływ na poziom samotności, bezpieczeństwa czy samodzielności seniorów.

W latach 2023–2024 szczególnie dynamicznie rozwijały się działania skierowane do osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów. W ramach programu AOOzN w 2023 r. wsparciem objęto 26 osób, przy dofinansowaniu w wysokości 745 790,40 zł i wypłacie 648 289,67 zł. W 2024 r. przyznano na ten cel 609 432 zł, z czego wypłacono 607 539,45 zł, przy czym liczba beneficjentów nie została określona. W zakresie opieki wytchnieniowej w 2023 r. wsparciem objęto 9 osób, a wydatki wyniosły 82 480,09 zł. W 2024 r. na ten cel przeznaczono 69 345 zł, jednak brak danych o liczbie beneficjentów. Jednocześnie rozwijał się personel realizujący usługi – w 2023 r. odnotowano 33 zlecenia, w tym dla 22 asystentów i 9 opiekunów, a w 2024 r. już 46 zleceń,

obejmujących 30 asystentów i 14 opiekunów. Na podstawie tych danych można uznać, że wsparcie osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów było najbardziej dynamicznie rozwijającym się segmentem polityki społecznej w latach 2023–2024. Jednocześnie niepełne dane za 2024 r., zwłaszcza brak liczby beneficjentów, ograniczają możliwość pełnej oceny zasięgu i efektywności działań.

3.4.5 Wnioski końcowe i rekomendacje z diagnozy

Analiza działań realizowanych w latach 2018–2024 wskazuje, że system pomocy społecznej w gminie funkcjonuje w sposób stabilny i zapewnia ciągłość podstawowych świadczeń oraz usług społecznych. W całym analizowanym okresie nie odnotowano przerw w realizacji zadań ani w wypłacie świadczeń, co stanowi ważny fundament efektywności administracyjnej i bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców. Jednocześnie widoczny jest stopniowy rozwój usług środowiskowych, szczególnie w obszarze wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. W latach 2023–2024 nastąpiło wyraźne zwiększenie skali tych działań, m.in. poprzez rozwój usług opiekuńczych, wprowadzenie i rozwój programów asystencji osobistej oraz opieki wytchnieniowej finansowanych ze środków zewnętrznych. Wzrost liczby realizatorów usług i wysokości środków wskazuje na duży potencjał społeczny tych działań, ale jednocześnie generuje rosnące koszty systemu, które wymagają monitorowania efektywności i dostępności usług.

Ważnym elementem lokalnej polityki społecznej jest również rozwój działań skierowanych do seniorów. Rozbudowa sieci Klubów Seniora (z trzech w latach 2018–2020 do czterech od 2022 r.) oraz wprowadzenie usług teleopieki przyczyniają się do ograniczania izolacji społecznej osób starszych oraz zwiększania ich poczucia bezpieczeństwa. Działania te wpisują się w rozwój lokalnej polityki senioralnej i mogą stanowić podstawę dalszego wzmacniania usług środowiskowych dla starzejącej się populacji.

Stabilnie funkcjonuje także system wsparcia rodzin. Program asystenta rodziny utrzymuje stałą skalę działania – dwóch asystentów pracuje rocznie z ok. 18–21 rodzinami. Jest to jeden z obszarów, w których dostępne są ciągłe wskaźniki liczby rodzin i kosztów, co pozwala na bieżącą ocenę organizacji wsparcia. Uzupełnieniem działań wspierających rodziny są świadczenia rodzinne i alimentacyjne, które stanowią największy finansowo segment systemu pomocy.

Istotnym sygnałem dotyczącym sytuacji ekonomicznej mieszkańców jest systematyczny wzrost wydatków na dodatki mieszkaniowe od 2018 r., co może wskazywać na rosnącą presję kosztów utrzymania gospodarstw domowych. Jednocześnie utrzymywana jest pomoc żywnościowa oraz program dożywiania, które stanowią ważny element polityki osłonowej, a w 2024 r. odnotowano wzrost środków przeznaczanych na ten cel.

W analizowanym okresie utrzymywana jest również opieka instytucjonalna w domach pomocy społecznej. Liczba mieszkańców pozostaje stabilna, natomiast koszty systematycznie rosną, co jest zjawiskiem obserwowanym w wielu samorządach i wymaga długofalowego monitorowania w kontekście zmian demograficznych oraz rozwoju alternatywnych usług środowiskowych.

W obszarze bezpieczeństwa społecznego funkcjonuje system przeciwdziałania przemocy domowej, czego odzwierciedleniem są mierzalne wskaźniki liczby procedur „Niebieskiej Karty” oraz aktywności zespołu interdyscyplinarnego. Jednocześnie zwiększają się nakłady finansowe na realizację tych działań. Równolegle prowadzone są działania profilaktyczne w zakresie uzależnień, obejmujące m.in. punkt konsultacyjny, programy edukacyjne, świetlice i półkolonie. W 2024 r. widoczny jest wzrost liczby dzieci objętych wsparciem środowiskowym.

Analiza danych wskazuje również na zmianę charakteru pracy systemu pomocy społecznej. W 2024 r. zauważalny jest spadek liczby decyzji świadczeniowych przy jednoczesnym wzroście intensywności pracy socjalnej (m.in. liczba rodzin objętych pracą socjalną i kontraktami). Może to oznaczać przesunięcie działań z modelu opartego głównie na transferach finansowych w kierunku pracy procesowej z rodziną i środowiskiem.

Jednocześnie istotnym ograniczeniem analizy porównawczej lat 2018–2024 pozostają luki w danych. W wielu obszarach brakuje wskaźników jakościowych i efektów działań (np. rezultatów pracy z rodziną, efektów profilaktyki czy jakości usług opiekuńczych). Niedostępne są także pełne dane dotyczące intensywności usług (np. liczba godzin usług opiekuńczych, koszt jednostkowy na osobę) oraz liczby beneficjentów w części programów w 2024 r., szczególnie w przypadku usług asystenckich i opieki wytnieniowej.

W związku z tym w kolejnych latach wskazane jest rozwijanie systemu monitorowania usług społecznych poprzez wprowadzanie bardziej szczegółowych wskaźników ilościowych i jakościowych, które pozwolą na lepszą ocenę efektywności działań oraz planowanie rozwoju lokalnej polityki społecznej.

Wyniki ewaluacji wskazują, że dotychczasowa Strategia (2016–2025) została zrealizowana z umiarkowanym powodzeniem – osiągnięto pewne cele (zwłaszcza w infrastrukturze społecznej i ofercie dla seniorów), jednak pozostały również istotne luki (np. brak żłobka, mieszkań chronionych). Ogólna jakość życia w gminie oceniana jest dobrze, choć nie bardzo dobrze, co oznacza, że mieszkańcy dostrzegają zarówno postępy, jak i obszary do poprawy.

Z perspektywy diagnozy społecznej, najpoważniejsze wyzwania na kolejne lata dotyczą dwóch krańców struktury demograficznej: z jednej strony dzieci i młodzież (ich problemy psychologiczne, bezpieczeństwo w cyfrowym świecie, potrzeba ciekawych form spędzania czasu), z drugiej osoby starsze (starzenie się populacji, rosnące zapotrzebowanie na opiekę i integrację seniorów). Te właśnie dwa obszary – polityka senioralna oraz problemy młodego pokolenia – zostały najczęściej wskazane jako priorytetowe w badaniu. Trzecim kluczowym priorytetem jest zdrowie – dostęp do usług medycznych i profilaktyka, co nabiera znaczenia w kontekście starzenia się mieszkańców. Mniej palącymi, lecz wciąż istotnymi domenami są: wsparcie osób z niepełnosprawnościami, przeciwdziałanie uzależnieniom oraz włączenie społeczne osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem – te kwestie również pojawiły się w rekomendacjach, choć nie dominowały w odpowiedziach.

Potencjał gminy do sprostania tym wyzwaniom oceniono jako umiarkowany – istnieją zasoby i dobre praktyki, na których można budować (prężne instytucje jak OPS, aktywne kluby seniora, doświadczenie w pozyskiwaniu funduszy), ale niezbędne będzie jego wzmocnienie i pełne wykorzystanie. Respondenci podkreślili konieczność sięgania po zewnętrzne środki finansowe – bez dodatkowego dofinansowania wiele z rekomendowanych działań (np. budowa żłobka, mieszkań, nowych placówek) może przekraczać możliwości budżetowe gminy. Szansą jest rosnąca świadomość i potencjalne zaangażowanie społeczne mieszkańców – współpraca z lokalną społecznością, NGO i wolontariuszami może znacząco wesprzeć realizację strategii (np. w zakresie opieki sąsiedzkiej, animacji młodzieży, monitoringu bezpieczeństwa).

Rekomenduje się, aby nowa Strategia na lata 2026–2035 była ambitna, ale realistyczna: powinna koncentrować się na wskazanych priorytetach (seniorzy, młodzież, zdrowie), wyznaczając dla nich szczegółowe cele i mierniki. Należy jednocześnie zapewnić kontynuację działań, które przyniosły dobre efekty (utrzymanie klubów seniora i świetlic, programy dożywiania dzieci, itp.) oraz skorygować uchybienia strategii mijającej dekady – przede wszystkim poprzez utworzenie brakujących ogniw systemu wsparcia (żłobek, dzienny dom pomocy, mieszkania chronione) i usprawnienie słabych ogniw (transport specjalistyczny, współpraca z NGO). W realizacji tych zadań

kluczowe będzie partnerstwo różnych sektorów: samorządu gminnego, powiatowego (np. w kwestii opieki zdrowotnej), organizacji pozarządowych, a także sektora prywatnego (np. przedsiębiorców w kontekście rynku pracy).

Niniejszy raport dostarcza informacji, które mogą służyć jako mapa drogowa dla decydentów. Przedstawione wykresy unaoczniają obszary wymagające interwencji (wysokie oceny problemów przy starzeniu się społeczeństwa i problemach młodzieży) oraz te, które można uznać za mocniejsze strony gminy (stosunkowo niska przestępczość, integracja społeczna na poziomie akceptowalnym). Z kolei głosy ekspertów z ankiety otwartej podpowiadają konkretne rozwiązania – wiele z nich to działania praktyczne, możliwe do wdrożenia przy odpowiednim planowaniu i finansowaniu.

W latach 2018–2024 działania Gminy Zbrosławice w obszarze polityki społecznej wykazują wysoką zgodność kierunkową z Rozdziałem III Strategii 2016–2025. Najsilniej potwierdza się realizacja celów dotyczących rozwoju usług opiekuńczych i senioralnych, wsparcia rodzin poprzez asystenturę, stosowania instrumentów osłonowych, takich jak dodatki mieszkaniowe, dożywianie i świadczenia, a także prowadzenia profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej. Szczególnie istotne jest to, że w latach 2023–2024 – a więc w końcowej fazie analizowanego okresu – widoczny jest zgodny ze Strategią rozwój usług środowiskowych dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, w tym asystencji osobistej oraz opieki wytchnieniowej. Wzmacnia to integrację społeczną, samodzielność i bezpieczeństwo tych grup oraz potwierdza, że strategiczne kierunki działań były nie tylko deklarowane, lecz także wdrażane w praktyce.

Wnioskiem z ewaluacji dotyczącym wskaźników jest brak potrzeby monitorowania tak dużej liczby wskaźników, które były wskazane w Strategii na lata 2018–2024. Wiele z tych wskaźników dotyczyło obszarów nie powiązanych bezpośrednio z polityką społeczną. Niektóre były zbędne gdyż nie wносиły kluczowych danych do ewaluacji, inne dublowały się. Rekomenduje się lepszy dobór wskaźników w nowym dokumencie.

Reasumując, Gmina Zbrosławice stoi u progu nowego okresu planistycznego z solidnym bagażem doświadczeń ostatnich lat. Aby skutecznie odpowiedzieć na nadchodzące zmiany społeczne, potrzebne będzie strategiczne inwestowanie w ludzi – od najmłodszych (przez edukację i opiekę) po najstarszych (przez godne warunki życia i wsparcie). Wykorzystując zidentyfikowane szanse (fundusze, technologia, aktywność mieszkańców) oraz eliminując dotychczasowe braki,

gmina ma szansę zwiększyć swój potencjał i zrealizować wizję społeczności dobrze radzącej sobie z problemami oraz zintegrowanej, gdzie każda grupa mieszkańców znajduje potrzebną pomoc i możliwości rozwoju.

4. Identyfikacja czynników rozwojowych w sferze społecznej – zastosowane narzędzie: analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT. Polega ona na ustaleniu silnych i słabych stron wynikających ze stanu zasobów własnych miasta oraz szans i zagrożeń związanych z aktualnym stanem i kierunkami zmian otoczenia, czyli pozytywnych i negatywnych elementów wewnętrznych i zewnętrznych.

Nazwa metody pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

- S – Strengths (silne strony, atuty) – czynniki wewnętrzne (zasoby miasta),
- W – Weaknesses (słabe strony, wady) – czynniki wewnętrzne (zasoby miasta),
- O – Opportunities (szanse, okazje, możliwości) – czynniki zewnętrzne (otoczenie),
- T – Threats (zagrożenia, trudności) – czynniki zewnętrzne (otoczenie).

Dzięki ocenie czynników wewnętrznych i zewnętrznych, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego, pomaga dokonać analizy zasobów miasta (czynniki materialne, finansowe, ludzkie, instytucjonalne) w zakresie polityki społecznej oraz analizy otoczenia zewnętrznego (czynniki polityczne, ekonomiczne, społeczne, prawne, ekologiczne, technologiczne) mającego wpływ na tę politykę. Poniżej przedstawiono analizę SWOT, opracowaną przez uczestników warsztatów oraz wybrany wariant strategiczny dla poszczególnych obszarów polityki społecznej.

4.1. Obszar wykluczenie społeczne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Rozwinięty sektor prywatny oraz utrwalaony lokalnie etos pracy. • Obserwowany spadek skali ubóstwa i dobra znajomość środowisk wymagających wsparcia. • Sprawne rozpoznawanie potrzeb mieszkańców oraz szybkie uruchamianie pomocy przez służby społeczne. • Niski poziom przestępczości, wzmacniający poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. • Profesjonalna kadra GOPS oraz sprawnie funkcjonujący system udzielania świadczeń socjalnych. • Tradycyjna struktura rodziny oraz potencjał więzi sąsiedzkich i lokalnych. • Korzystne warunki przyrodnicze sprzyjające rekreacji, integracji mieszkańców i rozwojowi lokalnej oferty czasu wolnego. • Organizacja wydarzeń kulturalnych i lokalnych inicjatyw wzmacniających aktywność oraz tożsamość społeczną mieszkańców.	• Niedostateczny poziom innowacyjności lokalnej gospodarki oraz ograniczony potencjał strefy aktywności gospodarczej. • Niewystarczające wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w gospodarce lokalnej i infrastrukturze publicznej. • Wykluczenie cyfrowe części mieszkańców, w tym ograniczony zasięg internetu i występowanie „białych plam”, utrudniające rozwój usług zdalnych i nowoczesnych form wsparcia. • Występowanie szarej strefy zatrudnienia, ograniczającej stabilność dochodową rodzin i dostęp do zabezpieczenia społecznego. • Dziedziczenie ubóstwa oraz utrwalanie niskich kompetencji społecznych i zawodowych w części rodzin. • Zjawisko pracujących ubogich oraz ograniczona mobilność zawodowa części mieszkańców. • Niewystarczająca liczba programów profilaktycznych i aktywizujących osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. • Mała liczba podmiotów ekonomii społecznej świadczących usługi społeczne i wspierających reintegrację zawodową. • Nieufność części grup społecznych wobec inicjatyw pomocowych, obywatelskich i integracyjnych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Rosnące i zmieniające się potrzeby społeczne tworzące przestrzeń do rozwoju nowych usług społecznych. • Możliwość aktywizacji organizacji pozarządowych, wolontariatu i inicjatyw sąsiedzkich. • Rozwój technologii oraz pracy zdalnej jako szansa na zwiększenie dostępności usług i elastycznych form zatrudnienia. • Pozyskiwanie środków zewnętrznych na programy pomocowe, profilaktyczne i aktywizacyjne. • Rozwój ekonomii społecznej jako	• Automatyzacja i rozwój sztucznej inteligencji mogą ograniczać zapotrzebowanie na część kompetencji zawodowych. • Starzenie się społeczeństwa i kryzys demograficzny zwiększające obciążenie systemu usług społecznych. • Ryzyko konfliktów wynikających ze zmiany kultury pracy i odmiennych oczekiwań pokoleniowych. • Niska świadomość ekologiczna części mieszkańców oraz ryzyko nieprzestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju.

uzupełnienia wsparcia instytucjonalnego i narzędzia reintegracji zawodowej. • Wzmacnianie efektywnej pracy socjalnej, w tym pracy środowiskowej i interdyscyplinarnej. • Opracowanie produktu lokalnego i marki gminy, w tym rozwój agroturystyki oraz lokalnej przedsiębiorczości. • Szersze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii jako impuls do obniżenia kosztów i poprawy jakości środowiska. • Dostępność potencjalnych pracowników z innych państw.	• Marginalizowanie problemu ubóstwa oraz utrwalanie zjawiska wyuczonej bezradności. • Dziedziczenie biedy i niezaradności życiowej pomiędzy pokoleniami. • Kolejna fala emigracji oraz odpływ osób aktywnych zawodowo. • Spadek wskaźników zatrudnienia w Policji i możliwe osłabienie poczucia bezpieczeństwa. • Rosnące zagrożenia pogodowe, lokalne klęski żywiołowe, ryzyko pandemii i niepokoїв społecznych. • Nadmierna lub źle przygotowana desinstytucjonalizacja pomocy społecznej.
--	---

4.2.

Obszar wsparcia rodziny i dziecka

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Dobra znajomość środowiska rodzinnego przez instytucje lokalne oraz bieżące rozpoznawanie potrzeb dzieci i rodzin. • Dobra współpraca z rodzinami, placówkami oświatowymi, GOPS, Gminą Zbrosławice, Policją i lokalnymi organizacjami. • Zatrudnienie specjalistów, w tym pedagoga, logopedy, psychologa, pedagoga specjalnego i terapeuty. • Wysoko wykwalifikowana kadra oraz dobre wyposażenie placówek oświatowych i pomocowych. • Zapewnione miejsca dla dzieci w szkołach i przedszkolach. • Aktywny udział placówek w projektach finansowanych ze środków europejskich i innych źródeł zewnętrznych. • Zapewnienie rodzinom wsparcia asystenta rodziny oraz dostęp do wsparcia terapeutycznego. • Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie uzależnień, kryzysów rodzinnych oraz przeciwdziałania przemocy domowej.	• Niewystarczające zatrudnienie dodatkowej kadry specjalistycznej, w tym nauczycieli wspomagających, psychologów i terapeutów. • Niewystarczająca liczba asystentów rodziny w stosunku do potrzeb środowiska lokalnego. • Zmienność kadry i rotacja pracowników, szczególnie wśród asystentów rodziny i specjalistów. • Niedobór specjalistów w zakresie poradnictwa rodzinnego i wsparcia dzieci oraz młodzieży. • Brak lokalnej poradni specjalistycznej dla dzieci i młodzieży. • Ograniczona oferta aktywizacyjna, edukacyjna, profilaktyczna i rekreacyjna dla starszej młodzieży, szczególnie w mniejszych sołectwach. • Niewystarczająca liczba alternatywnych form spędzania czasu wolnego odpowiadających potrzebom młodego pokolenia. • Nierówny dostęp do technologii

• Korzystne warunki organizacyjne pracy pracowników socjalnych.	cyfrowych i internetu, ograniczający udział części dzieci i młodzieży w edukacji oraz działaniach online. • Niewystarczający poziom motywacji lub kompetencji u części osób zaangażowanych w realizację działań pomocowych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Rozwijanie programów pomocowych, edukacyjnych i profilaktycznych adresowanych do dzieci, młodzieży i rodzin. • Możliwość wczesnej diagnozy dzieci z problemami rozwojowymi, edukacyjnymi i emocjonalnymi. • Zwiększenie liczby specjalistów oraz rozszerzenie dostępu do wsparcia psychologicznego, terapeutycznego i pedagogicznego. • Wzmacnianie szkoły jako instytucji otwartej na środowisko lokalne i współpracującej z rodzinami. • Rozwój wolontariatu młodzieżowego, inicjatyw rówieśniczych i działań międzypokoleniowych. • Utworzenie młodzieżowej rady gminy jako narzędzia partycypacji młodzieży. • Wykorzystanie efektywnej pracy socjalnej i interdyscyplinarnej do wzmacniania samodzielności rodzin. • Pozyskiwanie środków zewnętrznych na zajęcia rozwijające kompetencje społeczne, cyfrowe, obywatelskie i zdrowotne dzieci oraz młodzieży.	• Niski poziom kompetencji wychowawczych i edukacyjnych części rodziców oraz opiekunów. • Zubożenie rodzin i pogłębianie nierówności w dostępie do edukacji, kultury i wsparcia specjalistycznego. • Bezradność i bierność części rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów. • Dziedziczenie biedy, niezaradności życiowej i niskich aspiracji edukacyjnych pomiędzy pokoleniami. • Nasilenie problemów społecznych, przemocy domowej, kryzysów psychicznych i uzależnień. • Obniżanie wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej oraz wysoki poziom przyzwolenia społecznego na picie alkoholu. • Utrwalanie zjawiska wyuczonej bezradności i zależności od wsparcia instytucjonalnego. • Wzrost liczby dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi przy ograniczonych zasobach kadrowych. • Uzależnienia behawioralne, w tym nadmierne korzystanie z internetu i urządzeń cyfrowych. • Niskie wynagrodzenia ograniczające możliwość pozyskania i utrzymania wykwalifikowanej kadry. • Niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych oraz ryzyko rozpadu tradycyjnych funkcji rodziny. • Ryzyko likwidacji małych szkół lub placówek.

4.3. Obszar niepełnosprawność, zdrowie i polityka senioralna

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Funkcjonowanie klubów seniora, stowarzyszeń emerytów i rencistów oraz innych form aktywności osób starszych. • Dostępność lokalnych zasobów instytucjonalnych, w tym DPS-ów, domu seniora, mieszkań treningowych i wspomaganych społeczności mieszkaniowych. • Funkcjonowanie ośrodka rehabilitacyjnego, placówek ochrony zdrowia oraz Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Ziemiećicach. • Działalność przedsiębiorstwa społecznego zatrudniającego osoby z niepełnosprawnościami i wspierającego ich aktywizację zawodową. • Funkcjonowanie Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą, w tym wypożyczalni sprzętu specjalistycznego. • Realizacja programów asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością oraz opieki wytchnieniowej. • Dostęp do psychologa oraz przekazywanie mieszkańcom informacji o przysługujących prawach i formach wsparcia. • Korzystne warunki przyrodnicze sprzyjające aktywności ruchowej, rehabilitacji, rekreacji i integracji seniorów. • Doświadczenie kadry pomocy społecznej w organizowaniu wsparcia dla osób starszych, chorych i z niepełnosprawnościami.	• Brak Uniwersytetu Trzeciego Wieku i ograniczona skala systemowych działań edukacyjno-aktywizacyjnych dla seniorów. • Bariery architektoniczne utrudniające samodzielne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. • Niewystarczająca komunikacja publiczna, ograniczająca dostęp do usług. • Brak stabilnych środków na utrzymanie i rozwój klubów seniora. • Utrudniony dostęp do placówek ochrony zdrowia oraz brak wystarczającej liczby specjalistycznych usług medycznych w gminie. • Ograniczona oferta zajęć dla dzieci z niepełnosprawnościami, osób starszych i osób wymagających wsparcia. • Krótkoterminowość projektów i niepewność kontynuacji działań finansowanych ze środków zewnętrznych. • Niewystarczająca liczba usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. • Brak hospicjum oraz zakładów opiekuńczo-pielęgniacyjnych na terenie gminy. • Wykluczenie cyfrowe i słaby zasięg internetu w części miejscowości, utrudniające wdrażanie teleopieki, opasek bezpieczeństwa i usług zdalnych dla seniorów. • Ograniczona oferta pracy i aktywizacji zawodowej dla osób z niepełnosprawnościami.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Sieciowanie współpracy placówek, instytucji i organizacji działających na rzecz	• Rosnące koszty utrzymania budynków,

zdrowia, seniorów i osób z niepełnosprawnościami. • Wzrost liczby aktywnych seniorów gotowych do udziału w działaniach społecznych, edukacyjnych i obywatelskich. • Uruchamianie programów zdrowotnych, rehabilitacyjnych i profilaktycznych wspierających sprawność fizyczną, intelektualną i społeczną seniorów. • Utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz rozwój stałej oferty edukacyjnej dla osób starszych. • Utworzenie rady seniorów jako mechanizmu konsultowania polityki senioralnej. • Otwartość gminy na współpracę z organizacjami pozarządowymi i podmiotami ekonomii społecznej. • Adaptacja i remont niewykorzystanych pomieszczeń oraz nieruchomości na potrzeby usług społecznych, zdrowotnych i opiekuńczych. • Rozwój dziennych domów pomocy, usług sąsiedzkich, opieki wytchnieniowej i wsparcia środowiskowego. • Wzrost dostępności informacji o prawach, świadczeniach i usługach. • Rosnąca świadomość społeczna dotycząca zdrowia, profilaktyki i aktywnego starzenia się.	usług i infrastruktury społecznej. • Wysokie koszty pracy i trudności w utrzymaniu wykwalifikowanej kadry opiekuńczej, medycznej i specjalistycznej. • Postępujące starzenie się społeczeństwa oraz wzrost liczby osób wymagających opieki i długoterminowego wsparcia. • Rosnąca liczba osób z niepełnosprawnościami i osób zależnych przy ograniczonych zasobach rodzinnych oraz instytucjonalnych. • Niski poziom życia części osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, zwiększający ryzyko izolacji i wykluczenia społecznego. • Zmiana modelu rodziny i zmniejszająca się liczba rodzin wielopokoleniowych, ograniczające naturalne zasoby opiekuńcze. • Ryzyko braku wkładu własnego do projektów oraz ograniczenia możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. • Zmienność przepisów i niestabilność finansowania usług społecznych, zdrowotnych i opiekuńczych. • Pogłębianie izolacji społecznej seniorów, osób samotnych i osób z niepełnosprawnościami. • Nasilenie potrzeb zdrowotnych i opiekuńczych przewyższające możliwości organizacyjne gminy.
---	---

5. Cele i strategia

czne i operacyjne oraz źródła ich finansowania wypracowane dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbrosławic

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, obok diagnozy sytuacji społecznej, określa cele rozwojowe oraz kierunki działań służące poprawie jakości życia mieszkańców i ograniczaniu zjawisk problemowych. Cele te pozostają spójne z podstawowymi założeniami lokalnej polityki społecznej, do których należą w szczególności:

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu — obejmujące działania ukierunkowane na ograniczanie zjawisk, które utrudniają osobom i grupom społecznym pełne uczestnictwo w życiu społecznym, zawodowym, edukacyjnym i obywatelskim. Dotyczy to w szczególności przeciwdziałania ubóstwu, bezrobociu, izolacji społecznej, bezdomności, uzależnieniom, przemocy, wykluczeniu cyfrowemu oraz innym barierom ograniczającym samodzielność i bezpieczeństwo mieszkańców.
2. Integracja społeczna osób i środowisk wymagających szczególnego wsparcia — polegająca na tworzeniu warunków umożliwiających osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, wzmacnianie ich samodzielności oraz korzystanie z dostępnych form pomocy. Obejmuje działania na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, osób zależnych, osób w kryzysie psychicznym, osób zagrożonych ubóstwem oraz mieszkańców doświadczających różnych form marginalizacji.
3. Wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego i aktywności lokalnej — ukierunkowane na rozwijanie zaangażowania mieszkańców w sprawy wspólnoty lokalnej, wspieranie inicjatyw oddolnych, wolontariatu, samopomocy sąsiedzkiej oraz działalności organizacji pozarządowych. Istotnym elementem tego obszaru jest także budowanie partnerskiej współpracy pomiędzy administracją publiczną, instytucjami lokalnymi, sektorem społecznym, podmiotami ekonomii społecznej i mieszkańcami.
4. Podnoszenie jakości i dostępności usług społecznych — obejmujące rozwój usług odpowiadających na realne potrzeby mieszkańców, wzmacnianie kompetencji kadr pomocy społecznej i innych instytucji wsparcia, wdrażanie nowych rozwiązań organizacyjnych oraz rozwijanie współpracy międzysektorowej. Szczególne znaczenie ma tu tworzenie usług środowiskowych, profilaktycznych, opiekuńczych, specjalistycznych, edukacyjnych i aktywizujących, dostępnych możliwie blisko miejsca zamieszkania osób potrzebujących wsparcia.

Dla każdego z obszarów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2026–2035 określono cele strategiczne oraz przypisane do nich cele operacyjne i kierunki działań. Przyjęte cele wynikają bezpośrednio z diagnozy sytuacji społecznej, analizy danych zastanych, wyników ewaluacji poprzedniej strategii, konsultacji z lokalnymi

interesariuszami oraz przeprowadzonej analizy SWOT. Dzięki temu dokument zachowuje spójność z realnymi potrzebami mieszkańców, lokalnymi zasobami oraz kierunkami rozwoju polityki społecznej na poziomie gminnym, regionalnym i krajowym.

1. Obszar: Wykluczenie społeczne

1.1. Cel strategiczny: Rozwój dostępnych usług społecznych i środowiskowych wspierających osoby oraz rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym.

1.1.1. Rozwój mieszkań treningowych, wspomaganych i innych form mieszkalnictwa wspierającego dla osób wymagających czasowego lub długofalowego wsparcia w samodzielnym funkcjonowaniu.

1.1.2. Rozwijanie środowiskowych form wsparcia, w tym usług świadczonych w ramach Środowiskowego Domu Samopomocy oraz innych placówek dziennych.

1.1.3. Rozwój usług opieki wytchnieniowej, w tym form krótkoterminowych i całodobowych, wspierających opiekunów osób zależnych.

1.1.4. Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego, w szczególności psychologicznego, prawnego, pedagogicznego, rodzinnego i socjalnego.

1.1.5. Wdrażanie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych poprzez rozwój usług środowiskowych, rodzinnych i lokalnych alternatyw wobec opieki instytucjonalnej.

1.1.6. Podnoszenie jakości i dostępności usług społecznych, w tym rozwój standardów obsługi, monitoringu potrzeb mieszkańców oraz współpracy międzyinstytucjonalnej.

1.1.7. Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu kadry systemu pomocy społecznej poprzez superwizję, szkolenia, wsparcie organizacyjne oraz działania wzmacniające dobrostan pracowników.

1.2. Cel strategiczny: Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego i mieszkaniowego mieszkańcom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

1.2.1. Zapewnienie stałego dostępu do pomocy żywnościowej, w tym organizacja punktów dystrybucji żywności oraz współpraca z organizacjami pomocowymi.

1.2.2. Rozwój kompleksowego wsparcia osób w kryzysie bezdomności, obejmującego pracę socjalną, pomoc rzeczową i finansową, indywidualne programy wychodzenia z bezdomności oraz dostęp do schronienia.

1.2.3. Zapewnienie wsparcia finansowego, rzeczowego i socjalnego osobom oraz rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, przy jednoczesnym wzmacnianiu ich samodzielności.

1.2.4. Zabezpieczanie potrzeb dzieci z rodzin ubogich, w tym dożywiania, wypoczynku, wyposażenia szkolnego, odzieży oraz dostępu do zajęć rozwojowych i integracyjnych.

1.2.5. Powiększanie zasobów mieszkaniowych gminy, w tym mieszkań komunalnych, socjalnych i wspieranych, odpowiadających na potrzeby osób i rodzin w kryzysie.

1.3. Cel strategiczny: Wzmacnianie aktywności społecznej, wolontariatu i lokalnej solidarności mieszkańców.

1.3.1. Powołanie i rozwój Centrum Aktywności Społecznej, integrującego działania na rzecz seniorów, organizacji pozarządowych, wolontariatu i inicjatyw mieszkańców.

1.3.2. Rozwój centrum wolontariatu i współpracy z organizacjami pozarządowymi jako elementu lokalnego systemu usług społecznych i samopomocy mieszkańców.

1.3.3. Rozwój usług sąsiedzkich, banku czasu i innych form pomocy wzajemnej, wzmacniających więzi społeczne oraz lokalną solidarność.

1.3.4. Rozwój edukacji lokalnej i rekreacji poprzez tworzenie punktów edukacyjno-rekreacyjnych, ścieżek tematycznych oraz infrastruktury wspierającej aktywne spędzanie czasu wolnego.

1.3.5. Uruchomienie programu kształcenia młodzieżowych liderów społecznych, wspierającego aktywność obywatelską, wolontariat i odpowiedzialność za wspólnotę lokalną.

1.4. Cel strategiczny: Aktywizacja zawodowa i rozwój lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego jako narzędzie przeciwdziałania wykluczeniu.

1.4.1. Wspieranie tworzenia i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych świadczących usługi społeczne i aktywizujących osoby oddalone od rynku pracy.

1.4.2. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, usług, handlu, nieuciążliwego przemysłu, rolnictwa, agroturystyki i turystyki wiejskiej jako czynników ograniczających bezrobocie i ubóstwo.

1.4.3. Wzmacnianie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, pracodawcami i organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, biernych zawodowo i zagrożonych wykluczeniem.

1.4.4. Promowanie samozatrudnienia, przedsiębiorczości społecznej oraz korzystania ze środków zewnętrznych na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej.

1.5. Cel strategiczny: Poprawa dostępności przestrzennej, transportowej i profilaktycznej usług oraz aktywności społecznej.

1.5.1. Zwiększenie dostępności usług transportowych dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów oraz osób mających trudności w samodzielnym dotarciu do instytucji, placówek zdrowia i miejsc

aktywności społecznej.

1.5.2. Poszerzenie zakresu programów profilaktycznych, w szczególności dotyczących uzależnień, zdrowia psychicznego, przeciwdziałania przemocy, ubóstwu oraz wykluczeniu społecznemu.

1.5.3. Rozwój sieci komunikacyjnej i poprawa dostępności transportowej sołectw, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i mieszkańców zagrożonych izolacją społeczną.

2. Obszar: Wsparcie rodziny i edukacja

2.1. Cel strategiczny: Wzmocnienie systemu specjalistycznego wsparcia rodzin, dzieci i młodzieży.

2.1.1. Zwiększenie dostępności wykwalifikowanych specjalistów wspierających dzieci, młodzież i rodziny, w tym psychologów, pedagogów, terapeutów, mediatorów i doradców rodzinnych.

2.1.2. Utworzenie gminnego punktu poradnictwa specjalistycznego zapewniającego skoordynowany dostęp do pomocy psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, rodzinnej i terapeutycznej.

2.1.3. Wzmocnienie współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Policją, placówkami oświatowymi, ochroną zdrowia i sądem w zakresie wsparcia rodzin doświadczających przemocy lub kryzysu.

2.1.4. Rozwój poradnictwa rodzinnego, w tym pozyskanie specjalistów i utworzenie lokalnego systemu konsultacji dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze.

2.1.5. Wdrażanie indywidualnych modeli wsparcia dzieci, młodzieży i rodzin, opartych na diagnozie potrzeb oraz współpracy z najbliższym otoczeniem.

2.1.6. Tworzenie programów wsparcia psychologicznego, w tym grup wsparcia dla rodziców, opiekunów, dzieci, młodzieży oraz osób doświadczających kryzysu.

2.1.7. Zapewnienie rodzinom i osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego, terapii rodzinnej, mediacji i interwencji kryzysowej.

2.2. Cel strategiczny: Wspieranie prawidłowego funkcjonowania rodzin oraz rozwój kompetencji opiekuńczo-wychowawczych.

2.2.1. Organizacja warsztatów rozwijających kompetencje opiekuńczo-wychowawcze, społeczne, komunikacyjne i emocjonalne rodziców oraz opiekunów.

2.2.2. Prowadzenie warsztatów dla młodych rodziców w zakresie prawidłowego procesu wychowawczego, organizacji życia rodzinnego, prowadzenia gospodarstwa domowego i

odpowiedzialnego gospodarowania budżetem.

2.2.3. Organizacja warsztatów kulinarnych, aktywizujących, integracyjnych i międzypokoleniowych jako narzędzi budowania więzi społecznych i praktycznych umiejętności rodzin.

2.2.4. Intensyfikacja pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

2.2.5. Zapewnienie adekwatnej liczby asystentów rodziny oraz rozwijanie instytucji rodzin wspierających wraz z systemem szkoleń i bieżącego wsparcia.

2.2.6. Rozwijanie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz działań ułatwiających godzenie życia rodzinnego i zawodowego.

2.3. Cel strategiczny: Rozwój profilaktyki społecznej, zdrowotnej i przeciwdziałania kryzysom w rodzinie.

2.3.1. Prowadzenie działań edukacyjnych dla rodziców i opiekunów dotyczących zagrożeń cyfrowych, higieny korzystania z internetu, bezpieczeństwa online oraz przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym.

2.3.2. Wzmocnienie działań profilaktycznych i informacyjnych dotyczących uzależnień, współuzależnienia, przemocy domowej oraz zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych.

2.3.3. Prowadzenie warsztatów i programów wzmacniających umiejętność radzenia sobie z emocjami, stresem, konfliktem oraz presją rówieśniczą.

2.3.4. Wzmacnianie działań profilaktycznych, motywacyjnych, integracyjnych i prozdrowotnych, obejmujących aktywność fizyczną, edukację zdrowotną oraz rozwój kompetencji życiowych.

2.3.5. Prowadzenie profilaktyki zdrowotnej, ochrony zdrowia psychicznego oraz działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących czynników ryzyka i zachowań prozdrowotnych.

2.3.6. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, psychologicznej, prawnej i społecznej dla osób oraz rodzin dotkniętych uzależnieniami i przemocą domową.

2.3.7. Wzmacnianie działań Zespołu Interdyscyplinarnego, prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz kierowanie sprawców do programów korekcyjno-edukacyjnych.

2.4. Cel strategiczny: Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz rozwój oferty aktywności dzieci i młodzieży.

2.4.1. Zapewnienie adekwatnej organizacji opieki nad dziećmi przez cały rok, z uwzględnieniem potrzeb rodzin, dostępności kadry, infrastruktury oraz warunków pracy nauczycieli i personelu.

2.4.2. Dostosowanie infrastruktury placówek oświatowych i pomocowych do pracy indywidualnej, terapeutycznej oraz konsultacyjnej z dziećmi, młodzieżą i rodzinami.

2.4.3. Rozszerzenie oferty zajęć profilaktycznych, edukacyjnych, sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych dla dzieci i młodzieży, w tym w świetlicach, klubach i placówkach wsparcia dziennego.

2.4.4. Realizacja kampanii promujących wartościowe, aktywne i bezpieczne formy spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież i rodziny, z wykorzystaniem lokalnych zasobów gminy.

2.4.5. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez zajęcia wyrównawcze, pomoc w nauce, stypendia, zasiłki szkolne oraz wsparcie wolontariuszy.

2.4.6. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych, bezpiecznych i rozwojowych form spędzania czasu wolnego, szczególnie w mniejszych miejscowościach gminy.

2.5. Cel strategiczny: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej, partycypacji i integracji społecznej dzieci, młodzieży oraz rodzin.

2.5.1. Realizacja programów aktywizujących młodzież, rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, zawodowe i lidarskie.

2.5.2. Realizacja działań wzmacniających integrację wewnątrzpokoleniową i międzypokoleniową, więzi społeczne oraz aktywność obywatelską mieszkańców.

2.5.3. Utworzenie Młodzieżowej Rady Gminy jako formy partycypacji młodzieży w życiu publicznym i konsultowania działań skierowanych do młodych mieszkańców.

2.5.4. Promowanie idei społeczeństwa obywatelskiego, wolontariatu, odpowiedzialności społecznej oraz równowagi między życiem zawodowym, rodzinnym i osobistym.

2.5.5. Koordynowanie działań instytucji oświatowych, pomocy społecznej, kultury, ochrony zdrowia, Policji, sądu, kuratorów, organizacji pozarządowych i wspólnot lokalnych na rzecz dziecka i rodziny.

3. Obszar: Niepełnosprawność, zdrowie i polityka senioralna

3.1. Cel strategiczny: Rozwój dostępnych usług opiekuńczych, wspierających i mieszkaniowych dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób zależnych.

3.1.1. Rozwój mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

3.1.2. Rozwój dziennych form wsparcia, w tym utworzenie Dziennego Domu Pomocy Społecznej

oraz rozwijanie środowiskowych domów samopomocy i klubów seniora.

3.1.3. Utworzenie miejsc opieki krótkoterminowej, dziennej i całodobowej dla osób starszych, zależnych oraz osób z niepełnosprawnościami.

3.1.4. Poszerzenie zakresu programów opieki wytchnieniowej oraz zapewnienie stabilności ich finansowania i dostępności dla opiekunów osób zależnych.

3.1.5. Zapewnienie systematycznej, kompleksowej i skoordynowanej opieki nad osobami z niepełnosprawnościami oraz osobami starszymi wymagającymi wsparcia.

3.1.6. Zapewnienie osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami wsparcia w formie pracy socjalnej, pomocy finansowej, rzeczowej, usługowej i informacyjnej.

3.1.7. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi i osób wymagających pielęgnacji w miejscu zamieszkania.

3.1.8. Rozwój systemu informacji o dostępnych prawach, świadczeniach, usługach i formach wsparcia dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin.

3.2. Cel strategiczny: Poprawa dostępności zdrowia, rehabilitacji, profilaktyki i edukacji zdrowotnej.

3.2.1. Intensyfikacja działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej, promocji zdrowia, edukacji zdrowotnej oraz wczesnego wykrywania chorób.

3.2.2. Realizacja projektów i programów wspierających osoby z niepełnosprawnościami, w tym w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i środowiskowej.

3.2.3. Rozwój mobilnych form usług zdrowotnych, diagnostycznych, rehabilitacyjnych i edukacyjnych, w tym rozwiązań typu mobilne laboratorium.

3.2.4. Zwiększenie dostępności świadczeń zdrowotnych, w szczególności specjalistycznych, geriatrycznych, rehabilitacyjnych oraz wsparcia zdrowia psychicznego.

3.3. Cel strategiczny: Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej, transportu i edukacji włączającej.

3.3.1. Wspieranie edukacji włączającej oraz dostępu dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami do zróżnicowanych form kształcenia, terapii i wsparcia specjalistycznego.

3.3.2. Usprawnienie komunikacji gminnej i poprawa dostępności transportowej usług publicznych, zdrowotnych, rehabilitacyjnych i społecznych.

3.3.3. Poprawa dostępności infrastruktury publicznej poprzez systematyczną likwidację barier architektonicznych, komunikacyjnych, cyfrowych i organizacyjnych.

3.3.4. Prowadzenie edukacji dotyczącej bezpieczeństwa osób starszych i osób z

niepełnosprawnościami, w tym bezpieczeństwa zdrowotnego, cyfrowego, komunikacyjnego i domowego.

3.4. Cel strategiczny: Aktywizacja społeczna, obywatelska, edukacyjna i zawodowa seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.

3.4.1. Utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku jako stałej formy aktywizacji edukacyjnej, społecznej i kulturalnej seniorów.

3.4.2. Utworzenie Rady Seniorów jako organu konsultacyjno-doradczego wspierającego planowanie i monitorowanie lokalnej polityki senioralnej.

3.4.3. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami, w tym rozwój zatrudnienia wspieranego, ekonomii społecznej i współpracy z lokalnymi pracodawcami.

3.4.4. Włączanie osób z niepełnosprawnościami w działania wolontariackie, obywatelskie i środowiskowe, z poszanowaniem ich możliwości, potrzeb i autonomii.

3.4.5. Rozwijanie oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i integracyjnej dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, z wykorzystaniem zasobów lokalnych.

3.4.6. Wspieranie przedsięwzięć wykorzystujących potencjał seniorów i osób z niepełnosprawnościami, w tym działań samopomocowych, międzypokoleniowych i organizowanych przez NGO.

3.4.7. Pozyskiwanie i szkolenie wolontariuszy wspierających osoby starsze, samotne, zależne i osoby z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu.

3.5. Cel strategiczny: Wzmacnianie współpracy instytucjonalnej i partnerskiej na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.

3.5.1. Wzmacnianie współpracy z PCPR, PUP, PFRON, placówkami ochrony zdrowia, ośrodkami wsparcia, domami pomocy społecznej, placówkami rehabilitacyjnymi i organizacjami pozarządowymi.

6. Wdrożenie, monitorowanie oraz ewaluacja strategii

6.1 Wdrażanie i koordynowanie strategii

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych to proces, w który powinny być włączone wszystkie podmioty uczestniczące w jej opracowaniu oraz działające w obszarach objętych dokumentem. Zgodnie z zapisami ustawy główną odpowiedzialność za wdrożenie strategii ponosi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbrosławicach. Jednocześnie skuteczność jej realizacji nie jest możliwa bez aktywnego zaangażowania pozostałych jednostek organizacyjnych gminy oraz organizacji pozarządowych.

Kluczowym elementem wdrażania strategii jest monitoring jej realizacji, który wymaga doprecyzowania celów, określenia wskaźników oraz systematycznej analizy osiągniętych rezultatów. Strategia ma charakter dokumentu elastycznego – może być aktualizowana w odpowiedzi na zmieniające się źródła finansowania, nowe przepisy czy potrzeby lokalnej społeczności. Integralną częścią wdrażania strategii są programy i projekty wykonawcze finansowane z budżetu gminy, m.in. Program Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Program Współpracy Gminy z Organizacjami Pozarządowymi oraz inne inicjatywy wynikające z przepisów lub lokalnych potrzeb.

Ze względu na potrzebę regularnej ewaluacji rekomenduje się prowadzenie corocznego monitoringu a do ewaluacji mid-term oraz ex-post rekomenduje się powołanie zespołu pod kierownictwem Ośrodka Pomocy Społecznej lub zaangażowanie podmiotu zewnętrznego do przeprowadzania okresowych ocen. W skład Zespołu powinni wchodzić przedstawiciele gminy, jej jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych oraz innych lokalnych instytucji i grup. Do głównych zadań Zespołu należy: przeprowadzanie ewaluacji okresowej i końcowej strategii na podstawie zebranych wskaźników, gromadzenie i analizowanie danych dotyczących efektów działań, inicjowanie i wdrażanie działań korygujących w przypadku stwierdzonych odchyleń, aktualizacja strategii, jeśli zajdzie taka potrzeba. Koordynacja prac Zespołu oraz zapewnienie jego sprawnego funkcjonowania należy do zadań Ośrodka Pomocy Społecznej, który jako kluczowa instytucja polityki społecznej odpowiada za dostarczanie usług społecznych i ich dostosowanie do zmieniających się warunków. Przewodniczącym Zespołu jest dyrektor OPS. Regularny monitoring potrzeb oraz problemów społecznych pozwala na bieżące korygowanie i dostosowywanie usług do aktualnych wyzwań. W razie konieczności aktualizacji strategii mogą być powoływane grupy robocze dedykowane poszczególnym obszarom priorytetowym.

6.2 Ramy finansowe wdrażania strategii

Na mocy art. 110 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, funkcję koordynatora realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2026–2035 pełnić będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbrosławicach. Kierunki działań wskazane w dokumencie będą wprowadzane w życie przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów, w zależności od dostępnych i pozyskanych środków finansowych. Ze względu na szeroki zakres tematyczny strategii, jej długoterminowy charakter oraz zaangażowanie wielu podmiotów, nie jest możliwe jednoznaczne określenie całłościowych ram finansowych tego dokumentu. W strategii przy każdym działaniu wskazano potencjalne źródła finansowania. Podsumowanie przewidywanych ram finansowych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3: Ramy finansowe strategii w latach 2026 – 2035

Prognoza finansowa strategii				
2026	2027	2028	2029	2030
14356520zł	15074346zł	15828063,3zł	16619466 zł	17450440 zł
2031	2032	2033	2034	2035
18322961,78 zł	19239110 zł	20201065,36 zł	21211119 zł	22271675 zł

Ramy finansowe Strategii opracowano w oparciu o prognozowane w budżecie gminy wydatki w obszarze pomocy społecznej oraz innych dziedzin polityki społecznej, takich jak: ochrona zdrowia, przeciwdziałanie narkomanii i alkoholizmowi, pomoc społeczna, edukacyjna opieka wychowawcza czy polityka rodzinna. Prognoza została przygotowana na podstawie wielkości środków przeznaczonych na realizację zadań w latach 2026-2035. Budżet przeznaczony na wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2026–2035 będzie ustalany corocznie. Całkowity koszt realizacji strategii przez 10 lat jej obowiązywania szacowany jest na ok 180 574 765,7 zł. Zakłada się, że poziom wydatków na realizację celów strategicznych będzie zbliżony do wartości odnotowanych w 2025 roku, z niewielką tendencją wzrostową. Realizacja działań wynikających ze Strategii będzie finansowana zarówno z budżetu państwa, jak i budżetu gminy – w wysokości ujętej w danym roku w uchwale budżetowej Rady Gminy.

6.3 Monitoring i ewaluacja strategii

Monitoring i ewaluacja stanowią nieodzowny element procesu wdrażania Strategii. Ich celem jest: sprawdzanie zgodności faktycznych działań i rezultatów z zapisanymi celami i założeniami, identyfikacja nowych wyzwań i zagrożeń, formułowanie wniosków dotyczących aktualności dokumentu lub konieczności jego modyfikacji. Monitoring nie ma charakteru kontroli czy audytu – polega na systematycznym zbieraniu i analizowaniu danych obrazujących rzeczywisty przebieg działań. Dane powinny być gromadzone regularnie, w sposób porównywalny i obiektywny, najlepiej z udziałem ekspertów zewnętrznych. Każdego roku przygotowywany będzie raport, przekazywany Zespołowi Zarządzającemu oraz władzom gminy. W ostatnim roku obowiązywania Strategii przewiduje się przeprowadzenie ewaluacji końcowej, opartej na analizie raportów rocznych oraz porównaniu wartości wskaźników bazowych i osiągniętych rezultatów. Zaleca się również ewaluacje okresowe: w 2029 r. (mid-term) oraz w 2034 r. (ex-post).

Profesjonalna ewaluacja ma charakter badań stosowanych – korzysta z metod i technik analitycznych właściwych naukom społecznym. Ocenie podlegać będzie nie tylko cała Strategia, ale także poszczególne programy operacyjne i projekty realizacyjne. Analiza odbywać się będzie przy użyciu kryteriów ewaluacyjnych, takich jak:

- trafność (relevance) – stopień, w jakim cele odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom i priorytetom,
- użyteczność (utility) – w jakim zakresie rezultaty działań są adekwatne do potrzeb grup docelowych,
- skuteczność (effectiveness) – w jakim stopniu założone cele zostały osiągnięte.

W Strategii przewidziano trzy typy ewaluacji zgodnie z podejściem rekomendowanym przez Komisję Europejską:

- Ex-ante – przed rozpoczęciem wdrażania, w celu oceny spójności, trafności i adekwatności planowanych interwencji.
- Mid-term – w połowie okresu realizacji, aby ocenić dotychczasowe rezultaty i w razie potrzeby dokonać modyfikacji założeń.
- Ex-post – po zakończeniu realizacji, w celu oceny trwałości i długofalowych efektów interwencji.

Obszar strategiczny	Wskaźniki	Wartość bazowa 2025 r.	Tendencja	Cel operacyjny
---------------------	-----------	------------------------	-----------	----------------

Monitoring i ewaluacja prowadzone będą w oparciu o zestaw wskaźników Strategii. Każdy wskaźnik posiada wartość bazową (stan na 2025 r.) oraz określony trend – rosnący, malejący lub stabilny – który stanowi podstawę oceny skuteczności podejmowanych działań.

Wykluczenie społeczne	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną	382 osoby	malejąca	1.2.3. Zapewnienie wsparcia finansowego, rzeczowego i socjalnego osobom oraz rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, przy jednoczesnym wzmocnieniu ich samodzielności.
	Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej	198 osób	malejąca	1.2.3. Zapewnienie wsparcia finansowego, rzeczowego i socjalnego osobom oraz rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, przy jednoczesnym wzmocnieniu ich samodzielności.
	Liczba osób bezdomnych objętych pomocą	3 osoby	stała / malejąca	1.2.2. Rozwój kompleksowego wsparcia osób w kryzysie bezdomności, obejmującego pracę socjalną, pomoc rzeczową i finansową, indywidualne programy wychodzenia z bezdomności oraz dostęp do schronienia.
	Liczba mieszkań socjalnych i komunalnych w zasobie gminy	141 mieszkań	rosnąca	1.2.5. Powiększanie zasobów mieszkaniowych gminy, w tym mieszkań komunalnych, socjalnych i wspieranych, odpowiadających na potrzeby osób i rodzin w kryzysie.
	Liczba mieszkań socjalnych	55 mieszkań	rosnąca	1.2.5. Powiększanie zasobów mieszkaniowych gminy, w tym mieszkań komunalnych, socjalnych i wspieranych, odpowiadających na potrzeby osób i rodzin w kryzysie.
	Liczba osób bezrobotnych w gminie	204 osoby	malejąca	1.4.3. Wzmocnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, pracodawcami i organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, biernych zawodowo i zagrożonych wykluczeniem.
	Liczba osób objętych projektami aktywizacyjnymi	616 osób	rosnąca	1.4.3. Wzmocnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, pracodawcami i organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, biernych zawodowo i zagrożonych wykluczeniem.
	Liczba organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej	48 podmiotów	rosnąca	1.3.2. Rozwój centrum wolontariatu i współpracy z organizacjami pozarządowymi jako elementu lokalnego systemu usług społecznych i samopomocy mieszkańców.
Wsparcie rodziny i edukacja	Liczba osób objętych pomocą żywnościową	297 osób	stała / malejąca	1.2.1. Zapewnienie stałego dostępu do pomocy żywnościowej, w tym organizacja punktów dystrybucji żywności oraz współpraca z organizacjami pomocowymi.
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	19 rodzin	rosnąca	2.2.5. Zapewnienie adekwatnej liczby asystentów rodziny oraz rozwijanie instytucji rodzin wspierających wraz z systemem szkoleń i bieżącego wsparcia.
	Liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym	160 osób/rodzin	rosnąca	2.1.7. Zapewnienie rodzinom i osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego, terapii rodzinnej, mediacji i interwencji kryzysowej.
	Liczba prowadzonych procedur „Niebieskiej Karty”	35 procedur	malejąca	2.3.7. Wzmocnienie działań Zespołu Interdyscyplinarnego, prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz kierowanie sprawców do programów korekcyjno-edukacyjnych.
	Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	6 posiedzeń	rosnąca / stała	2.3.7. Wzmocnienie działań Zespołu Interdyscyplinarnego, prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz kierowanie sprawców do programów korekcyjno-edukacyjnych.
	Liczba dzieci objętych działaniami profilaktycznymi	ponad 350 dzieci	rosnąca	2.3.2. Wzmocnienie działań profilaktycznych i informacyjnych dotyczących uzależnień, współuzależnienia, przemocy domowej oraz zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych.
	Liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem	31 dzieci	malejąca	2.4.5. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez zajęcia wyrównawcze, pomoc w nauce, stypendia, zasiłki szkolne oraz wsparcie wolontariuszy.

	Liczba dzieci korzystających z przedszkoli	425 dzieci	stała / rosnąca	2.4.1. Zapewnienie adekwatnej organizacji opieki nad dziećmi przez cały rok, z uwzględnieniem potrzeb rodzin, dostępności kadry, infrastruktury oraz warunków pracy nauczycieli i personelu.
	Liczba dzieci w szkołach podstawowych	763 dzieci	stała	2.4.5. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez zajęcia wyrównawcze, pomoc w nauce, stypendia, zasiłki szkolne oraz wsparcie wolontariuszy.
	Liczba osób korzystających z poradni psychologiczno-pedagogicznej	78 osób	rosnąca	2.1.1. Zwiększenie dostępności wykwalifikowanych specjalistów wspierających dzieci, młodzież i rodziny, w tym psychologów, pedagogów, terapeutów, mediatorów i doradców rodzinnych.
Niepełnosprawność, zdrowie i polityka senioralna	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	3 328 osób	rosnąca	3.1.5. Zapewnienie systematycznej, kompleksowej i skoordynowanej opieki nad osobami z niepełnosprawnościami oraz osobami starszymi wymagającymi wsparcia.
	Liczba osób starszych i osób z niepełnosprawnościami objętych usługami opiekuńczymi	45 osób	rosnąca	3.1.7. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi i osób wymagających pielęgnacji w miejscu zamieszkania.
	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi	31 osób	rosnąca	3.1.7. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi i osób wymagających pielęgnacji w miejscu zamieszkania.
	Liczba osób korzystających z klubów seniora	112 osób	rosnąca	3.4.5. Rozwijanie oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i integracyjnej dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, z wykorzystaniem zasobów lokalnych.
	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem / rozpoznanych w systemie wsparcia	230 osób	stała / rosnąca	3.1.5. Zapewnienie systematycznej, kompleksowej i skoordynowanej opieki nad osobami z niepełnosprawnościami oraz osobami starszymi wymagającymi wsparcia.
	Liczba porad w podstawowej opiece zdrowotnej	35 112 porad	stała / rosnąca	3.2.4. Zwiększenie dostępności świadczeń zdrowotnych, w szczególności specjalistycznych, geriatrycznych, rehabilitacyjnych oraz wsparcia zdrowia psychicznego.
	Liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej	1 618 przedsięwzięć	rosnąca	3.2.1. Intensyfikacja działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej, promocji zdrowia, edukacji zdrowotnej oraz wczesnego wykrywania chorób.
	Liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami	4 osoby	rosnąca	3.4.7. Pozyskiwanie i szkolenie wolontariuszy wspierających osoby starsze, samotne, zależne i osoby z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu.

7. Podsumowanie

Współczesna polityka społeczna coraz częściej wymaga stosowania narzędzi planowania i zarządzania strategicznego. Wynika to z potrzeby zwiększania efektywności organizacyjnej i kosztowej działań publicznych, a także z konieczności lepszego dostosowywania usług społecznych do zmieniających się potrzeb mieszkańców. Odchodzenie od tradycyjnie rozumianego modelu opieki społecznej na rzecz aktywnych form wsparcia, integracji i usamodzielniania osób oraz rodzin sprawiło, że większego znaczenia nabrały rozwiązania oparte na diagnozie, koordynacji, partnerstwie i ocenie rezultatów.

Istotnym elementem tych przemian jest rosnący udział podmiotów spoza administracji publicznej w realizacji zadań społecznych, w tym organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, instytucji lokalnych i partnerów środowiskowych. Włączanie różnych sektorów w realizację usług społecznych wymaga od samorządu bardziej precyzyjnego planowania działań, określania priorytetów, monitorowania efektów oraz oceny skuteczności podejmowanych interwencji. W tym kontekście strategia staje się nie tylko dokumentem programowym, lecz także praktycznym narzędziem zarządzania lokalną polityką społeczną.

Podejście strategiczne pozwala łączyć diagnozę problemów społecznych z długofalowym planowaniem działań, racjonalnym wykorzystaniem zasobów oraz skutecznym pozyskiwaniem środków zewnętrznych. Jest odpowiedzią zarówno na potrzebę efektywnego wydatkowania środków publicznych, jak i na konieczność budowania trwałych mechanizmów współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami i mieszkańcami. Ma szczególne znaczenie w gminach, gdzie skuteczność polityki społecznej zależy od właściwego rozpoznania lokalnych potrzeb oraz umiejętności angażowania dostępnego potencjału społecznego i instytucjonalnego.

Rozwojowi planowania strategicznego sprzyja interdyscyplinarny charakter polityki społecznej, która korzysta z dorobku wielu dziedzin, w tym socjologii, pedagogiki, ekonomii, zarządzania publicznego, prawa, psychologii i nauk o administracji. Istotną rolę w upowszechnieniu strategicznego podejścia odegrała również Unia Europejska, dla której wieloletnie programowanie, określanie celów, wskaźników i rezultatów stanowi podstawę prowadzenia polityk publicznych oraz zarządzania funduszami strukturalnymi. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej wzmocniło potrzebę opracowywania spójnych dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, pozwalających wyznaczać priorytety rozwojowe oraz oceniać efekty prowadzonych działań.

Strategie w obszarze polityki społecznej pełnią zatem funkcję porządkującą, koordynacyjną i wdrożeniową. Pozwalają diagnozować sytuację społeczną, identyfikować najważniejsze problemy i zasoby, określać kierunki interwencji oraz wyznaczać cele możliwe do monitorowania w perspektywie wieloletniej. Dzięki temu działania podejmowane przez samorząd i jego partnerów mogą być bardziej spójne, celowe i adekwatne do rzeczywistych potrzeb wspólnoty lokalnej.

Proces strategiczny obejmuje dwa zasadnicze etapy: przygotowanie dokumentu oraz jego wdrażanie. Pierwszy etap ma charakter koncepcyjny i analityczny — obejmuje diagnozę sytuacji społecznej, identyfikację problemów, analizę zasobów, konsultacje oraz sformułowanie celów i kierunków działań. Drugi etap dotyczy praktycznej realizacji strategii, czyli podejmowania działań, monitorowania ich efektów, aktualizowania założeń oraz reagowania na zmieniające się warunki społeczne, ekonomiczne i prawne.

Jakość strategii zależy od rzetelności procesu jej opracowania, czasu poświęconego na analizę, zaangażowania ekspertów i przedstawicieli instytucji, a także od udziału mieszkańców i lokalnych interesariuszy. Odpowiedzialność za wdrażanie dokumentu spoczywa nie tylko na władzach samorządowych, urzędnikach i pracownikach instytucji publicznych, lecz również na partnerach społecznych, organizacjach pozarządowych oraz samej społeczności lokalnej. Skuteczność strategii zależy bowiem od poziomu współpracy, zaufania, zaangażowania i gotowości do wspólnego działania.

Z tego względu szczególne znaczenie ma partycypacyjny charakter procesu strategicznego. Włączenie mieszkańców, instytucji, organizacji i lokalnych liderów w diagnozowanie problemów oraz wyznaczanie kierunków działań zwiększa trafność przyjętych rozwiązań, wzmacnia poczucie współodpowiedzialności i ułatwia późniejszą realizację celów. Strategia tworzona w dialogu z lokalną społecznością ma większą szansę stać się realnym narzędziem zmiany, a nie jedynie formalnym dokumentem planistycznym.

8. Spisy

a. Spis tabel

Tabela 1: Wykaz osób i instytucji uczestniczących w pracach nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych	8
Tabela 2: Szczegółowy harmonogram prac nad Strategią	9
Tabela 3: Ramy finansowe strategii w latach 2026 – 2035	86

b. Spis wykresów

Wykres 1: Metryczka. Główny obszar Pana/Pani działalności	11
Wykres 2: Metryczka. Powiązanie z gminą Zbrosławice	11

<u>Wykres 3: Metryczka. Lata doświadczenia zawodowego w obecnej branży</u>	11
<u>Wykres 4: Jak oceniasz skuteczność działań realizowanych w ramach dotychczas obowiązującej Strategii w latach 2016–2025 w gminie Zbrosławice</u>	29
<u>Wykres 5: Jak oceniasz warunki życia w gminie ?</u>	29
<u>Wykres 6: Obecne natężenie problemów w obszarze bezrobocia</u>	29
<u>Wykres 7: Obecne natężenie problemów w obszarze ubóstwa</u>	30
<u>Wykres 8: Problemy w rodzinie (przemoc, rozwody)</u>	30
<u>Wykres 9: Obecne natężenie problemów w obszarze dostępności i wsparcia osób niepełnosprawnych</u>	31
<u>Wykres 10: Obecne natężenie problemów związanych ze starzeniem się mieszkańców</u>	31
<u>Wykres 11: Obecne natężenie problemów związanych z uzależnieniami (alkohol, narkotyki)</u>	31
<u>Wykres 12: Obecne natężenie problemów wśród dzieci i młodzieży (uzależnienie od internetu, hejt, depresja)</u>	32
<u>Wykres 13: Obecne natężenie problemów w obszarze przestępczość na obszarze Zbrosławic</u>	32
<u>Wykres 14: Obecne natężenie problemów w obszarze bezdomność, polityka mieszkaniowa gminy</u>	33
<u>Wykres 15: Aktywność społeczna, obywatelska mieszkańców gminy</u>	33
<u>Wykres 16: Obecne natężenie problemów w obszarze dostęp do edukacji (żłobek, przedszkole, szkoła)</u>	34
<u>Wykres 17: Obecne natężenie problemów w obszarze dostęp do opieki zdrowotnej</u>	34
<u>Wykres 18: Który z obszarów jest dla gminy Zbrosławice jest najbardziej priorytetowy na najbliższe 10 lat?</u>	35
<u>Wykres 19: Czy gmina Zbrosławice ma wystarczający potencjał aby rozwiązywać problemy społeczne?</u>	36
<u>Wykres 20: Liczba ludności</u>	44
<u>Wykres 21: Przyrost naturalny</u>	44
<u>Wykres 22: Liczba mieszkań komunalnych</u>	45
<u>Wykres 23: Liczba mieszkań socjalnych</u>	45
<u>Wykres 24: Liczba złożonych wniosków o mieszkanie komunalne</u>	45
<u>Wykres 25: Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne</u>	45
<u>Wykres 26: Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych</u>	46
<u>Wykres 27: Liczba bezrobotnych</u>	46
<u>Wykres 28: Odsetek kobiet wśród bezrobotnych</u>	46
<u>Wykres 29: Liczba porad w podstawowej opiece zdrowotnej w latach 2016–2024</u>	47
<u>Wykres 30: Wydatki na przeciwdziałanie narkomanii</u>	47
<u>Wykres 31: Wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi</u>	48
<u>Wykres 32: Wydatki na wspieranie rodziny</u>	48
<u>Wykres 33: Świadczenia rodzinne i alimentacyjne</u>	49
<u>Wykres 34: Dodatki mieszkaniowe</u>	49
<u>Wykres 35: Wydatki na zasiłki i pomoc w naturze systematycznie malały</u>	50
<u>Wykres 36: Wysokość wydatków na dodatki mieszkaniowe w latach 2016–2024</u>	51
<u>Wykres 37: Wydatki na zasiłki stałe wykazują trend wzrostowy</u>	52
<u>Wykres 38: Wydatki na usługi opiekuńcze</u>	53
<u>Wykres 39: Pomoc materialna dla uczniów</u>	53

<u>Wykres 40: Wydatki ogółem na politykę (pomoc) społeczną</u>	54
<u>Wykres 41: Liczba osób w rodzinach objętych pomocą</u>	54
<u>Wykres 42: Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych</u>	55
<u>Wykres 43: Liczba bezdomnych objętych pomocą</u>	55
<u>Wykres 44: Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pom. społ.</u>	55
<u>Wykres 45: wielkość stopy bezrobocia</u>	55
<u>Wykres 46: liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia</u>	56
<u>Wykres 47:liczba osób objęta projektami aktywizacyjnymi</u>	56
<u>Wykres 48: liczba osób w wieku poprodukcyjnym</u>	56
<u>Wykres 49: liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych usługami opiekuńczymi</u>	56
<u>Wykres 50:liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi</u>	57
<u>Wykres 51: liczba osób korzystających z klubu seniora</u>	57
<u>Wykres 52: liczba osób z gminy objętych całodobową opieką w domach pomocy społecznej</u>	57
<u>Wykres 53: liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i niepełnosprawne</u>	58
<u>Wykres 54: liczba rodzin objętych wsparciem asystenta</u>	58
<u>Wykres 55: liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym</u>	58
<u>Wykres 56: liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem</u>	58
<u>Wykres 57: liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej</u>	59
<u>Wykres 58: liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi</u>	59
<u>Wykres 59: liczba osób objętych pomocą w ramach punktu konsultacyjnego</u>	59
<u>Wykres 60: liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie</u>	59
<u>Wykres 61: liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego</u>	60
<u>Wykres 62: liczba popełnionych przestępstw</u>	60
<u>Wykres 63: liczba wykrytych przestępstw</u>	60
<u>Wykres 64: liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych w zakresie bezpieczeństwa</u>	60
<u>Wykres 65: liczba pracowników OPS-u, w tym liczba pracowników socjalnych</u>	61
<u>Wykres 66: liczba organizacji pozarządowych</u>	61
<u>Wykres 67: liczba organizacji pozarządowych</u>	61

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej gmina opracowuje strategię rozwiązywania problemów społecznych. Opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2026–2035 stanowi dokument wyznaczający kierunki działań Gminy w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym oraz wspierania mieszkańców wymagających pomocy i wsparcia. Została opracowana na podstawie diagnozy sytuacji społecznej Gminy Zbrosławice, analizy danych oraz identyfikacji najważniejszych potrzeb i problemów społecznych.

Strategia obejmuje w szczególności działania w obszarach: wykluczenia społecznego, wsparcia rodziny i edukacji oraz niepełnosprawności, zdrowia i polityki senioralnej. Określa cele strategiczne i operacyjne, kierunki działań, zasady wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz ramy finansowe realizacji zaplanowanych działań.

Przyjęcie Strategii umożliwi prowadzenie spójnej i długofalowej polityki społecznej, dostosowanej do potrzeb mieszkańców Gminy Zbrosławice, oraz skoordynowanie działań podejmowanych przez Gminę i podmioty współpracujące w obszarze polityki społecznej.

W związku z powyższym podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zbrosławice na lata 2026–2035 jest zasadne.